

Α.Τ.Ε.Ι ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«ΠΡΟΝΟΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ
ΤΣΙΓΓΑΝΟΥΣ.ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΕ
ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΧΑΪΑΣ».**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:

ΨΥΧΟΓΙΟΥ ΑΘΗΝΑ Msc

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΚΑΚΑΦΩΝΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗ ΕΛΕΑΝΝΑ

ΤΡΙΑΝΤΗ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ

ΠΑΤΡΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013

©2013-All rights reserved

Α.Τ.Ε.Ι ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«ΠΡΟΝΟΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ
ΤΣΙΓΓΑΝΟΥΣ.ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ
ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΕ
ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΧΑΪΑΣ».**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΚΑΚΑΦΩΝΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗ ΕΛΕΑΝΑ
ΤΡΙΑΝΤΗ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Τ.Ε.Ι.) Δυτικής Ελλάδας.

ΠΑΤΡΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013

©2013-All rights reserved

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	6
ABSTRACT	7
ΑΡΤΙΚΟΛΕΞΟ.....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	10
ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΡΟΜΑ.....	12
1.1 Ορισμός- Ετυμολογία	13
1.2 Διάφορες ονομασίες των Ρομά	14
1.3. Ιστορική αναδρομή – Καταγωγή	19
1.3.1. Ο πληθυσμός και η διασπορά των Ρομά στην Ελλάδα	23
1.4 Γλώσσα	24
1.5. Θρησκεία	27
1.6. Τσιγγάνικη κοινωνία	28
1.6.1. Κοινωνική οργάνωση των Ρομά.....	28
1.6.2. Η τσιγγάνικη οικογένεια	30
1.6.3. Η γυναίκα Ρόμισσα.....	31
1.7. Πολιτισμός, Ήθη, έθιμα και παραδόσεις	33
1.7.1. Η πολιτιστική προσφορά των Ρομά στην κοινωνία μας	34
1.8 Τσιγγάνοι και κοινωνικός αποκλεισμός	35
1.9. Τσιγγάνοι και εκπαίδευση	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΚΑΙ ΡΟΜΑ.....	40
2.1 Κοινωνική πρόνοια-Ορισμός.....	41
2.2 Ιστορική εξέλιξη της κοινωνικής πρόνοιας	41
2.3 Προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας.....	47
2.3.1. Προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας για Ρομά Δυτ. Αχαΐας	49

2.4 Φορείς προστασίας των Ρομά	53
2.4.1. Φορείς προστασίας των Ρομά του δήμου Δυτικής Αχαΐας.....	53
2.4.2. Φορείς προστασίας των Ρομά στην Ελλάδα.....	56
2.5 Κοινωνική Εργασία και Ρομά.....	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο :ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	64
3.1 Ποσοτική έρευνα	65
3.2 Ερευνητικά ερωτήματα.....	65
3.3 Πληθυσμός και δείγμα έρευνας	66
3.4 Τόπος και χρόνος έρευνας	66
3.5 Μέθοδος συλλογής δεδομένων	67
3.5.1 Εργαλείο έρευνας: Ερωτηματολόγιο	67
3.5.2 Στατιστική ανάλυση δεδομένων ερωτηματολογίου	69
3.6 Αξιοπιστία έρευνας.....	70
3.7 Εγκυρότητα έρευνας.....	71
3.8 Δεοντολογικά ζητήματα	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	72
4.1 Παρουσίαση δημογραφικών δεδομένων.....	73
4.2 Παρουσίαση δεδομένων σχετικά με τις παροχές του κράτους και την κάλυψη των αναγκών του δείγματος.....	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο : ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	89
5.1 Αποτελέσματα-Συζήτηση	90
5.2 Προτάσεις	92
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	93
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	94
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	101
Παράρτημα Ι: Ερωτηματολόγιο	102
Παράρτημα ΙΙ :Διεθνείς Συμβάσεις για Ρομά.....	107
Παράρτημα ΙΙΙ: Αίτηση Δανειοδότησης.....	115

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους εκείνους που στάθηκαν στο πλάι μας, με την καρδιά τους και το μυαλό τους, αλλά και με τον πολύτιμο χρόνο τους.

Το πιο μεγάλο ευχαριστώ μας πηγαίνει στις οικογένειές μας, οι οποίες όλα αυτά τα χρόνια στάθηκαν δίπλα μας και μας στήριξαν τόσο υλικά όσο και ηθικά.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έρευνα επικεντρώνεται στην αξιολόγηση των υφιστάμενων δράσεων κοινωνικής πολιτικής σε σχέση με τις ανάγκες των τσιγγάνων του Δήμου Δυτικής Αχαΐας.

Βασικός σκοπός μας είναι να εξετάσουμε αν οι υπηρεσίες και τα προγράμματα που προσφέρονται επιτυγχάνουν τους σκοπούς τους, αν καλύπτονται οι ανάγκες των τσιγγάνων και σε ποιον βαθμό καθώς και να εντοπίσουμε τυχόν δυσκολίες των φορέων. Επίσης, θα θέλαμε να δώσουμε μέσω της έρευνας ένα ερέθισμα για την καλύτερη αντιμετώπιση της εν λόγω κοινωνικής ομάδας από την πολιτεία.

Η έρευνα αποτελείται από δύο μέρη: την βιβλιογραφική επισκόπηση και το ερευνητικό πεδίο.

Στην βιβλιογραφική επισκόπηση αναπτύχθηκαν τα εξής θέματα: ο ορισμός και οι διάφορες ονομασίες των Ρομά, η ιστορική αναδρομή, η γλώσσα και η θρησκεία τους, τα χαρακτηριστικά της κοινωνίας Ρομά και τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις που τους ακολουθούν ως φυλή.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι φορείς και τα προγράμματα προστασίας των Ρομά στον Δήμο Δυτικής Αχαΐας και ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού.

Εν συνεχεία, στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται η μεθοδολογία της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα, η επιλογή εργαλείων της έρευνας, ο τόπος και ο χρόνος, καθώς και ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο είναι το ερευνητικό μέρος της εργασίας που απευθύνεται στους τσιγγάνους, οι οποίοι μέσα από την συμπλήρωση ερωτηματολογίου εκφράζουν τα συναισθήματά τους και τις απόψεις τους.

Η παρούσα μελέτη καταλήγει σε συμπεράσματα για το αν οι υφιστάμενες δράσεις ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των τσιγγάνων του Δήμου Δυτικής Αχαΐας.

ABSTRACT

The research focuses on evaluation of existing social policy actions in relation to the needs of the Municipality of West Gypsy Achaia.

Our main goal is to determine whether the services and programs offered pursue their aims , if meet the needs of gypsies and to what extent and to identify any difficulties bodies . Also , we would like to give through research a stimulus to better address this social group from the state.

The survey consist of two parts : the literature review and the research field.

In the literature review the following issues are included: the definition and the various names of Roma, throwback , the language and religion , the characteristics of Roma,also the stereotypes and prejudices that follow them as a breed .

In the second chapter are presented the actors and the protection programs of Roma in the municipality of West Achaea and the contribution of social work.

Then in the third chapter analyzes the research methodology , research questions , choosing research tools , place and time , as well as moral and ethical issues .

The fourth chapter is the research part of the job that appeals to gypsies, who, through the completion of a questionnaire expressing their feelings and views.

This study draws conclusions about whether our current activities meet the real needs of the Municipality of West Gypsy Achaia.

ΑΡΤΙΚΟΛΕΞΟ

S.P.S.S. = Statistical Package for the Social Sciences

Un.I.R.E.N. = Unemployed, Immigrants and Roma Employment Network

αι.= Αιώνας

Ε.Ε.Δ.Α.= Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Ε.Ο.Δ.Μ.= Ελληνική Ομάδα για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων

Ε.Π.Σ.Ε.= Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι

ΙΑ.Κ= Ιατροκοινωνικό Κέντρο

κ.α. = Και άλλα

Κε.Δ.Α= Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής

Κ.Ε.Θ.Ε.Α. = Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων ατόμων

Κ.Ε.Κ. = Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης

Μ.Κ.Ο. = Μη Κυβερνητική Οργάνωση

μ.Χ. = Μετά Χριστού

Ν.Π.Δ.Δ. = Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου

Π.Ι.Κ.Π.Α. = Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Προστασίας και Αντιλήψεως

π.χ. = Παραδείγματος χάρι

π. Χ. = Προ Χριστού

Ο.Α.Ε.Δ. = Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού

Ο.Γ.Α.= Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων

Ο.Κ.Α.Ν.Α. = Οργανισμός Καταπολέμησης Ναρκωτικών

Ο.Π.Δ. = Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία έχει στόχο να προβάλλει την κοινωνική ομάδα των Ρομά καθώς και την αντιμετώπιση και τις δυσκολίες που έχει υποστεί η συγκεκριμένη ομάδα ανά τους αιώνες.

Οι Todosijevic & Enyedi (2002:50) περιγράφουν: «...*Το να είσαι τσιγγάνος δεν είναι απλώς θέμα φυλής. Είναι περισσότερο μία ταυτότητα που με πολλούς τρόπους προσδιορίζει κι ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής. Οι άνθρωποι αυτοί είναι ξεχωριστοί στις σύγχρονες κοινωνίες σύμφωνα με χαρακτηριστικά και ποιότητες που οι ίδιες οι κοινωνίες απέδωσαν σε αυτούς. Παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερες πρωτοβουλίες λαμβάνονται για τη βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και μορφωτικής κατάστασης των τσιγγάνων και παρά το γεγονός ότι, τουλάχιστον σε θεσμικό επίπεδο τα περισσότερα κράτη αναγνωρίζουν στους τσιγγάνους τα ίδια δικαιώματα με τους υπόλοιπους πολίτες τους, η κοινωνική εκτίμηση για αυτούς παραμένει στερεότυπη. Αυτό που έχει αλλάξει είναι μάλλον ο τύπος και όχι η ουσία. Απλά, στις μέρες μας οι πολίτες αποφεύγουν να δείξουν τα πραγματικά τους αισθήματα, τις αληθινές τους απόψεις και προσποιούνται ότι έχουν αποδεχτεί τους τσιγγάνους ως ισότιμα μέλη της κοινωνίας τους. Η κοινωνική σύμβαση και η κοινωνική ευγένεια καλύπτουν την προκατάληψη και την αρνητική στάση, αλλά δεν την εξαφανίζουν».*

Η δομή της παρούσας εργασίας αποτελείται από πέντε βασικά κεφάλαια. Γενικότερα έγινε προσπάθεια να αναπτύξουμε όλες τις πτυχές του κοινωνικού αυτού φαινομένου. Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην ιστορία και τις γενικά χαρακτηριστικά της ομάδας των Ρομά. Στο επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι φορείς και τα προγράμματα προστασίας των Ρομά.

Στα κεφάλαια 3 και 4 καταγράφεται η μεθοδολογία της έρευνας και η παρουσίαση- ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας. Τέλος, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις της μελέτης μας.

ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Οι Ρομά είναι μία ευάλωτη κοινωνική ομάδα. Εξαιτίας του νομαδικού τρόπου ζωής τους και του διαφορετικού πολιτισμού τους το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο έχει αναπτύξει πολλά στερεότυπα και προκαταλήψεις προς αυτούς . Επομένως είναι επιτακτική η μελέτη της εν λόγω ομάδας , ώστε να ληφθούν μέτρα από την κοινωνία για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά. Το γεγονός αυτό, θα βοηθήσει στην δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου όπου ο ρατσισμός και η απόκλιση δεν θα υπάρχουν.

Επιπλέον, το θέμα αυτό επιλέχτηκε από προσωπικό μας ενδιαφέρον ως απόφοιτες του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας, να μελετήσουμε αν και ποιες δράσεις γίνονται για την ευάλωτη ομάδα των Ρομά και αν καλύπτονται οι πραγματικές τους ανάγκες. Τέλος ,ελπίζουμε η εργασία μας να αποτελέσει εγχειρίδιο για σπουδαστές της Κοινωνικής Εργασίας καθώς το συγκεκριμένο θέμα παρόλο που αφορά όλους μας, δεν έχει διερευνηθεί ακόμα.

ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Κύριος σκοπός της έρευνας είναι να αξιολογήσουμε τις δράσεις κοινωνικής πολιτικής σε σχέση με τις ανάγκες των τσιγγάνων του Δήμου Δυτικής Αχαΐας. Να εξετάσουμε δηλαδή από την πλευρά των ενδιαφερομένων (τσιγγάνων) αν οι υπηρεσίες και τα προγράμματα που προσφέρονται επιτυγχάνουν τους σκοπούς τους, αν καλύπτονται οι ανάγκες των τσιγγάνων και σε ποιον βαθμό όπως επίσης να εντοπίσουμε τυχόν δυσκολίες και αδυναμίες των φορέων. Τέλος, ένας άλλος σημαντικός σκοπός μας είναι να δώσουμε μέσω της έρευνας ένα ερέθισμα για την καλύτερη αντιμετώπιση της εν λόγω κοινωνικής ομάδας από την πολιτεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο :
ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ
ΡΟΜΑ.

Το πρώτο κεφάλαιο ξεκινάει με την αποσαφήνιση του όρου Ρομά και τις διάφορες ονομασίες του, συνεχίζει με την ιστορική αναδρομή και καταγωγή των Ρομά καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τσιγγάνικης κοινωνίας που αφορούν στην γλώσσα, την θρησκεία και την διάρθρωση της τσιγγάνικης οικογένειας. Ολοκληρώνει με τον ρόλο της γυναίκας Ρόμισσας, τα ήθη και έθιμά τους καθώς και με τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις σε βάρος των Ρομά.

1.1. Ορισμός- Ετυμολογία

Οι τσιγγάνοι είναι μια ειδική πληθυσμιακή ομάδα. Πρόκειται για έναν πολυφυλετικό και πολυγλωσσικό πληθυσμό που τον χαρακτηρίζει κυρίως - ο νομαδικός βίος και η άρνηση του να ενταχθεί στα πρότυπα του δυτικού τρόπου ζωής. Υπακούουν σε δικές τους νόρμες για την οργάνωση της μικρο-κοινωνικής τους δομής και της ευρύτερης κοινωνικής τους συμπεριφοράς. Υπάρχουν πολλές ονομασίες που χρησιμοποιούνται για την εν λόγω ομάδα ανάλογα με τη χώρα όπου ζουν και το θρήσκευμά τους. Οι συνηθέστερες ονομασίες τους στην Ελλάδα είναι :«Αθίγγανοι», «Γύφτοι», «Κατσίβελοι¹»(ΚΕΚΜΟΚΟΠ, 1998), ενώ διεθνώς έχει επικρατήσει ο όρος «Rom»²(Rom σύμφωνα με την ινδική γλώσσα θα πει ντομ, δηλαδή ομάδα «εκτός κάστας» που βρίσκεται στη διαδικασία εθνογένεσης). (Ντούσας, 1997)

Με την ονομασία «Rom», που είναι επικυρωμένη από το Πρώτο Παγκόσμιο Συνέδριο των Τσιγγάνων (Λονδίνο, 1971), καταγράφονται επίσημα πλέον τόσο από τον ΟΗΕ όσο και από άλλους διεθνείς και μη οργανισμούς. Όλες αυτές οι ομάδες μιλούν τη ρομανική διάλεκτο και η λέξη « Rom» για τους Τσιγγάνους της Ελλάδας σημαίνει «άνθρωπος», «άνδρας», «Τσιγγάνος», «Γύφτος», «δικός μας» . (Ντούσας, 1997).

¹ Έχουν διατυπωθεί διάφορες προτάσεις για την ετυμολογία του με πιθανότερες : από το μεσαιωνικό ιταλικό «cattivello» (σκλάβος, δυστυχής), υποκοριστικό του cattivo, από το λατινικό captivus (αιχμάλωτος) ή από το λατινικό capto (θηρεύω, κυνηγώ) και το capio (παίρνω, πιάνω, συλλαμβάνω) (ΤσάμανΛαλ, 1992)

²Σύμφωνα με την Λυδάκη(1998) η τυπολογία της λέξης «ρομ» πιθανόν να είναι ομμόριξη της σανσκριτικής λέξης «raama» που σημαίνει μέλας, θελκτικός.

1.2. Διάφορες ονομασίες των Ρομά.

Ο Δημόπουλος (2003) υποστηρίζει ότι οι ίδιοι οι τσιγγάνοι δεν αυτοαποκαλούνται πάντα ως Ρομά, όνομα το οποίο κατά άλλη ερμηνεία πιστεύεται ότι απέδωσαν στη φυλή τους προκειμένου να δείξουν ότι είναι πολίτες Ρωμαϊκής χώρας. Οι Ρομά μεταξύ τους χρησιμοποιούν περισσότερο τα «Μελελέ» (λαός μαύρος), «Μανούς» (άνθρωπος), «Καλέ» και «Σίντε» (σύντροφος).

Σύμφωνα με τον Καλογερόπουλο (2012) τα πιο συνηθισμένα ονόματα με τα οποία αποκαλούνται οι Ρομά είναι τα εξής :

Αθίγγανος : Η λέξη «αθίγγανος» προέρχεται από το α στερητικό και το αρχαιοελληνικό ρήμα θιγγάνω (αγγίζω, ψηλαφώ), ακριβώς επειδή οι τσιγγάνοι μετακινούνταν πολύ συχνά, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να τους «ψηλαφίσουν», να τους γνωρίσουν οι ντόπιοι. Άλλη μια εκδοχή της προέλευσης του ονόματός τους είναι ότι «αθίγγανοι» ονομάζονταν οι κατώτερης τάξεως παρίες ή εκτός της αιρετικής κάστας του μανιχαϊσμού άνθρωποι (αγγλικά untouchables), προερχόμενοι από τη Φρυγία και που, μετοικώντας στο Βυζάντιο, ταυτίστηκαν (εσφαλμένα) με τους Τσιγγάνους. Η λέξη επικράτησε σταδιακά από τα τέλη του 4ου αιώνα μ.Χ. Ο χαρακτηρισμός «ατσίγγανοι» προέρχεται από νεολογισμό της λέξης «αθίγγανοι» του 14ου αιώνα. Ας σημειωθεί, τέλος, ότι η λέξη πέρασε αργότερα στην τουρκική γλώσσα ως «ζιγγενη», αποκτώντας επιπλέον τη σημασία του φιλάργυρος, και ακολούθως επέστρεψε στην Ελληνική, ως αντιδάνειο, η λέξη «τσιγγούνης».(Καλογερόπουλος, 2012)

Γύφτος : Το πιο συνηθισμένο προσωνύμιο για μέλη της φυλής των «Rom», το οποίο προέρχεται από τη λέξη «Αιγύπτιος». Αιτία αυτής της ονομασίας αποτελείτο γεγονός ότι κατά την βυζαντινή περίοδο το εν λόγω φύλο έρχονταν από την Αίγυπτο, έτσι εκτός από αιγύπτιοι, αποκαλούνταν και γύφτοι (αγγλικό gypsies). Η σύγχρονη αγγλική λέξη «gypsy» ή «gipsy» προέρχεται από το Egypt, όπως και η ισπανική λέξη gitano (στα ισπανικά ο Αιγύπτιος είναι «egitano»). Από τη λέξη «Αίγυπτος» λαμβάνουμε επίσης τα λατινικά «Aegyptus», «Aegyptius» και «Aegyptiacus» , καθώς και το

γαλλικό «gitan». Άλλες ονομασίες που μαρτυρούν αυτήν την Αιγυπτιακή προέλευση των «Rom» είναι οι: «Phoranejuk» (=λαός του Φαραώ) της Ουγγρικής, «Farawni» και «Qibtī» (=Αιγύπτιος) της Τουρκικής.(Καλογερόπουλος, 2012)

Μποέμ :Προέρχεται από το γαλλικό «Bohème»³ και δηλώνει τον νομά εκ της Βοημίας, καθώς, λανθασμένα θεωρήθηκε κατά τον 15^ο περίπου αιώνα ότι η φυλή των «Roma» καταγόταν από το βασίλειο της Βοημίας, ενώ στην πραγματικότητα, αυτό ήταν απλά το πέρασμά μέσα από το οποίο έφτασαν στη δυτική Ευρώπη, και όχι η καταγωγή της φυλής.(Καλογερόπουλος, 2012).

Ωστόσο, σύμφωνα με την Λυδάκη (1998), στην Ελλάδα υπάρχουν κι άλλες ονομασίες των Ρομά που είναι απόρροια:

- των μετακινήσεων- διαδρομών τους
- των διαδοχικών εγκαταστάσεών τους
- του χαρακτήρα των τοπικών κοινωνιών με τις οποίες ήρθαν σε επαφή και στις οποίες εντάχθηκαν
- της θρησκείας και της γλώσσας που υιοθέτησαν
- του τρόπου διαβίωσης σε σχέση με το βαθμό εγκατάστασης- αφομοίωσης τους
- του επαγγελματικού προσανατολισμού κ.α.

Σήμερα οι τσιγγάνοι που ζουν στην Ελλάδα διαιρούνται ως προς:

³Βοημία, περιοχή που εκτείνεται στη σημερινή δυτική Τσεχία καταλαμβάνοντας περί των δύο τρίτων της όλης έκτασής της – η λέξη Bohème παράγεται από τη λατινική ονομασία της εν λόγω περιοχής «Boiohaemum».

1) τη γενεαλογική καταγωγή, και χαρακτηρίζονται από τα οικογενειακά ονόματα που προέρχονται από το γενάρχη της φάρας⁴ (περό). Έτσι υπάρχουν οι:

- ✓ Νταλιπέ ή Νταλιπαίοι)
- ✓ Αντόν περέσκερε (δηλαδή απόγονοι του Αντόν)
- ✓ Αριφέ ή Αριφαίοι
- ✓ Καμπερέ ή Καμπεραίοι
- ✓ Αμέτηδες
- ✓ Ντεμεκέληδες κ.α (Λυδάκη, 1998- Έξαρχος, 1996)

2)τη γεωγραφική περιοχή, που είναι η περιοχή προέλευσης ή η χώρα καταγωγής, όπως:

- ✓ Σταμπούλια ή Μπουλαλία (Κωνσταντινούπολη)
- ✓ Γιουνανλία (Ιωνία της Μ.Ασίας)
- ✓ Ντεριαβένγκερε (Μακεδονία-Θράκη)
- ✓ Ρωμιόγυφτοι ή Γκρέγκουρα Ρομά
- ✓ Τουρκόγυφτοι
- ✓ Αρβανιτόγυφτοι
- ✓ Ρουμανόγυφτοι (Λυδάκη,1998- Έξαρχος, 1996)

3) το θρήσκευμα⁵. Έτσι διακρίνονται σε:

- ✓ Χριστιανούς
- ✓ Μουσουλμάνους

4)τη γλωσσική διάλεκτο, οπότε διακρίνονται σε:

- ✓ Βλάχουρα Ρομά που είναι Βαλκάνιοι ή Ευρωπαίοι χριστιανοί και μιλούν τη χάσιρομανί.

⁴Οι Ρομά είναι διαχωρισμένοι σε 9 φάρες.

⁵Οι Ρομά δεν έχουν κάποια δική τους χαρακτηριστική θρησκεία, αλλά συνηθίζουν να υιοθετούν την επικρατούσα θρησκεία της εκάστοτε περιοχής που εγκαθίστανται.

Σε αυτή την ομάδα ανήκουν οι Ρουμελία, (Κάτω Αχαΐα, Σέρρες και Δενδροπόταμος), οι Φιλιππιζιά, (μετανάστες από τη Φιλιππούπολη) , τα Χαντούρια, (Αγία Βαρβάρα, περιοχές της Β. Ελλάδας)

✓ Να-Βλάχουρα Ρομά, όπως οι Χοραχανέ Ρομά(εξισλαμισμένοι), οι Αρναούτια Ρομά (Αρβανιτόγυφτοι) κ.ά. (Λυδάκη,1998- Έξαρχος, 1996)

5) τον τρόπο ή βαθμό εγκατάστασής τους. Διακρίνονται σε:

✓ Μόνιμα εγκατεστημένους σε σπίτια, οι οποίοι ενσωματώθηκαν στην υπόλοιπη κοινωνία και έχουν απορρίψει τη ταυτότητά τους.

✓ Μόνιμα εγκατεστημένους σε καταυλισμούς, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από έλλειψη βασικών υποδομών. Είναι επίσης κατά ένα βαθμό γκετοποιημένοι.

✓ Ημιεγκατεστημένους, οι οποίοι κατέχουν ιδιότητα ή ενοικιασμένα σπίτια ή παραπήγματα, αλλά λόγω του χαρακτήρα του επαγγέλματός τους μετακινούνται αρκετούς μήνες το χρόνο

✓ Διερχόμενους νομάδες ή σκηνίτες, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από έσχατη φτώχεια και έλλειψη βασικών υποδομών στην κατοικία τους (Μάρκου, 1996).

6) το βαθμό ένταξης στην τοπική κοινωνία. Διακρίνονται σε:

✓ Ερλία, οι εγκαταστημένοι και ενταγμένοι.

Τέτοιοι είναι οι:

Ø Μπαλαμανέ Ερλία (Ρωμιόγυφτους)

Ø Χοραχανέ Ερλία (Τουρκόγυφτους)

Ø Ντασικανέ Ερλία (Βλαχόφωνους Γύφτους)

✓ Φιτσιρία, οι νομάδες (Λυδάκη,1998- Έξαρχος 1996)

7) το επάγγελμα, και υπάρχουν:

- ✓ οι Καζαντζία (καζαντζήδες - χαλκιάδες)
- ✓ οι Ντερμεντζία (ντερμεντζήδες - κατασκευαστές μύλων)
- ✓ οι Ταρακτσία (ταρακτσήδες - χτενάδες)
- ✓ οι Καρεκλόγυφτοι
- ✓ τα Τσιλιγκίρια (τσιλιγκίρηδες - κλειδαράδες)
- ✓ οι Τζαμπάσηδες και τα Μπατζόρια (ζωέμποροι)
- ✓ τα Μετσάρια (αρκουδόγυφτοι)
- ✓ οι Λαουτάρηδες (μουσικοί)
- ✓ οι Βλαχόφωνοι όπως τα Ρουντάρια (ξυλογλύπτες) και τα Τσιντσάρια (έμποροι)(Λυδάκη,1998- Έξαρχος 1996)

Τέλος, κύρια οικογενειακά επώνυμα είναι τα εξής:

- Σάτρας
- Τσιλιγγιρής
- Νταλίπης
- Καραγάλιος
- Μαλαντρίνος
- Νάτσος
- Σαρπουνιάς (Έξαρχος, 1996)

1.3. Ιστορική αναδρομή – Καταγωγή

Στην πορεία του χρόνου έχουν υπάρξει και αναπτυχθεί πολλές θεωρίες σχετικά με την γένεση, την καταγωγή, και την πορεία των Ρομά.

Οι Ρομά διαμέσου των αιώνων δεν αποτέλεσαν ενιαίο έθνος με κοινή γραπτή παράδοση με αποτέλεσμα όσοι ιστοριογράφοι προσπάθησαν να ρίξουν φως στο θέμα της καταγωγής τους έπρεπε να βασιστούν σε αντιφατικά στοιχεία, καθώς οι λιγοστές πληροφορίες που είχαν στην διάθεσή τους για τους Ρομ κινούνταν κυρίως ανάμεσα στον μύθο και την πραγματικότητα. (Kenrick, 1997-Ντούσας, 1997)

Ορισμένοι από τους μύθους τους θεωρούσαν απόγονους του Κάιν, άλλοι τοποθετούσαν ένα μέρος τουλάχιστον από αυτούς, τους Γύφτους, ως τόπο καταγωγής την Αίγυπτο, άλλοι την Ινδία (Έξαρχος, 1996) ενώ άλλοι υποστηρίζουν ότι η πρώτη ιστορική αναφορά για τους Ρομά γίνεται από τον Ηρόδοτο που αναφέρει τον λαό των Σιγύνων⁶.

Ωστόσο, την πρώτη απάντηση στο μυστήριο της καταγωγής δίνει η γλωσσολογία και συγκεκριμένα ο Valyi Istvan⁷ τον 18^ο αιώνα. Ο Ούγγρος Valyi Istvan σπούδαζε στο πανεπιστήμιο Λέυντεν της Ολλανδίας. Εκεί γνώρισε τρεις Ινδούς φοιτητές και παρατήρησε ότι οι πολλές από τις λέξεις που χρησιμοποιούσαν ήταν όμοιες με αυτές των τσιγγάνων της Ουγγαρίας. Έτσι κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι λέξεις της ινδικής γλώσσας, της σανσκριτικής είναι ανάλογες με την γλώσσα που μιλούν οι Ρομά σε Ελλάδα, Ουγγαρία, Βοημία, Ρωσία, Πολωνία, Συρία κ.α.(ΤσάμανΛαλ, 1992)

Σύμφωνα με τον Ρ.Λ. Τάρνερ (Ντούσας, 1997), οι Τσιγγάνοι κατάγονται από την Κεντρική Ινδία, την οποία εγκατέλειψαν το 300 π.Χ. προκειμένου να εγκατασταθούν στην Βορειοδυτική Ινδία και ειδικότερα στη περιοχή του Παντζάμπ (σημερινό Πακιστάν) για διάστημα μιας περίπου χιλιετίας.

⁶ Κατά τον Ηρόδοτο οι Σιγύνες ζούσαν πέρα από τον Ίστρο (αρχαία ονομασία του Δούναβη) και ντύνονταν όπως οι Μηδοί. Οι Σιγύνες θεωρούσαν τον εαυτό τους απόγονους των Μηδών. (<http://el.wikipedia.org/wiki>)

⁷ Ουγγαρέζος προτεστάντης ιερέας. (ΤσάμανΛαλ, 1992)

Από εκεί ξεκίνησαν τον 9^ο αιώνα και περιπλανήθηκαν αρχικά στην Ασία και περνώντας από το Αφγανιστάν, την Περσία, την Αρμενία και την Τουρκία έφτασαν στην Ευρώπη και εξαπλώθηκαν στις περισσότερες περιοχές της ηπείρου. Έπειτα ακολούθησαν μαζικές μεταναστεύσεις προς την Αφρική και την Αμερική. (Φράγκος, 1994- Ντούσας, 1997).

Πρόκειται, επομένως, για μια ημινομαδική ομάδα που πέρασε από την Ινδία στην Ευρώπη διαμέσου της Μέσης Ανατολής διατηρώντας σε όλη τη διάρκεια την πολιτισμική τους ταυτότητα. Επομένως, όλοι οι Ρομά-Τσιγγάνοι της Ευρώπης κατάγονται από ένα έθνος. Οι Dom σήμερα σύμφωνα με τον Kenrick (1997) αποτελούν μια από τις κατώτερες κάστες στην Ινδία και κάνουν κυρίως ταπεινές εργασίες. Αυτή καθαυτή η λέξη dom στην Ινδία σήμαινε άνθρωπος και ήταν ο συνηθής τρόπος διαφοροποίησης των ιθαγενών από τους ξένους και τους παρείσακτους. Ίσως λοιπόν η λέξη dom να μην είχε υποτιμητική σημασία όταν αποχώρησαν από την Ινδία. Έμειναν για ένα διάστημα στην Περσία και το όνομα τους ταυτίστηκε με το όνομα που χρησιμοποιούσαν κι άλλοι λαοί που κατάγονταν από την Ινδία με σκοπό να προσδιορίζεται η καταγωγή τους. (Ντούσας, 1997)

Για την μαζική αυτή μετακίνηση των Ρομ έχουν διατυπωθεί διάφορες ερμηνείες. Η πιο ισχυρή είναι θρησκευτικής φύσεως και πιστεύεται ότι οι Dom εκδιώχθηκαν ως ακάθαρτοι λόγω της άρνησής τους να ενταχθούν στο ινδουιστικό σύστημα κι έτσι βρέθηκαν εκτός κάστας. Μια ακόμη εξίσου ρεαλιστική εικασία αποτελεί ο διωγμός τους από τους Μουσουλμάνους ο οποίος κορυφώθηκε περί τον 7^ο αιώνα μ.Χ. όταν οι δεύτεροι εισέβαλαν στην Ινδία. (Ντούσας, 1997)

Οι Ρομά κάνουν την εμφάνισή τους στο Βυζάντιο γύρω στα μέσα του 11ου αι. μ.Χ. Σύμφωνα με ένα παλαιό Γεωργιανό χειρόγραφο την περίοδο αυτή (1.100 μ. Χ) κάνει την εμφάνισή της μια παράξενη ομάδα μάγων που ονομάζονται ασιγγάνοι τους οποίους ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Κωνσταντίνος ο Μονομάχος έστειλε στην Κωνσταντινούπολη να καταστρέψουν τα άγρια ζώα που κατέστρεφαν την λεία του αυτοκρατορικού κυνηγιού. (Κόμης, 1998)

Από το 1555 έως το 1780 όμως ακολουθεί κύμα καταδίωξης σε βάρος τους ιδιαίτερα σε κάθε χριστιανικό κράτος γιατί θεωρούνταν αιρετικοί μάγοι. (Τσάμαν Λαλ, 1992-Λιεζουά,1999)

Οι πρώτες τσιγγάνικες ομάδες ανακαλύπτουν την Ευρώπη ουσιαστικά κατά τον 14^ο και 15^ο αιώνα. Στην Ελλάδα οι Ρομά εισέβαλαν αρχικά στην Πελοπόννησο και συγκεκριμένα στις βενετοκρατούμενες περιοχές. Βασική αιτία γι' αυτό ήταν η ασφάλεια και η σταθερότητα που παρείχαν οι βενετοκρατούμενες περιοχές μιας και η Πελοπόννησος υπέφερε από τουρκικές επιδρομές. Συγκεκριμένα το 1384 εγκαθίστανται στην Μεθώνη που αποτελούσε σπουδαίο λιμάνι και βασική βενετοκρατούμενη περιοχή. Έπειτα έχουμε αναφορές για την παρουσία των Ρομ στην Κρήτη, την Κέρκυρα και το Ναύπλιο γύρω στα τέλη του 14^{ου} αιώνα. (Ντούσας, 1997)

Κατά τη διάρκεια του 15ου αι. μ.Χ. εμφανίζονται στη Γερμανία όπου ο αυτοκράτορας Σιγισμούνδος⁸ τους έδωσε επιστολές προστασίας και υποδοχής με την οποία τους παραχωρούσε ελευθερία κινήσεων εντός της αυτοκρατορίας. Χρησιμοποιώντας αυτές τις επιστολές κατάφεραν να περάσουν σε περιοχές της σημερινής Γαλλίας (1419), στην Ολλανδία (1420), στις Βρυξέλλες (1420) και στο Παρίσι (1427). (Λιεζουά,1999)

Στις αρχές λοιπόν του 16ου αι. εμφανίστηκαν στη Σκωτία (1505) και στην Αγγλία (1514) και προς το τέλος του ίδιου αιώνα στην Ουαλία (1579). Τον ίδιο αιώνα εμφανίστηκαν και σε άλλες χώρες της βόρεια Ευρώπης, όπως στη Ρωσία, στη Δανία (1505), στη Σουηδία (1512), στη Νορβηγία (1544), στη Φιλανδία (1584), στην Εσθονία και την Πολωνία. Η διασπορά των Ρομά σε όλη την Ευρώπη φαίνεται να ολοκληρώνεται στα τέλη του 16ου αιώνα. (Λιεζουά,1999)

Αργότερα, περί τον 16^ο και 17^ο αιώνα, όμως, και επειδή ο αριθμός των Τσιγγάνων στην Ευρώπη ήταν τόσο μεγάλος τα περισσότερα κράτη προσπαθούν να τους εκτοπίσουν. Αυτές οι μεγάλες μετακινήσεις τους συνεχίστηκαν και συνεχίζονται ως τις μέρες μας οφειλόμενες σε διάφορους λόγους που έχουν να κάνουν κατά κύριο λόγο με ρατσιστικές συμπεριφορές

⁸ Αυτοκράτορας της Γερμανίας αλλά και της Βοημίας εξού και η ονομασία Βοημοί που τους χαρακτηρίζει κάποιες φορές. (Λιεζουά,1999)

που επιδεικνύονται είτε από τα επίσημα όργανα του κράτους μέσα στα όρια του οποίου ζουν είτε από τους πολίτες με τους οποίους συμβιώνουν αλλά δευτερευόντως οφείλονται και στη θέλησή τους για καλύτερες συνθήκες ζωής. Λόγοι λοιπόν ρατσιστικής συμπεριφοράς εκ μέρους του επίσημου κράτους οδήγησαν ορισμένες ομάδες Ρομά εκτός Ευρασίας. Έτσι ομάδες Ρομά της Ισπανίας και της Γαλλίας καταφύγουν το 17ο αι. στη Βόρεια Αμερική ενώ ορισμένες ομάδες Ρομά καταφύγουν στην Αγκόλα, στο Πράσινο Ακρωτήριο και στη Βραζιλία. Την ίδια εποχή ορισμένες ομάδες Ρομά από τη Σκωτία αναγκάστηκαν να καταφύγουν στην Τζαμάικα για να εργαστούν στις φυτείες. (Λιεζουά,1999)

Πιθανολογείται ότι κατά τον 20^ο αιώνα η δίωξή τους κορυφώθηκε στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πόλεμου όπου οι Ρομά εκτελέστηκαν σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως αριθμός που εικάζεται πως είναι μεταξύ 250.000 θυμάτων.(Κένρικ, 2001)

Αργότερα, τον 20ο αι. πολλές οικογένειες Ρομά της Ευρώπης μετανάστευσαν με τη θέλησή τους στις Η.Π.Α., στον Καναδά, στην Αργεντινή και τη Χιλή, όπου έζησαν και ζουν οι απόγονοί τους με παρόμοιο τρόπο που ζουν και οι Ρομά της Ευρώπης, εξασκούν περίπου τα ίδια επαγγέλματα και παρουσιάζουν παρόμοιες κοινωνικές συμπεριφορές.

Όλες αυτές οι μεταναστεύσεις και οι μετακινήσεις στις οποίες αναφερθήκαμε στο κεφάλαιο αυτό –μικρές ή μεγάλες, ακούσιες ή εκούσιες- δημιούργησαν στους Ρομά και ένα δομικό χαρακτηριστικό της ταυτότητάς τους: το ταξίδι.

Όπως και να έχει διασκορπισμένοι σε όλον τον κόσμο και παντού η ίδια αντιμετώπιση. Σύμφωνα με την M.Swax (Λυδάκη, 1998) : *«είτε πρόκειται για νομάδες είτε πρόκειται για εγκατεστημένους, είναι παντού οι 'οικείοι ξένοι'»*.

1.3.1. Ο πληθυσμός και η διασπορά των Ρομά στην Ελλάδα

Όπως αναφέραμε και παραπάνω η πρώτη καταγραφή για την εμφάνιση των Ρομά στην Ελλάδα έγινε γύρω στο 1.100 μ. Χ. από έναν Γεωργιανό μοναχό. Έπειτα το 1322 γίνεται λόγος γι' αυτούς στην Κρήτη και το 1346 στην Κέρκυρα. Ωστόσο η σταθερή εγκατάστασή τους αρχίζει στην δεκαετία του 1960. (Τσάμαν Λαλ, 1992- Κόμης, 1998).

Γενικότερα στην πατρίδα μας οι τσιγγάνοι ήρθαν σε μια κρίσιμη εποχή, αυτή της κατάρρευσης της Βυζαντινής αυτοκρατορίας και της μετάβασης στον ελληνικό Μεσαίωνα. Σύμφωνα με τον Γιαννακόπουλο (1979) «ο αστικός μετασχηματισμός της Ελλάδας, αργός και βασανιστικός καθώς ήταν και χωρίς οποιαδήποτε τάση επανάστασης σημάδεψε και τη δική τους ζωή».(Δημόπουλος , 2003).

Ο ακριβής αριθμός των Ρομά στην Ελλάδα δεν είναι γνωστός. Κατά τον Δημόπουλο (2003) στις αρχές του περασμένου αιώνα ο πληθυσμός των Ρομά στη χώρα μας ανέρχονταν στους 50.000.

Στη σύγχρονη εποχή γίνεται λόγος για 120.000- 150.000 Ρομά ενώ σύμφωνα με τον Tomasen (1994) για 300.000 Ρομά. Επίσης, επίσημα έγγραφα, όπως το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων (ΟΠΔ), αναφέρει ότι ο πληθυσμός των Ρομά στην Ελλάδα αριθμεί περίπου 250.000-300.000 άτομα. Εντούτοις, η κοινωνία εξακολουθεί να αγνοεί επιδεικτικά τους συγκεκριμένους αριθμούς και της ανάγκες της πολυπληθούς αυτής ομάδας. (Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου- Λυδάκη, 1998)

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Ε.Ε.Δ.Α.) υπολόγισε, το 2001, ότι το 15% περίπου αυτού του πληθυσμού (40.000) διαμένει σε αντίσκηνα, η εκτίμηση αυτή ωστόσο αφορά μόνο τους Έλληνες πολίτες. Οι Ρομά, στη συντριπτική τους πλειονότητα, είναι χριστιανοί (ορθόδοξοι), ενώ περίπου 35.000 άτομα είναι μέλη της μουσουλμανικής μειονότητας,(η οποία προστατεύεται από τη Συνθήκη της Λωζάνης). Οι χριστιανοί Ρομά απέκτησαν για πρώτη φορά ελληνική υπηκοότητα στα μέσα της δεκαετίας του 1970, καθώς παλαιότερα θεωρούνταν «αλλοδαποί αθιγγανικής καταγωγής», ενώ έχουν παρουσία στην Ελλάδα εδώ και 600

χρόνια.(Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, <http://www.mighealth.net/el/index.php>)

Οι Ρομά κατοικούν στις περισσότερες πόλεις της Ελλάδας στα «γύφτικα» όπως στο Καρπενήσι, στη Λαμία, στη Ναύπακτο, στο Μεσολόγγι, στα Γιάννινα, στη Μεθώνη, στα Χανιά, στον Πύργο, την Λάρισα το Διδυμότειχο και αλλού. Άλλες περιοχές της Ελλάδας στις οποίες είναι μόνιμα εγκαταστημένοι Ρομά με μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού είναι οι: Αγ. Βαρβάρα, Λιόσια, Κάτω Αχαΐα, Δενδροπόταμος, Ξάνθη, Αμαλιάδα, Άργος, Εξαμίλι Κορινθίας, Αγρίνιο, Κιλκίς, Δράμα και Νυμφόπετρα.(ΚΕΚΜΟΚΟΠ,1998)

1.4 Γλώσσα

Η μελέτη της προελεύσεως της γλώσσας των Ρομά είναι αρκετά πολύπλοκη καθώς μέσα από τις συνεχείς μετακινήσεις του νομαδικού αυτού πληθυσμού περιπλανήθηκε κι αυτή. Η πολυπλοκότητα αυτή επιτείνεται από το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια των περιπλανήσεών τους οι Τσιγγάνοι γνώρισαν λαούς με διαφορετικές γλώσσες και έθιμα, με τους οποίους αντάλλαξαν πολιτιστικά και γλωσσικά στοιχεία. Αυτές οι αλληλεπιδράσεις στο λεξιλόγιο είχαν ως αποτέλεσμα η γλώσσα των Ρομά να απαρτίζεται από αναρίθμητες διαλέκτους. Αρχικά , η γλώσσα τους θεωρήθηκε ως αργκό την οποία επινόησαν οι ίδιοι, ώστε να γίνονται κατανοητοί μόνο μεταξύ τους. Μόλις στο τέλος του 18^{ου} αιώνα ο Valyi Istvan (Λιεζουά,1999) ανακαλύπτει ότι η γλώσσα των Τσιγγάνων, η ρομανί είναι μια νεο-ινδική γλώσσα, που προέρχεται από τα σανσκριτικά κι έχει πολλά κοινά βασικά στοιχεία με τα χίντι(hindi), τα νεπάλι (nepali) και τα παντζάπι (panjabi) που μιλούνται στην βόρεια Ινδία. (Λιεζουά,1999).

Στη σημερινή της μορφή η τσιγγάνικη γλώσσα έχει ασκήσει επιρροή στο λεξιλόγιο πολλών ευρωπαϊκών γλωσσών και αντίστοιχα δέχθηκε πλήθος επιδράσεων, και εφόσον η κάθε ομιλούμενη γλώσσα είναι εξελισσόμενη, προέκυψαν πολλές και διαφορετικές διάλεκτοι.(Λιεζουά,1999).

Οι περισσότερες σύγχρονοι διάλεκτοι διατηρούν δείγματα γλωσσικών δανείων από τα περσικά, τα κουρδικά και τα ελληνικά. Βεβαίως η ταξινόμηση των τσιγγάνικων διαλέκτων είναι μια δύσκολη υπόθεση αν λάβουμε υπόψη παράγοντες όπως μετακινήσεις ή προσμείξεις.(Λιεζουά,1999).

Οι γλωσσολόγοι δέχονται ότι οι τσιγγάνοι ομιλούν διαλέκτους της γλώσσας ρομάνι, διαλέκτους οι οποίες βάσει γλωσσολογικών κριτηρίων, μπορούν να ομαδοποιηθούν στην Ελλάδα στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Γύφτικες οι οποίες ομιλούνται από νομάδες της Ηπείρου και της Μακεδονίας, Καρδίτσας, Λαμίας, Αμαλιάδας, Άνω Λιοσίων, Χαλκίδας, Θήβας, Μεγάρων και επίσης από πολλούς Κατσίβελους και Τουρκόγυφτους της Δυτικής Θράκης.
- Τσιγγάνικες που ομιλούνται από πρόσφυγες χριστιανούς Τσιγγάνους, Μικρασιάτες και Θρακιώτες.
- Ελληνοτσιγγάνικες- Κρεολικές που χρησιμοποιούνται στην Ήπειρο (τα Ρόμκα), την Αιτωλοακαρνανία, την Ευρυτανία (τα Ντόρτικα) και το Άργος.
- Ρουμάνικη στην Ημαθία, Ζεφύρι, Λαμία.
- Μη Τσιγγάνικες που ομιλούνται από Τουρκόγυφτους και γενικά μουσουλμάνους και άθεους Τσιγγάνους. (ΚΕΚΜΟΚΟΠ,1998)

Ωστόσο, παρά την ύπαρξη των ανωτέρω διαλέκτων μπορούμε να μιλάμε για ενιαίο γλωσσικό κώδικα των Τσιγγάνων όλων των χωρών με κορμό αυτών την ινδική καταγωγή και γλώσσα (έως 40%), καθώς και ένα μεγάλο ποσοστό ελληνικών, ρουμάνικων και τούρκικων λέξεων που παρεισέφρησαν εξαιτίας της συνύπαρξης των Ρομά με τους λαούς αυτούς .(Έξαρχος, 2001)

Η αποκρυπτογράφηση της ρομάνι είναι μία μεγάλη υπόθεση καθώς η τσιγγάνικη γλώσσα έχει οκτώ πτώσεις και τα μέρη του λόγου είναι δύσκολο να κατανοηθούν. Στο λεξικογραφημένο υλικό διαπιστώνεται εύκολα ότι ένας αριθμός λέξεων της γλώσσας ρομάνι προέρχεται και

κατάγεται ετυμολογικά από την ελληνική γλώσσα (πχ. Ζουμί, πέταλο). Αντιστρόφως ένας επίσης μεγάλος αριθμός λέξεων της γλώσσας ρομάνι έχει περάσει στην κοινή ελληνική του καιρού μας (π.χ. τέκνο, πουρί, ρουβάς) . (Εξαρχος, 2001)

Λόγω επίσης του γεγονότος ότι οι τσιγγάνικες διάλεκτοι της ρομάνι της Ελλάδας είναι προφορικές και μη διδασκόμενες μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος, συναντάμε το φαινόμενο να έχουμε περισσότερες εκδοχές – παραλλαγές ορισμένων λέξεων, γεγονός που μπορεί να δώσει πληροφορίες σχετικές με τη γεωγραφική κατανομή και το είδος της κινητικότητας αυτών των πληθυσμιακών ομάδων. Επομένως πολλοί από τους πληροφορητές, μετέφεραν από πληροφορίες των οικογενειακών παραδόσεών τους, ότι οι πρόγονοί τους κινήθηκαν κυρίως στο χώρο της βαλκανικής και επί πολλά έτη στις άνωθεν του Δουνάβεως περιοχές της Βλαχομπογδανίας και της Ουγγαρίας, χωρίς ωστόσο να ανήκουν στα γένη των Γκουρμπέτσι (= ρουμανόγλωσσων Τσιγγάνων). (Εξαρχος, 2001).

Κατά άποψη οικονομικά ισχυρότερων ομόθρησκων, ασκούνται πιέσεις κυρίως από την ίδια την κοινωνία ως οργάνωση να εγκαταλειφθεί η μητρική τους γλώσσα εφόσον δεν προσφέρει κανένα έρεισμα. Εκτός από το νομαδικό, ανεξάρτητο χαρακτήρα του τσιγγάνικου πολιτισμού, ο οποίος αποδεικνύεται σωτήριος για τη διατήρηση της ρομάνι, του φορέα του ξεχωριστού αυτού πολιτισμού και βασικού συνθετικού στοιχείου της εθνοτικής ιδιαιτερότητας των Τσιγγάνων. Ο ακραιφνής Abstand⁹ χαρακτήρας της ρομάνι την προστατεύει κατά κανόνα από τις τυχόν προσπάθειες κατάλυσης της αυτάρκειας της, της οικειοποίησής της δηλαδή από άλλες γλώσσες.(Fasold, 2005). Ως φύσει όμως μειονοτική γλώσσα, βρίσκεται σε μειονεκτική θέση εφόσον δεν υπάρχει κάποιο σημείο αναφοράς γι αυτήν ούτε κάποιο σημείο γλωσσικής ή πολιτικής φύσεως στο οποίο θα μπορούσε να αναχθεί και επομένως να εξελιχθεί περαιτέρω, συνυπολογίζοντας μάλιστα και την απουσία οποιασδήποτε επίσημης καταγραφής της.(Χριστόπουλος- Τσιτσελίκης, 1997).

⁹ Abstand χαρακτηρίζονται οι γλώσσες που απέχουν ως προς τις γλωσσικές ιδιότητές τους από τις πιο ισχυρές και με τον χαρακτηρισμό αυτό εξακολουθούν να προστατεύονται εφόσον θεωρούνται γλώσσες και όχι διάλεκτοι

1.5. Θρησκεία

Οι Ρομά δεν έχουν κάποια δική τους χαρακτηριστική θρησκεία, αλλά συνηθίζουν να υιοθετούν την επικρατούσα θρησκεία της εκάστοτε περιοχής που εγκαθίστανται. Έτσι μπορούν να χαρακτηριστούν από μεγάλη προσαρμοστικότητα στο θέμα της θρησκείας αν και αρκετοί μελετητές εικάζουν πως παλιότερα η θρησκεία τους ήταν ηλιολατρία¹⁰. Σήμερα οι διάφορες φυλές υιοθετούν το θρήσκευμα της χώρας που κατοικούν.

Για τους χριστιανούς ορθόδοξους Ρομά έχουμε την πρώτη καταγραφή στην Κρήτη, όπου αναφέρονται ως Χριστιανοί Ορθόδοξοι από το 1832, στη Δυτική Ευρώπη αναφέρονται ως καθολικοί. Η Καθολική Εκκλησία αναφέρει ονόματα ιερέων, μοναχών και κάποιου Καρδινάλιου με τσιγγάνικη καταγωγή και στη Ρουμανία υπάρχουν ιερείς ορθόδοξοι τσιγγάνοι. Στην Τουρκία οι περισσότεροι είναι Μουσουλμάνοι λόγω μάλιστα και του ισλαμισμού ως επικρατούσα θρησκεία. Παρατηρούμε επομένως ότι υιοθετούν ως ένα μεγάλο βαθμό τη θρησκεία του τόπου εγκατάστασης.

Σε ό,τι αφορά το θρήσκευμα των Ρομά της Ελλάδας είναι σε ποσοστό 85%, περίπου, χριστιανοί ορθόδοξοι, ενώ το υπόλοιπο 15% είναι μουσουλμάνοι, και είναι κυρίως γνωστοί ως Τουρκόγυφτοι στο νομό Έβρου. Όπως οι χριστιανοί Ρομά, έτσι και οι μουσουλμάνοι Ρομά είναι διασκορπισμένοι σε διάφορες κοινότητες στη χώρα μας. (Ντούσας, 1997-Ζεγκίνης, 1994).

Οι Ρομ της Ελλάδας θεωρούν ως πιο σημαντικό το μυστήριο της βάφτισης, ενώ λατρεύουν με ιδιαίτερη λαμπρότητα την Παναγία χαρακτηριστική είναι η ομαδική τους προσέλευση στην Τήνο τον Δεκαπενταύγουστο. Εξίσου βασική γιορτή θεωρούν αυτή του Αγίου Γεωργίου τον οποίο λατρεύουν τόσο οι χριστιανοί όσο και οι μουσουλμάνοι Ρομά. Η γιορτή αυτή σημαίνει την έναρξη των περιπλανήσεών τους. Έτσι, στις 23 Απριλίου, στην γιορτή του Αγίου, γίνονται σε πολλές περιοχές που κατοικούν οι Ρομ εκδηλώσεις. Σημαντικότερη γιορτή των Ρομά είναι η

¹⁰ Πολλαπλές έρευνες για τους Ρομά διαπιστώνουν ότι ακόμα και σήμερα διασώζονται από τους Ρομά ύμνοι, ξορκισμοί και μαγικά ρητά μέσα από τα οποία εξάιρεται η παντοδυναμία του Ήλιου και της Φωτιάς. Γι' αυτό και διατυπώνουν την άποψη ότι οι Ρομ σε παλιότερες εποχές υπήρξαν ηλιολάτρες και πυρολάτρες.

γιορτή της άνοιξης (εντερλέζι¹¹) και γιορτάζεται από 23 Απριλίου μέχρι 1 Μαΐου σε όλη την Ευρώπη. Άλλους αγίους που λατρεύουν με ανάλογη λαμπρότητα είναι ο προφήτης Ηλίας, η Αγία Παρασκευή και η Αγία Μαρίνα. .(Λυδάκη,1998- Μουχελή, 1995)

1.6. Τσιγγάνικη κοινωνία

1.6.1. Η κοινωνική οργάνωση των Ρομά

Η βάση της κοινωνικής δομής των Ρομά είναι η συγγένεια, με την οικογένεια να αποτελεί το κύτταρο της κοινωνικής οργάνωσης. Η συγγένεια ως κανονιστικό πρότυπο ή κοινωνικός θεσμός αποτελεί τον συνδετικό κρίκο μεταξύ των μελών των περισσότερων οικογενειών «είναι η επιδίωξη ενός κοινωνικά σημαντικού σκοπού με κοινωνικά παραδεκτούς και παγιωμένους τρόπους ατομικής και συλλογικής συμπεριφοράς και δράσης.» (Τσαούσης, 1989).

Σε μία τσιγγάνικη οικογένεια τα μέλη συνδέονται μεταξύ τους είτε με την κοινή τους καταγωγή, είτε με τον γάμο, ο οποίος δια μέσου της αναπαραγωγής οργανώνει την συλλογική ζωή. Η συγγένεια είναι αυτή που καθορίζει τα την δημιουργία κοινωνικών σχέσεων ή όχι. Μάλιστα τις περισσότερες φορές οι κοινωνικές σχέσεις ταυτίζονται με τις συγγενικές. (Καραθανάση ,2000)

Οι Τσιγγάνοι ανήκουν σε διάφορες κοινωνικές φυλές, δεν αποτελούν δηλαδή μια απόλυτα ομοιογενή ομάδα. Σε ότι αφορά όμως την ανάπτυξη και την οργάνωση τους οι Ρομά έχουν κοινή καταγωγή, κοινή γλωσσική βάση, μοιράζονται κοινά ήθη και έθιμα και λαϊκές παραδόσεις. Όλα αυτά τα στοιχεία είναι που ενώνουν τους Ρομά στην Ελλάδα αλλά και σε όλο των

¹¹ Ederles: η γιορτή της Άνοιξης και του Έρωτα. Κάθε χρόνο στις 6 του Μάη εορτάζεται στο βαλκανικό χώρο το «Εντερλέζι», από φυλές που ζουν και στην Ελλάδα, όπως οι Ρομά και οι Πομάκοι. Είναι η ίδια η γιορτή του Αγίου Γεωργίου, κατά το παλαιό ημερολόγιο.

Για Χριστιανούς και Μουσουλμάνους, ο Άη Γιώργης για ακόμη μία φορά σκοτώνει τον κακό δράκο• σηματοδοτείται έτσι η αρχή της νέας εποχής, το ξεκίνημα ενός νέου κύκλου, η νίκη του καλού επί του κακού, η άνθιση, η γονιμότητα, ο έρωτας και η ομορφιά.

κόσμο. Οι κοινωνικές ομάδες των Ρομά είναι διασκορπισμένες σε όλη την ελληνική επικράτεια και είναι οργανωμένες σε εννιά φυλές¹²:

1. Μπατσόρια
2. Μπαλαμανέ-Ρομά
3. Ρομά
4. Σουβαλιώτες
5. Τσιγγάνοι
6. Χωραχάγια (οι περισσότεροι από αυτούς είναι μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα, όμως υπάρχουν και κοινότητες χριστιανών)
7. Μεσκάρηδες (Αρκουδιάρηδες)
8. Δερμετζήδες
9. Χαντούρια.

Οι κοινωνικές ομάδες των Ρομά αποτελούνται από φάρες ή μιλέτια¹³. Οι τσιγγάνικες φάρες ή μιλέτια είναι ένα σύνολο σογιών-γενών(clans) που έχουν ζήσει σε κοινό τόπο για μεγάλο χρονικό διάστημα και ενώνονται μεταξύ τους, είτε με συγγένεια πρώτου βαθμού ή έστω και με μακρινούς δεσμούς συγγένειας. Το κάθε σόι-γένος αποτελείται από συγγενή μέλη τα οποία ενώνονται με το πατρώνυμο ενός κοινού προγόνου (π.χ Ζαφειρόπουλαιοι, Καμπεραίοι, Τσακιραίοικλπ.)γεγονός που εκφράζει τη συνοχή του γένους-σογιού και έχει ποικίλες σημασίες για το κάθε μέλος του. Το τσιγγάνικο γένος-σόι στους νομάδες συγκροτείται από ευρείες συγγενικές οικογένειες που συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς συγγένειας και αποτελεί συνήθως την βάση για την οργάνωση ενός κοινωνικού και πολιτικού συστήματος, με αρχηγό, συνήθως, τον γηραιότερο, τον ικανότερο, τον συνετότερο και τον πιο δραστήριο οικογενειάρχη ο οποίος αναλαμβάνει να επιλύσει τις εκάστοτε διαφορές ή προβλήματα που προκύπτουν μέσα στην ομάδα. (Ντούσας, 1997- Καραθανάση, 2000).

¹² Ο όρος «φυλή» αποδίδει ένα σύστημα οργάνωσης ομάδων με κοινή καταγωγή, γλώσσα, θρησκεία, ήθη και έθιμα. (Ντούσας, 1997)

¹³ Κατάλοιπο του περάσματος από την Τουρκία. (Ντούσας, 1997)

Συνεπώς, πρόκειται για μια μορφή κοινωνικής οργάνωσης όπου η οικογένεια είναι διευρυμένη και όχι πυρηνική. Ο όρος «διευρυμένη οικογένεια» δεν σημαίνει πως τα μέλη της ομάδας συγγενών ζουν όλοι μαζί κάτω από την ίδια στέγη, αλλά πως μικρές συγγενικές ομάδες κατοικούν η μία δίπλα στην άλλη με απώτερο σκοπό την συνοχή και την επιβίωση και την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της ομάδας αυτής επομένως ο άξονας γύρω από τον οποίο είναι οργανωμένη η τσιγγάνικη κοινωνία είναι η ομάδα και όχι το άτομο. (Νόβα-Καλτσούνη, 2011)

1.6.2. Η τσιγγάνικη οικογένεια.

Η μελέτη και ανάλυση του τύπου της τσιγγάνικης οικογένειας είναι ιδιαίτερα σημαντική για την κατανόηση ολόκληρης της κοινωνίας τους, διότι η συγγένεια και η οικογένεια είναι η βασική αρχή πάνω στην οποία δημιουργούνται και αναπτύσσονται οι τσιγγάνικες κοινοτικές δομές και σχέσεις (Νόβα-Καλτσούνη, 2011)

Η τσιγγάνικη κοινότητα έχει δημιουργηθεί βασιζόμενη στο πατρογραμμικό¹⁴ σύστημα του γένους¹⁵ όπου τα μέλη του συνδέονται με δεσμούς αίματος και διακρίνονται μεταξύ τους με το οικογενειακό όνομα. Αυτές οι ευρείες συγγενικές οικογένειες –τα γένη- αποτελούν τη βάση για τη δημιουργία της φάρας¹⁶, την οποία απαρτίζουν δύο ή περισσότερα γένη, που συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς αίματος και αγχιστείας. Συνήθως, η κάθε φάρα αποτελεί τη δική της κοινότητα ή καταυλισμό και έχει το δικό της εκπρόσωπο.(Νόβα-Κάλτσούνη, 2011)

Οι γαμήλιοι δεσμοί έχουν επίσης, σημαντικό υπόβαθρο για τη δομή της τσιγγάνικης κοινωνίας. Παρατηρούμε δύο μορφές γάμου, τον εθιμικό - παραδοσιακό και τον θρησκευτικό. Ο εθιμικός γάμος βασίζεται στα ήθη και έθιμα των τσιγγάνων και πραγματοποιείται χωρίς την παρουσία παπά και εκτός εκκλησίας. Τα τελευταία χρόνια όμως, λόγω της πολιτογράφησης μεγάλου μέρους του πληθυσμού (85%) σε δήμους και κοινότητες τελείται θρησκευτικός γάμος ή μουσουλμανικός. (Ντούσας, 1997)

¹⁴ Η καταγωγή λογίζεται από την πλευρά του πατέρα

¹⁵ Το γένος είναι το σύνολο των οικογενειών που κατάγονται από τον ίδιο πρόγονο

¹⁶ Στη φάρα συγκαταλέγονται γονείς, παιδιά (αδέλφια), ξαδέλφια, νύφες και γαμπροί, παππούδες και γιαγιάδες, εγγόνα, δισέγγονα και τρισέγγονα, συμπεθεροί και άλλοι συγγενείς.

Μια άλλη μορφή γάμου που απαντάται σε ελάχιστες περιπτώσεις τα τελευταία χρόνια, είναι ο πολιτικός, αυτό συμβαίνει για την κατοχύρωση κοινωνικών επιδομάτων από το κράτος. Ο γάμος για τους τσιγγάνους αποτελεί την πράξη κατά την οποία το άτομο αποκτά τον κοινωνικό ρόλο του ενήλικα. Ο γάμος ανεξάρτητα αν είναι θρησκευτικός, παραδοσιακός ή πολιτικός, συχνά ξεκινά με μια μικρής διάρκειας φυγή των νέων που στη συνέχεια επιστρέφουν και ζητούν συγγνώμη από τις οικογένειες τους, ώστε να υπάρξει συμφωνία για να πραγματοποιηθεί ο γάμος. Σε άλλες περιπτώσεις η συμφωνία προϋπάρχει μεταξύ των οικογενειών. Είτε στην μια είτε στην άλλη περίπτωση η οικογένεια είναι ουσιαστικά αυτή που ενώνει τα δυο άτομα και η κοινωνία αυτή που ενώνει τις δυο οικογένειες. Το ιδανικό θεωρείται η ένωση οικογενειών από την ίδια ομάδα (ενδογαμία), καθώς αυτό εξασφαλίζει την συνοχή τους μέσα στο χρόνο με την διαδικασία της αναπαραγωγής (Λιεζουά, 1999)

Στην τσιγγάνικη οικογένεια ακόμη και σήμερα είναι η έντονη η «συμπίεση» πολλών οικογενειακών ρολών. Τα παιδιά μεταβαίνουν γρηγορότερα από το κανονικό στην εφηβεία και στη συνέχεια στην ενηλικίωση, από μικρή ηλικία δημιουργούν οικογένεια με αποτέλεσμα την ανάληψη πολλών ευθυνών. (Βαξεβάνογλου, 2001)

Γενικό χαρακτηριστικό της τσιγγάνικης οικογένειας είναι η γέννηση πολλών παιδιών, εφόσον όπως προαναφέρθηκε, από μικρή ηλικία δημιουργούν την δική τους οικογένεια, ως αποτέλεσμα αυτού, παρουσιάζεται επιμήκυνση της γόνιμης περιόδου του ζευγαριού. Η απόκτηση λοιπόν πολλών απογόνων, εξυπηρετεί την οικονομική αυτάρκεια της οικογένειας σε οικονομικά πλαίσια, διότι όσο περισσότερα παιδιά τόσο περισσότερα εργατικά χεριά. (Κόμης, 1998)

1.6.3. Η γυναίκα Ρόμισσα

Ο ρόλος της Ρόμισσας είναι ιδιαίτερος, τόσο μέσα στην οικογένεια όσο και μέσα στη κοινωνία τσιγγάνικη και μη καθώς εμφανίζει κάποια χαρακτηριστικά που τον κάνουν να διαφέρει από τις γηγενείς γυναίκες.

Οι τσιγγανοπούλες αναλαμβάνουν ευθύνες από την ηλικία των 8-9 χρονών, ασχολούνται με το νοικοκυριό και την φροντίδα των μικρότερων αδελφών τους. Ακόμη και μέσα από τα παιχνίδια τα κορίτσια προσπαθούν να έλθουν σε επαφή με το νοικοκυριό, έτσι ώστε όταν φτάσουν στην ηλικία των 13-14 χρονών να είναι έτοιμες για το ρόλο της γυναίκας- μάνας. (Καραθανάση, 2000)

Συμφώνα με τα έθιμα της τσιγγάνικης κοινωνίας τα κορίτσια αρραβωνιάζονται στην ηλικία των δεκατριών-δεκατεσσάρων ετών για ένα περίπου χρόνο και στη συνέχεια παντρεύονται, ακόμα και στη σημερινή εποχή οι μικρές τσιγγανοπούλες εγκαταλείπουν το σχολείο πρόωρα (δημοτικό) είτε για να αναλάβουν τα καθήκοντα του νοικοκυριού είτε για να μη διακινδυνεύσουν τη «σπίλωση» του ονόματος της οικογένειας. Γι' αυτούς τους λόγους συχνά παρατηρείται το φαινόμενο τα κορίτσια να «μένουν» σπίτι και να συναναστρέφονται με τσιγγάνες της ίδιας ηλικίας. (Βαξεβάνογλου, 2001)

Η τσιγγάνα ως σύζυγος και μητέρα αρχίζει σιγά σιγά να αποκτά δύναμη και λόγο μέσα στην οικογένεια κάτι που σε ποιο μικρή ηλικία δεν γίνονταν, σε καμία όμως περίπτωση δεν θα πάψει να υπολογίζει τη γνώμη των ηλικιωμένων μελών μέσα στην οικογένεια, όπως της πεθεράς. Ο ρόλος και ο λόγος της πεθεράς είναι πολύ σημαντικός και με μεγάλη ισχύ μέσα στην οικογένεια και η άποψη της πρέπει να είναι σεβαστή από όλους και ιδιαίτερα από τη νύφη. (Λυδάκη, 1998)

Όσον αφορά τα επαγγέλματα που ασκούν και αυτά ποικίλουν ανάλογα με τον τόπο εγκατάστασης όσο και από την οικονομική κατάσταση της οικογένειας. Γενικότερα λόγω της ελλιπής εκπαίδευσης συνήθως εργάζεται σε τρεις τομείς: α) ως εποχιακές εργάτριες γης, σε οικογενειακές ή ξένες αγροτικές ιδιοκτησίες, σε ασχολίες όπως το μάζεμα του βαμβακιού, της ντομάτας, των πορτοκαλιών, του καπνού, των ελιών. Δουλειές δύσκολες κι ανθυγιεινές, που δεν παρέχουν στις εργάτριες Τσιγγάνες το δικαίωμα κοινωνικής ασφάλισης σε κάποιο ταμείο πέραν του ΟΓΑ, μετά τα 65 τους χρόνια. β) συμμετοχή —σε σημαντικό ποσοστό— στις δουλειές των συζύγων τους, όταν αυτοί ασχολούνται με το εμπόριο διαφόρων

προϊόντων, όπως οπωροκηπευτικών, ειδών προικός, πλαστικών, παλιοσίδερων κλπ. Τρίτον, ένας μικρός αριθμός Ρομισσών ασχολείται με τη «επαιτεία», τη «μαντεία», τη ζητιανιά επιλογές που συχνά της φέρνουν αντιμέτωπες με το νόμο. (Ντούσας, 1997)

Όσον αφορά τώρα τη θέση της στην ευρύτερη κοινωνία καθώς και τη συμμετοχή της στα κοινά αρκεί να λάβουμε υπόψη το άρθρο 7 της Διεθνούς Σύμβασης «Για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διάκρισης κατά των Γυναικών» που τονίζει στην πρώτη του παράγραφο: «Να ψηφίζουν σε όλες τις εκλογές και όλα τα δημοσία δημοψηφίσματα και να είναι εκλέξιμες σε όλους τους οργανισμούς που εκλέγονται δημόσια». Αρκεί εδώ να πούμε ότι το 15% των Ρομισσών στη χώρα μας δεν έχει πολιτικά δικαιώματα, καθώς είναι απολιτογράφητο και χωρίς την ελληνική υπηκοότητα, παρόλο που ζει αιώνες σε αυτό τον τόπο. Άλλωστε, ως το 1978, το σύνολο σχεδόν των Ρομά στερούνταν το δικαίωμα σε μια υπηκοότητα και χαρακτηρίζονταν απ' τις Αρχές ως « μη ιθαγενείς, αγνώστου υπηκοότητας»! Έτσι, οι Ρομά γενικά και οι Ρόμισσεσ ειδικότερα δεν δύνανται «να λαμβάνουν μέρος στην κατάστρωση της πολιτικής του κράτους και στην εκτέλεσή της, να καταλαμβάνουν δημόσιες θέσεις και να ασκούν όλα τα δημόσια καθήκοντα σε όλες τις βαθμίδες της κυβερνήσεως». (Ντούσας, 1997)

1.7. Πολιτισμός, Ήθη, έθιμα και παραδόσεις

Η πορεία και η εγκατάσταση του τσιγγάνικου λάου στις Βαλκανικές χώρες συντέλεσε στο να προσθέσουν στον πολιτισμό τους έθιμα τόσο από τους χριστιανούς όσο και τους μουσουλμάνους της νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Βασιζόμενος λοιπόν ο τσιγγάνικος λαός στις δίκες του θρησκευτικές δοξασίες και τις προφορικές του παραδόσεις, προερχόμενες από την καταγωγή και την προέλευση του και σε συνδυασμό με τα ερεθίσματα που δέχτηκε κατά την μετακίνηση του και εγκατάσταση σε διαφορές περιοχές, δημιούργησε ένα πλέγμα εθίμων και ένα τελετουργικό τσιγγάνικων δρωμένων που συντελούν τον εθιμικό τους πολιτισμό. (Έξαρχος, 1996).

1.7.1. Η πολιτιστική προσφορά των Ρομά στην κοινωνία μας

Οι Ρομά κατά την εγκατάστασή τους στα νότια βαλκάνια δέχθηκαν πολλά ερεθίσματα άλλα ταυτόχρονα επέδρασαν και οι ίδιοι, σε κοινωνικό επίπεδο, στις περιοχές στις οποίες ήταν εγκατεστημένοι. Δούλευαν κυρίως ως εργάτες στον πρωτογενή κλάδο παραγωγής, σε κτήματα Ελλήνων, ως σιδεράδες κατασκεύαζαν γεωργικά εργαλεία, ως μουσικοί διατήρησαν και ανέπτυξαν το δημοτικό μας τραγούδι. Σημαντική ήταν και η παρουσία τους στους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες στο πλευρό της Ελλάδας, καθώς τέσσερα μέλη της Φιλικής Εταιρίας ήταν Ρομά, επίσης και η παρουσία τους στην Εθνική Αντίσταση ('41-'44) και η εκτέλεση τους, από τα ναζιστικά στρατεύματα είναι άξια λόγου. (Ντούσας, 1997).

- **Τσιγγάνικη μουσική**

Τεράστια είναι η συμβολή των τσιγγάνων στη γέννηση, διάσωση άλλα και την διάδοση των δημοτικών τραγουδιών ή αλλιώς των τραγουδιών των πληθυσμών που ασχολούνται με την αγροτική καλλιέργεια, τραγούδια δηλαδή που είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τον βίο και τις καθημερινές ασχολίες ανθρώπων που μοχθούν για να επιβιώσουν. (Έξαρχος, 1996)

Σε πάρα πολλά χωριά ανά την Ελλάδα οι τσιγγάνοι ως μουσικοί της κομπανίας ή "οργανοπαίχτες" ή "μουσικάντηδες" βρίσκονται παντού. «Μουσικάντης¹⁷, στην χώρα μας δεν υπήρχε στο μεσαίωνα και στα κατοπινά χρόνια κανείς. Το επάγγελμα αυτό νομίζοντας ότι δεν ταίριαζε σε νοικοκυραίους ανθρώπους. Νοικοκυραίοι θεωρούσαν τον εαυτό τους όλοι όσοι ζούσαν σε χωρία. Ποιος από το χωρίο θα το καταδεχόταν να μάθει πίπιζα ή νταούλι, να πηγαίνει και να του κολλάνε στο κούτελο δεκάρες οι χωριανοί; Στ' αρχοντικά οι κολιγιάδες ήξεραν μονάχα να καλλιεργούμε την γη και τίποτα άλλο» (Έξαρχος, 1996).

Έτσι λοιπόν έκτος από τραγούδια των κिरατζήδικων, των εργατικών, των μοιρολογιών, που δεν θα μπορούσαν να έχουν τσιγγάνικη συμβολή, όλα τα υπόλοιπα είδη του δημοτικού τραγουδιού στην πλειοψηφία τους είναι δημιουργήματα των τσιγγάνων, παρόλο που οι επισημάνσεις ειδικών

¹⁷ Λαϊκός οργανοπαίχτης.

και λαογράφων σε ότι αφορά την σχέση των τσιγγάνων με το δημοτικό τραγούδι είναι λιγοστές. Κυρίαρχη θέση έχει η μουσική των τσιγγάνων στο γιαννιώτικο τραγούδι. Με τα μουσικά τους όργανα γυρνούν για παίζουν σε γάμους και πανηγύρια. (Έξαρχος, 1996)

- **Τσιγγάνικο παραμύθι**

Όπως η μουσική έτσι και το παραμύθι αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της τσιγγάνικης κουλτούρας, καθώς εκφράζει, ικανοποιεί και αντανακλά τις ανάγκες και τους προβληματισμούς ενός πολυτάραχου και κατατρεγμένου βίου. Το τσιγγάνικο παραμύθι είναι ο καθρέφτης του κόσμου των τσιγγάνων, καθώς και των σχέσεων με την υπόλοιπη κοινωνία.

Η κοινωνική απομόνωση σε αποκλειστικά δικούς τους καταυλισμούς, η τραγική οικονομική και κοινωνική τους εξαθλίωση, η απόρριψη και η νομαδική γκετοποίηση, συνθέτουν τον πυρήνα των μικρών ιστοριών που διηγούνταν οι τσιγγάνοι και που αφορούσε σε κατορθώματα και περιπέτειες.

Κάπως έτσι, ξεκίνα το τσιγγάνικο παραμύθι που συνοδεύει τους τσιγγάνους ήδη από τον 8^ο αι. μ. Χ. από όταν έφυγαν από την Ινδία. Οι τότε Ντομ, φεύγοντας από τη γη των πατεράδων τους, διέσχισαν την Μέση Ανατολή, φτάνοντας στο Βυζάντιο και περνώντας στην Ευρώπη διατηρώντας ανέπαφη την πολιτιστικά τους ταυτότητα. (Ντούσας, 1997)

1.8.Τσιγγάνοι και κοινωνικός αποκλεισμός

Νεογέννητο βλαστάρι, λερωμένο,

στα απόβλητα του κόσμου ξεπλυμένο,

δεν έμαθε βιβλίο να διαβάζει.

Γυφτάκι ο λαός μας το φωνάζει.

Το εν λόγω τετράστιχο από το έργο της Νίτσα Λούλε – Θεοδωράκη(1981)αποδίδει ίσως με τον πιο παραστατικό τρόπο την οπτική με την οποία η πλειοψηφία της «πολιτισμένης δυτικής κοινωνίας» αντιμετωπίζει τους Ρομά. Οι Ρομά εξαιτίας του νομαδικού τρόπου ζωής τους, της έλλειψης επιθυμίας για προσαρμογή στον τρόπο ζωής της πλειοψηφίας και παρά τις κάποιες επιδράσεις που δέχτηκαν από τους διάφορους λαούς με τους οποίους ήρθαν σε επαφή, κρατούν πολλά από τα ιδιαίτερα πολιτισμικά τους χαρακτηριστικά. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η πλειοψηφία των «άλλων», των μη Ρομά να διατηρεί διακριτές αποστάσεις από αυτούς και να τους αντιμετωπίζει συνήθως βάζοντάς τους την ταμπέλα του "κλέφτη", του "βρωμιάρη", του "μιάσματος". (ΚΕΚΜΟΚΟΠ,1998).

Αυτά λειτουργούν ως αμυντικοί μηχανισμοί και πολλές φορές οδηγούν στο κοινωνικό αποκλεισμό και τις κοινωνικές διακρίσεις. (Γκότοβος ,1996: 31)

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μια κατάσταση που την προσδιορίζει:

α. Η έλλειψη ή η παρεμπόδιση κοινωνικών δικαιωμάτων που χαρακτηρίζουν την κοινωνική ένταξη και καθορίζουν την ταυτότητα του ατόμου

β. Η αδυναμία συμμετοχής στην παραγωγή και στην απόλαυση των κοινωνικών και δημοσίων αγαθών με αποτέλεσμα ομάδες του πληθυσμού να βρίσκονται στο περιθώριο μιας ς της γενικότερης ευημερίας

γ. Η αδυναμία συμμετοχής στη διαμόρφωση του τρόπου άσκησης της εξουσίας

δ. Ο πολυδιάστατος χαρακτήρας των αποστερήσεων, δηλαδή τα άτομα ή οι ομάδες που τις βιώνουν αποστερούνται σε πολλούς τομείς π.χ. εργασία, εκπαίδευση, εργασία (ΚΕΚΜΟΚΟΠ, 1998, σελ 67 & ΕΚΚΕ, 2005).

Οι κυριότεροι λόγοι για τους οποίους άτομα ή ομάδες έρχονται αντιμέτωποι με τον ρατσισμό και την προκατάληψη με αποτέλεσμα να αποκλείονται κοινωνικά, είναι κυρίως:

1. Οικονομικοί όπως: η ανεργία, η φτώχεια, η μετανάστευση, ο ανταγωνισμός κ.α.
2. Πολιτισμικοί και ιδεολογικοί παράγοντες όπως: η θρησκεία, το φύλλο, η έλλειψη διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, οι προκαταλήψεις και στερεότυπα, η ξενοφοβία και η πολιτισμική ετερότητα κ. α.
3. Κοινωνικοί παράγοντες όπως: η αλλοτρίωση, η ταξική διαστρωμάτωση, το κοινωνικό status, η εξέλιξη της αστικής κοινωνίας, η αλλαγή των κοινωνικών κ. α.
4. Χωρικοί και γεωγραφικοί παράγοντες όπως: οι περιθωριοποιημένες ζώνες κατοικίας, η κακής ποιότητας κατοικία, οι ελλειπείς υποδομές κ.α.(ΕΚΚΕ, 1996, σελ. 51, 24-29)

Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού είναι συνδεδεμένη άρρηκτα με τους Ρομά. Υφίσταται ήδη από τα πρώτα χρόνια παρουσίας τους σε οποιαδήποτε περιοχή. Με δυο λόγια θα λέγαμε ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός για τους Ρομά είναι διαχρονικός. Σήμερα, οι Ρομά βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και την απόρριψη ως σύνολο. Ο κοινωνικός αποκλεισμός μέσα στην ομάδα των Ρομά αφορά αποστέρηση σε πολλούς τομείς της καθημερινότητας.

Οι αποστερήσεις αφορούν κυρίως :

1. Στην εκπαίδευση, με βασικές αιτίες:

- ✓ την ελλιπή παρακολούθηση
- ✓ τη δυσκολία προσαρμογής στο σχολικό περιβάλλον
- ✓ τη δυσκολία παρακολούθησης και αφομοίωσης των μαθημάτων λόγω της μη καλής γνώσης της Ελληνικής γλώσσας την απορριπτική στάση των συμμαθητών, των γονέων ακόμη και των δασκάλων, απέναντί τους που προέρχεται από τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που έχουν σχηματίσει οι κοινωνίες των μη Ρομά για τους Ρομά.

2. Στην απασχόληση

3. Στην κατοικία και την ποιότητα του περιβάλλοντος του χώρου εγκατάστασης

4. Στις κοινωνικές σχέσεις, τον πολιτισμό και την ψυχαγωγία

5. Στην υγεία και την υγιεινή
6. Στην παροχή των δημοσίων υπηρεσιών και των δικαιωμάτων

1.9 Τσιγγάνοι και εκπαίδευση

Στις παρυφές της ελληνικής κοινωνίας, η μειονότητα των Ρομά κινείται ουσιαστικά στερούμενη το δικαίωμα για μόρφωση. Το ποσοστό των αναλφάβητων Ρομά ανέρχεται στο 90%. (Ντούσας, 1997)

Όσον αφορά στη σχολική επίδοση των τσιγγανόπουλων παιδιών είναι συνήθως μέτρια ή χαμηλή. Ωστόσο έχει αποδειχτεί ότι τα παιδιά αυτά διακατέχονται από τρομερή εξυπνάδα αλλά και ευστροφία και οι δυνατότητες που μπορούν να έχουν ώστε να γίνουν καλοί μαθητές και να πετύχουν στη ζωή τους, είναι κάθε άλλο παρά περιορισμένες.

Η χαμηλή αυτή επίδοση των παιδιών στα μαθήματα, οφείλονται κατά κύριο λόγο στην αδιαφορία των Τσιγγάνων γονέων για την εκπαίδευση και την περαιτέρω μόρφωσή τους. Υπάρχουν βέβαια και ορισμένες εξαιρέσεις· είναι δηλαδή γονείς οι οποίοι ενδιαφέρονται πάρα πολύ για τις επιδόσεις των παιδιών τους στο σχολείο και για την καλύτερη επίδοσή τους προσλαμβάνουν δάσκαλο στο σπίτι.

Ένας άλλος σημαντικός λόγος για τον οποίο τα παιδιά των Τσιγγάνων αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη μάθηση, είναι ότι απουσιάζουν αρκετά συχνά από το σχολείο και πολλές φορές για μεγάλο χρονικό διάστημα με αποτέλεσμα τις χαμηλές τους επιδόσεις. Βέβαια αξιοσημείωτο είναι ότι στα δημοτικά σχολεία της Αγίας Βαρβάρας συγκεκριμένα, βρίσκονται σε λειτουργία τάξεις για ενισχυτική διδασκαλία, όπου τα Τσιγγανόπουλα παρακολουθούν μαθήματα ταυτόχρονα με την κανονική τους τάξη. Ακόμη, δημιουργήθηκε ειδικό τμήμα της Α' τάξης για τα Τσιγγανόπουλα καθώς κανένα από αυτά δεν πήγε στο νηπιαγωγείο (Λυδάκη, 1998).

Το αντιτσιγγανικό εκπαιδευτικό απαρχαίντ

Ο Γ. Έξαρχος 1996, παραθέτει στο έργο του τον παρακάτω μύθο. « Όταν εμέραζεν ο Θεός τα γράμματα επήγαν όλαις αι φυλαίς να γυρέψουν γράμματα , όζω από τη γύφτικη τη φυλή που δεν επήγεν καθόλου, και γι' αυτό ούτε έχουν ούτε θα έχουν ποτέ γράμματα οι γύφτοι...γιατί ο Θεός τους καταράστηκε και τά' ριξε μες τη θάλασσα όταν οι γύφτοι έφκειασαν τα περόνια που σταυρώθηκε ο Χριστός».

Ο παραπάνω μύθος αποτελεί ένα παράδειγμα της εικόνας που επικρατεί στις δυτικές κοινωνίες όσον αφορά στην εκπαίδευση των Τσιγγάνων και τη στερεότυπη αντίληψη της αδυναμίας αυτών στην πρόσληψη γραμμάτων. Στην Αγία Βαρβάρα η λέξη «γύφτος» χρησιμοποιείται αρκετά συχνά από ελληνόπουλα προκειμένου να προσβάλλουν τα τσιγγανόπουλα στο σχολείο. Τα τσιγγανόπουλα όπως είναι αναμενόμενο νιώθουν μειονεκτικά και υποτιμητικά όταν ακούγονται τέτοιου είδους χαρακτηρισμοί ως βρισιές. Βέβαια από μικρή κιόλας ηλικία, μαθαίνουν πως η λέξη «γύφτος» για τους αλλοεθνείς είναι βρισιά αλλά παρ' όλ' αυτά δεν αρνούνται την καταγωγή τους ούτε μεμψιμοιρούν καθώς επίσης αποδέχονται αυτή τη συμπεριφορά προετοιμασμένα από τους γονείς τους. Συνεπώς, οποιαδήποτε ρατσιστική αντιμετώπιση ή σχόλιο σε βάρος τους ειδικά στο σχολικό περιβάλλον θεωρείται ως κάτι το συνηθισμένο.(Λυδάκη, 1998)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο :
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ
ΚΑΙ ΡΟΜΑ

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναφερθούμε αναλυτικά στα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας και φροντίδας για τους Ρομά στην Περιφέρεια Δυτικής Αχαΐας. Επιπρόσθετα, θα παρουσιάσουμε τους βασικούς φορείς προστασίας των Ρομά τόσο στον Δήμο Δυτικής Αχαΐας, όσο και στην χώρα μας γενικά. Το κεφάλαιο ολοκληρώνει με την αναφορά στον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού σε σχέση με τους Ρομά.

2.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ/ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Κοινωνική πρόνοια ή αλλιώς κοινωνική φροντίδα καλείται η φροντίδα που παρέχεται σε άτομα ή ομάδες του πληθυσμού μέσα από προγράμματα πρόληψης και αποκατάστασης και αποσκοπεί να δημιουργήσει προϋποθέσεις ισότιμης συμμετοχής των ατόμων στην οικονομική και κοινωνική ζωή και να τους εξασφαλίσει ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης. Βασικός στόχος των ανωτέρω προγραμμάτων αποτελεί η στήριξης της οικογένειας. (Στρατίκη- Πανταζάκα, 2010)

2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Για να κατανοηθεί το νόημα της κοινωνικής πρόνοιας, θα πρέπει να γίνει μια μικρή ιστορική αναδρομή, η οποία θα καλύψει ουσιαστικά τέσσερις περιόδους:

A. ΠΕΡΙΟΔΟΣ: Αρχαιότητα

Από τις απαρχές της ανθρώπινης ιστορίας ο άνθρωπος έχει έμφυτη την τάση να φροντίζει για τα βρέφη, τα παιδιά, τους αρρώστους με την οικογένεια να αποτελεί τον κύριο κορμό για την ικανοποίηση των αναγκών των μελών της οικογένειας. Με τη δημιουργία των πρώτων κοινωνιών και την εμφάνιση των διαφόρων θρησκειών (μονοθεϊστικών και πολυθεϊστικών), η υποτυπώδης μορφή κοινωνικής πρόνοιας θεσμοθετείται

σε ιερούς κώδικες ή θρησκευτικές δοξασίες, όπως ο κώδικας του Χαμουραμπί (1972-1750 π. Χ.).

Επιπλέον, κατά την κλασσική εποχή, υπάρχει η οργάνωση του θεσμού της πρόνοιας καθώς επιβάλλεται ως καθήκον ακόμη και για τους ξένους. Αυτή μάλιστα η εκδήλωση φροντίδας προς τους αδυνάτους έγινε κοινωνική υποχρέωση και καθιερώθηκε με νόμους, (Λυκούργος 800 π.Χ. στη Σπάρτη, Περίανδρος 668 π.Χ. στην Κόρινθο, ο Σόλωνας 630 π.Χ. στην Αθήνα) με την εισαγωγή μέτρων φορολογίας, την κατάργηση των χρεών (σεισάχθεια), κ.λπ. Η νομοθεσία του Σόωνα ολοκληρώθηκε με διάφορα νομοθετήματα του Περικλή και περιλάμβανε:

- ✓ την προστασία των ορφανών και των χηρών, των πεσόντων σε πολέμους,
- ✓ την συνταξιοδότηση των αναπήρων και των γερόντων
- ✓ την προικοδότηση των θυγατέρων των πεσόντων, αλλά και των απόρων κορασίδων
- ✓ την δωρεάν σίτιση στο πρυτανείο των ορφανών μαζί με τους στρατηγούς, βουλευτές και ανθρώπους των γραμμάτων,
- ✓ την πρόσληψη ανέργων στο δημόσιο για την εκτέλεση κοινωφελών έργων και την καταπολέμηση της ανεργίας. (Σταθόπουλος,2005:117-119)

B.ΠΕΡΙΟΔΟΣ: Χριστιανισμός και κοινωνική πρόνοια

Η διδασκαλία του Χριστού για αγάπη προς το συνάνθρωπο, αποτέλεσε μια νέα αφετηρία στις μέχρι τότε αντιλήψεις για την κοινωνική πρόνοια. Από τη σύσταση των πρώτων εκκλησιών αναγνωρίζεται η ανάγκη για λήψη μέτρων για την αποτελεσματική άσκηση του προνοιακού τους έργου. Έτσι, δημιουργείται ο θεσμός των διακόνων με κύριο έργο την οργάνωση της φιλανθρωπίας και της αλληλεγγύης. (Σταθόπουλος,1999)

Από την άλλη πλευρά, στη δύση ο Πάπας ισχυροποιεί τη θέση του και αναγνωρίζεται ως υπέρτατος πνευματικός και κοσμικός ηγέτης. Έτσι λοιπόν η εκκλησία, αναλαμβάνει να επιλύσει όλα τα κοινωνικά προβλήματα. Κατά το μεσαίωνα μάλιστα, η ελεημοσύνη γίνεται μέσο άφεσης αμαρτιών αυτών που την ασκούσαν. Τα μοναστήρια συνεχίζουν την κοινοβιακή παράδοση, ενώ μέσα σε αυτά ιδρύονται ορφανοτροφεία, γηροκομεία, νοσοκομεία για

τους ασθενείς και τους αναπήρους.. Διαπιστώνουμε λοιπόν τον σημαντικό ρόλο της εκκλησίας σε όλο το Μεσαίωνα. Υπολογίζεται ότι γύρω στο 30-40% του εισοδήματος ανακατανέμονταν μέσα από τις μορφές της οργανωμένης κοινωνικής αλληλεγγύης. (Σταθόπουλος,1999)

Το Βυζάντιο σε αντίθεση με τη Ρώμη δεν ενοποίησε σε καμία περίοδο την κοσμική με την εκκλησιαστική εξουσία ενώ παράλληλα υπάρχει μια διαφορετική νοοτροπία για την φιλανθρωπία. Η ελεημοσύνη αν και θεωρείται ως βασική αρετή στην Ανατολή, δεν ασκείται ως υποχρέωση στη Δύση. Σημαντικός εκφραστής της πρωτοβυζαντινής παράδοσης, σχετικά με την αντίληψη για την φιλανθρωπία, μπορεί να θεωρηθεί ο Μέγας Βασίλειος ο οποίος αναλαμβάνει με ιδιαίτερο ζήλο να αντιμετωπίσει τις ανάγκες των φτωχών, των ανήμπορων, των περαστικών των ξένων. Ίδρυσε ένα συγκρότημα ιδρυμάτων, σχολών εργαστηρίων ξενώνων γνωστό ως Βασιλειάδα. Έτσι πολλοί από τους τροφίμους έβρισκαν παρηγοριά αλλά και την ευκαιρία να μάθουν κάποια τέχνη, για να μπορούν να ζήσουν ανεξάρτητοι στην κοινωνία. Παρόμοια ισχύουν και για τον αυτοκράτορα Αλέξιο Α΄ όπου προνόησε για τα ορφανά του πολέμου, χτίζοντας μια ολόκληρη πολιτεία για τη στέγαση, τη φοίτηση και τη φροντίδα των αναπήρων, των τυφλών. Εξάλλου, τα νοσοκομεία δεν ήταν μόνο ιδρύματα φροντίδας, αλλά και χώροι θεραπείας και άσκησης της ιατρικής.

Με την περίοδο της Τουρκοκρατίας Με την πτώση του Βυζαντίου δεν υπάρχουν πια αυτοκράτορες για να ιδρύσουν νοσοκομεία, ούτε να διαθέσουν χρήματα για την περίθαλψη και την ενίσχυση των ραγιάδων. Έτσι η κοινότητα και η εκκλησία αναλαμβάνουν την άσκηση κοινωνικής πρόνοιας. Η τοπική κοινότητα έχει την ευθύνη για την δημόσια υγιεινή και γενικότερα τη φροντίδα για τους άπορους. Στις προσπάθειες της τοπικής αυτοδιοίκησης βοηθούσαν και οι έλληνες της διασποράς, οι οποίοι πλούτιζαν στις παροικίες του εξωτερικού χωρίς να ξεχνούν τις υποχρεώσεις τους προς τους σκλαβωμένους αδελφούς τους. Αυτοί διέθεσαν τεράστια ποσά για την ίδρυση και λειτουργία σχολείων και νοσοκομείων, την προικοδότηση και παντοειδή προστασία απόρων και κοριτσιών. (Σταθόπουλος,1999)

Γ.ΠΕΡΙΟΔΟΣ: Αναγέννηση – Διαφωτισμός – Φιλελευθερισμός

Στην Αναγέννηση το κράτος αναλαμβάνει την κύρια ευθύνη για την θέσπιση μέτρων κοινωνικής πρόνοιας. Η πρόνοια χρηματοδοτείται από τη φορολογία και συνεπώς η έκταση, η μορφή και το ύψος των βοηθημάτων γίνονται αντικείμενο νομοθετικών ρυθμίσεων και δημοσίου ελέγχου. Η εκκλησία αναγνωρίζει την ευθύνη της κοσμικής εξουσίας σε θέματα κοινωνικής πρόνοιας και περιορίζει το φιλανθρωπικό της έργο, το οποίο ωστόσο παραμένει εκτεταμένο.

Ένα σημαντικό επίτευγμα της περιόδου αυτής είναι η επιστημονική προσέγγιση στα προβλήματα των απόρων, των ανέργων και των αναπήρων. Αρχίζουν ουσιαστικά να αναπτύσσονται σε υποτυπώδη μορφή οι επιστήμες της κοινωνική εργασίας και της κοινωνικής πολιτικής. Οι επαγγελματίες που ασχολούνται συστηματικά με τα προβλήματα των φτωχών και γενικά των αναξιοπαθούντων, αναζητούν τα αίτια της κατάστασης των ανθρώπων που εξυπηρετούν και μεθοδεύουν λύσεις των προβλημάτων τους, μαζί με την άμεση υλική βοήθεια που τους προσφέρουν. (Σταθόπουλος,1999)

Δ.ΠΕΡΙΟΔΟΣ: Βιομηχανική επανάσταση και κοινωνική πρόνοια

Η βιομηχανική επανάσταση συνδέεται με τις εφευρέσεις του ατμού, του ηλεκτρισμού, του τηλέγραφου και του τηλεφώνου αργότερα. Η σημασία των εφευρέσεων έγκειται στο ότι συνετέλεσαν καθοριστικά στην αναδιάρθρωση της διαδικασίας της παραγωγής και της διακίνησης αγαθών, με απρόβλεπτες συνέπειες στην κοινωνική δομή. Η βιομηχανική επανάσταση οδήγησε στη διαμόρφωση δύο κοινωνικών τάξεων, στους κεφαλαιοκράτες και τους μισθωτούς. Η διευρυνόμενη οικονομική και κοινωνική ανισότητα μεταξύ των εργαζομένων και των κεφαλαιοκρατών ερχόταν σε κατάφορη αντίθεση με τις διακηρύξεις του φιλελευθερισμού και τις ιδέες που έσπειρε η επανάσταση, για ισότητα κοινωνική δικαιοσύνη και ατομικές ελευθερίες. Στη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι πιέσεις από τους εργαζόμενους και η κατανόηση της σημασίας της βελτίωσης των συνθηκών ζωής των εργαζομένων, από τους εργοδότες, για τα δικά τους έστω

συμφέροντα, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη νομοθετική θεσμοθέτηση μέτρων κοινωνικής προστασίας. Παράλληλα κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η πρωτοφανής στην ανθρώπινη ιστορία συσσώρευση πλούτου, έθεσε τις βάσεις για τη δημιουργία του κοινωνικού κράτους. (Σταθόπουλος,2005)

Η κοινωνική πρόνοια από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους έως τις μέρες μας .

Το κράτος δημιουργεί την εποχή αυτή το νομικό και θεσμικό πλαίσιο για τη λειτουργία των σχολείων, νοσοκομείων, φυλακών, ορφανοτροφείων, βρεφοκομείων κ.λπ. Από το 1836 αρχίζει η οργανωμένη προσπάθεια για τη συνταξιοδότηση και την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων . Ιδρύονται διάφορα ταμεία κατά κλάδους εργαζομένων όπως ναυτικών, δημοσίων υπαλλήλων, στρατιωτικών, σιδηροδρομικών, τραπεζικών, με σκοπό την προστασία των μελών και των οικογενειών τους από τους κινδύνους αναπηρίας, γήρατος και θανάτου.

Ωστόσο το κύριο βάρος για την κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού αναλαμβάνει η εκκλησία. Τα περισσότερα νοσοκομεία και άλλα ευαγή ιδρύματα χτίζονται σε οικόπεδα, τα οποία παραχωρούν κυρίως τα μοναστήρια. Αλλά και η ιδιωτική πρωτοβουλία αναλαμβάνει δράση στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας. Δημιουργήθηκαν πολλές οργανώσεις όπως το Π.Ι.Κ.Π.Α το οποίο ιδρύθηκε για να ανταποκριθεί στις ανάγκες των τραυματιών των βαλκανικών πολέμων και να περιθάλπει τις οικογένειες των απόρων στρατευμένων. Όμως με την μικρασιατική καταστροφή, το Π.Ι.Κ.Π.Α ασχολήθηκε με την αποκατάσταση των προσφύγων, την παροχή υλικής βοήθειας και ιατρικής περίθαλψης. Στο κράτος συνεπώς έπρεπε να φροντίσει για όλους αυτούς τους ομογενείς. Στο πρόβλημα ήταν τόσο μεγάλο, που η κυβέρνηση συνέστησε Υπουργείο Υγιεινής, Πρόνοιας και Αντιλήψεως, το οποίο είχε ευρύτερες αρμοδιότητες από το Υπουργείο Περιθάλψεως, το οποίο είχε αρχικά δημιουργηθεί το 1918. Μετά την παροχή των πρώτων κοινωνικών βοηθειών και την αντιμετώπιση των βασικών αναγκών για ένδυση, διατροφή και πρόχειρη στέγαση, άρχισε με τη βοήθεια διεθνών κρατικών αλλά και κοινωφελών οργανισμών όπως ο

Ερυθρός Σταυρός, η προσπάθεια προγραμματισμού για τη συστηματική αντιμετώπιση των πολύπλευρων κοινωνικών προβλημάτων.

Στον τομέα της δημόσιας υγείας, δημιουργούνται υγειονομικά κέντρα σε περιφερειακό επίπεδο, Κοινοτικοί Υγειονομικοί Σταθμοί για την αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας του Πληθυσμού. Σημαντικές δράσεις παίρνονται στον τομέα της παιδικής προστασίας, της παιδικής εργασίας και της κοινωνικής ασφάλισης. Πριν συνέλθει η χώρα από τη μικρασιατική καταστροφή ξεσπά ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος που οδηγεί για μια ακόμη φορά τη χώρα στην εξαθλίωση. Και στην περίπτωση αυτή η βοήθεια των διεθνών οργανισμών (Ερυθρός Σταυρός) σε φάρμακα, τρόφιμα, είναι πολύτιμη. Η εκκλησία της Ελλάδος αναλαμβάνει επίσης φιλανθρωπική δράση για την ανακούφιση των πασχόντων. Με τη λήξη του πολέμου πριν την έναρξη του εμφυλίου πολέμου, αρχίζει η ανασυγκρότηση της χώρας, σύμφωνα με το σχέδιο Marshal, που αφορά την στέγαση του πληθυσμού και την ανοικοδόμησή της χώρας γενικότερα. Ιδιαίτερα στην κοινωνική πρόνοια, έγινε αναδιοργάνωση του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας. Σε κάθε έδρα των νομών συστήνονται Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας ως Ν.Π.Δ.Δ. και από το 1948 ως υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας. Σα κέντρα αυτά αναλαμβάνουν να καταγράφουν τους απόρους και να παρέχουν τις αναγκαίες υπηρεσίες. Δημιουργούνται κοινωνικά προγράμματα που αποσκοπούν στην παραγωγική απασχόληση όλων όσων κρίνονταν ικανοί για εργασία και στον περιορισμό της παρασιτικής δραστηριότητας, ώστε να κινητοποιηθεί ο πληθυσμός για προγράμματα αυτοβοήθειας. Επίσης το 1945 ιδρύεται η Σχολή Κοινωνικής Πρόνοιας από το Αμερικάνικο Κολέγιο, η οποία λειτούργησε έως το 1975 και έδωσε αξιόλογα στελέχη. Εκτός όμως από τα προγράμματα του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας με τη λήξη του πολέμου ιδρύονται πολλά ιδρύματα ανοικτής και κλειστής περίθαλψης και άλλες προνοιακές υπηρεσίες, όπως ο Εθνικό Οργανισμός Πρόνοιας, ο οποίος ιδρύθηκε σαν ερανική επιτροπή το 1947 με το όνομα «Έρανος Βορείων Επαρχιών Ελλάδος» για την ανοικοδόμηση και την ανασυγκρότηση των περιοχών της Βορείου Ελλάδος.

Ιδρύθηκαν εξάλλου παιδοπόλεις, κοινοτικά σπίτια παιδιού, προγράμματα οικοτεχνίας κ.λπ. Ιδρύονται νοσοκομεία για την προστασία

και ενίσχυση απόρων κορασίδων, πρότυπες κοινωνικές υπηρεσίες όπως το κέντρο βρεφών «ΜΗΤΕΡΑ», στη διάρκεια του 1960 ρυθμίζεται το πρόγραμμα στέγασης των προσφύγων με προγράμματα αυτοστέγασης και προγράμματα κατασκευής λαϊκών πολυκατοικιών. Με την αντιμετώπιση των επειγουσών αναγκών άρχισε ο σχεδιασμός για τη συστηματική αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας και κοινωνικής ασφάλισης, με ιδιαίτερη έμφαση στην κοινωνική ασφάλιση των αγροτών. Ωστόσο, με την κατάλυση της δημοκρατίας κατά την περίοδο της επτάχρονης δικτατορίας δεν ελήφθησαν νέα προνοιακά μέτρα ούτε έγινε μεταρρύθμιση του χαώδους ασφαλιστικού συστήματος της χώρας, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι δεν ελήφθησαν κάποια μέτρα κοινωνικής προστασίας. Με το Ν.Δ. 162/73 τίθεται το πλαίσιο των αρχών για την προστασία των υπερηλίκων τόσο της ιδρυματικής όσο και της εξωιδρυματικής προστασίας. Στο νομοθετικό αυτό διάταγμα, όπως συμπληρώθηκε στη συνέχεια, αποτελεί ακόμη και σήμερα το πλαίσιο για τη λειτουργία των κέντρων Ανοικτής Περίθαλψης Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.), της κατ'οίκον νοσηλείας και άλλων προγραμμάτων προστασίας του γήρατος. (Σταθόπουλος, 1999)

2.3 Προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας

Στην Ελλάδα, η παροχή κοινωνικής φροντίδας αποτελεί υποχρέωση του κράτους. Εκτός όμως από το κράτος που παρέχει προνοιακή προστασία, με νομοθετικές ρυθμίσεις, αρμοδιότητες έχουν και οι ιδιωτικοί φορείς (κερδοσκοπικοί και μη κερδοσκοπικοί) και οι εθελοντικές οργανώσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε τοπικό και διεθνές επίπεδο για την παροχή κοινωνικής προστασίας στα άτομα που τη χρειάζονται μέσω των κοινωνικών υπηρεσιών. (Σταθόπουλος, 2005)

Οι υπηρεσίες αυτές αφορούν:

- § Ηλικιωμένους
- § Άτομα με αναπηρίες
- § Στην προστασία της μητρότητας – οικογένειας, παιδιά
- § Κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες (Ρομά, μετανάστες, παλιννοστούντες, άστεγοι, προβλήματα αντικοινωνικής συμπεριφοράς)
- § Προγράμματα στεγαστικής πολιτικής (Καραντινός, 1990)

Οι παροχές από τις κοινωνικές υπηρεσίες εκδηλώνονται με τρεις μορφές, την ενίσχυση του επιδόματος, τις παροχές σε είδος, τις συμβουλευτικές υπηρεσίες.

- § **Οι χρηματικές παροχές:** περιλαμβάνουν χρηματικά επιδόματα για έκτακτη ανάγκη όπως για παράδειγμα την περίπτωση θεομηνίας, επιδόματα, τα οποία καταβάλλονται κάθε μήνα για όσο διάστημα το άτομο για να καλύψει μια ανάγκη, ή την κάλυψη δαπανών, π.χ. επιδότηση ενοικίου, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Βεβαίως για να δοθούν οι παραπάνω χρηματικές παροχές θα πρέπει να εξακριβωθούν τα οικονομικά μέσα που διαθέτει ο υποψήφιος από τον κοινωνικό λειτουργό, σύμφωνα με προκαθορισμένα κριτήρια επιλεξιμότητας.
- § **Οι παροχές σε είδος:** περιλαμβάνουν τρόφιμα, ιματισμό, είδη οικοσκευής σε περιπτώσεις κυρίως έκτακτης ανάγκης, ειδικές συσκευές για άτομα τα οποία έχουν αναπηρίες, όπως π.χ. αμαξίδια, προσθετικές συσκευές κ.λ.π.
- § **Συμβουλευτικές υπηρεσίες:** στην κατηγορία αυτή ανήκουν υπηρεσίες που αποσκοπούν στην πρόληψη, διάγνωση, θεραπεία, κοινωνική και επαγγελματική αποκατάσταση για άτομα που παρουσιάζουν ψυχοκοινωνικά προβλήματα κ.α. Οι υπηρεσίες αυτές είναι γνωστές ως εξωιδρυματική φροντίδα ή φροντίδα στην κοινότητα. (Σταθόπουλος,2005)

2.3.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΡΟΜΑ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΧΑΪΑΣ.

Σε αυτό το κεφάλαιο ωστόσο θα αναφερθούμε στα τρέχοντα προγράμματα κοινωνικής προστασίας που αφορούν στην κοινωνικά αποκλεισμένη ομάδα των Ρομά καθώς οποιαδήποτε αναφορά σε άλλες κατηγορίες του πληθυσμού ξεφεύγει από τα πλαίσια της εργασίας μας.

1. «Τοπικές δράσεις κοινωνικής ένταξης για ευάλωτες ομάδες»

Η Αναπτυξιακή Σύμπραξη «ΑΧΑΪΑ ΡΟΜΑ» υλοποιεί την πράξη «Στήριξη ΡΟΜΑ Νομού Αχαΐας» που εντάσσεται στο πλαίσιο της δράσης: «Τοπικές δράσεις κοινωνικής ένταξης για ευάλωτες ομάδες». Βασικός στόχος αυτής της δράσης είναι η ενεργοποίηση, κατάρτιση και προώθηση στην αγορά εργασίας ROM του Δήμου Δυτικής Αχαΐας. Πιο συγκεκριμένα εστιάζει στην εκπαίδευση 100 ατόμων της ομάδας Ρομά της περιοχής σε θέματα Περιβάλλοντος και Πρακτικών Ανακύκλωσης.

Οι δράσεις αφορούν:

1. Πρόγραμμα κατάρτισης «ανακύκλωση απορριμμάτων» που θα πραγματοποιηθεί από τον φορέα ΔΑΦΝΗ ΚΕΚ¹⁸.
2. Δράσεις δικτύωσης
3. Δράσεις πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης (διοργάνωση εκδηλώσεων σχετικά με τους στόχους, την πορεία και τα επιδιωκόμενα του έργου.
4. Δράσεις συμβουλευτικής και υποστήριξης (<http://www.cais.upatras.gr/node/1700>)

¹⁸Το ΚΕΚ ΔΑΦΝΗ είναι μη κερδοσκοπικός φορέας που δραστηριοποιείται από το 1996 στο χώρο της μη τυπικής συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ιδρύθηκε από μια ομάδα επιστημόνων και επαγγελματιών του ευρύτερου χώρου της εκπαίδευσης και της παραγωγικής δραστηριότητας σε περιφερειακό επίπεδο (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας)

2. «Δράσεις κοινωνικής ένταξης ευάλωτων ομάδων Δήμων Ερυμάνθου και Δυτικής Αχαΐας, περιφερειακής ενότητας Αχαΐας»

Η Αναπτυξιακή Σύμπραξη «Δίκτυο Προώθησης Απασχόλησης για Ανέργους, ΑΜΕΑ, Μετανάστες και Ρομά - Unemployed , Immigrants, and Roma Employment Network–Un.I.R.E.N.» εντάσσεται στο έργο «Τοπικές δράσεις κοινωνικής ένταξης για ευάλωτες ομάδες».

Βασικός στόχος αυτής της δράσης είναι η ενεργοποίηση και η κινητοποίηση των τοπικών φορέων με στόχο την εξασφάλιση θέσεων εργασίας για 80 ανέργους των παρακάτω ευάλωτων κοινωνικά ομάδων και συγκεκριμένα άνεργοι 45 ετών και άνω με χαμηλά τυπικά προσόντα, με θρησκευτικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες – Rom, με αναπηρία , οικονομικοί μετανάστες.

Οι δράσεις αφορούν :

- 3 Πρόγραμμα κατάρτισης (120 ωρών)
- Συμβουλευτική των ωφελουμένων
- Δικτύωση των ωφελουμένων

Η πράξη υλοποιείται στο πλαίσιο της Δράσης 3: «Τοπικές δράσεις κοινωνικής ένταξης για ευάλωτες ομάδες» - **ΤΟΠ(ΕΚΟ)**, της κατηγορίας παρέμβασης 1: «Πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων του πληθυσμού» του Θεματικού Άξονα Προτεραιότητας 4: «Πλήρης ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» 2007-2013».

(<http://www.topeko.gr/>)

3. Πρόγραμμα: «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά»

Το Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής (Κε.Δ.Α.) του Ε.Κ.Π.Α. , το οποίο ειδικεύεται σε θέματα διαπολιτισμικής αγωγής και εκπαίδευσης υλοποιεί το πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» με συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ελληνικού Δημοσίου και με την συνεργασία του Πανεπιστημίου Πατρών και Θεσσαλίας και του ΙΔΕΚΕ.

Το πρόγραμμα αυτό εφαρμόζεται στις περιφέρειες Αττικής, Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου, Κρήτης, Θεσσαλίας, Ηπείρου, Δυτικής Ελλάδας, Νοτίου και Βορείου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων.

Στόχοι του Προγράμματος είναι οι εξής:

- Η ένταξη των μαθητών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα
- Η διευκόλυνση της πρόσβασης στην προσχολική αγωγή
- Η μείωση της σχολικής διαρροής και αποτυχίας
- Η ενδυνάμωση της υποχρεωτικής και τακτικής φοίτησης
- Η ενίσχυση της γλωσσικής και μαθησιακής επίδοσης των μαθητών Ρομά
- Η διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών από το σύνολο των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας και η εξάλειψη του σχολικού και κοινωνικού αποκλεισμού τους
- Η ενδυνάμωση των σχολικών μονάδων με στρατηγικές και μέτρα παρέμβασης που ενθαρρύνουν τη διαπολιτισμική κατανόηση, επικοινωνία και συνεργασία και
- Η ενίσχυση της πρόσβασης των παιδιών στο σχολείο και η παραμονή τους σε αυτό καθ' όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής, τουλάχιστον, εκπαίδευσης.

Οι δράσεις του Προγράμματος είναι οκτώ(8) και αφορούν:

- ο Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή, που ενθαρρύνει την πρόσβαση των παιδιών Ρομά που βρίσκονται σε προνηπιακή και νηπιακή ηλικία στην προσχολική αγωγή

- ο Ενδοσχολικές δράσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης, οι οποίες επικεντρώνονται στην άμεση και εύκολη πρόσβαση στο σχολείο με προγράμματα ενθάρρυνσης και ευαισθητοποίησης και με την παράλληλη γλωσσική και μαθησιακή υποστήριξη των μαθητών Ρομά εντός κι εκτός του ωρολογίου προγράμματος.
- ο Ενίσχυση της πρόσβασης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων και στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, με τη συνδρομή κοινωνικών λειτουργών και διαμεσολαβητών, οι οποίοι καλούνται να διερευνήσουν και να εντοπίσουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών Ρομά και των μελών των οικογενειών τους και να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή τους σε Προγράμματα αλφαριθμητισμού.
- ο Επιμορφωτική υποστήριξη των εκπαιδευτικών, η οποία στοχεύει στην ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και συμβάλλει στην άμεση υποστήριξη της εκπαιδευτικής κοινότητας, προάγοντας πάντα τη διαπολιτισμικότητα.
- ο Παροχή Ψυχοκοινωνικής Στήριξης, με στόχο τη συνεργασία σχολικών ψυχολόγων και μελών της σχολικής κοινότητας, ώστε να λάβουν την απαραίτητη ψυχοκοινωνική στήριξη όλοι οι μαθητές και εκπαιδευτικοί του σχολείου.
- ο Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας, με στόχο την άμεση επικοινωνία και συνεργασία με σχολικές μονάδες, όπου φοιτούν Ρομά, με τις οικογένειές τους και τους φορείς της τοπικής κοινωνίας.
- ο Δικτύωση σχολείων, με την αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και
- ο Δημοσιότητα του Έργου, για τη διάχυση των αποτελεσμάτων του συνόλου των δράσεων του Έργου στην ευρύτερη κοινωνία.

(<http://www.keda.uoa.gr/roma>)

2.4 Φορείς προστασίας των Ρομά.

2.4.1 Φορείς προστασίας των Ρομά Δήμου Δυτικής Αχαΐας.

1. Ιατροκοινωνικά Κέντρα

Τα Ιατροκοινωνικά Κέντρα εντάσσονται στις ενέργειες για την καταπολέμηση του αποκλεισμού των κοινωνικά ευπαθών ομάδων πληθυσμού. Ένα τέτοιο κέντρο εδρεύει στον δήμο Δυτικής Αχαΐας (Σαγαΐικα) με συντονίστρια την κα. Τζόλα Μαρία.

Ο Δήμος Μόβρης, το 2005, δημιούργησε το Ιατροκοινωνικό Κέντρο το οποίο ασχολείται αποκλειστικά με τους Ρομά της περιοχής των Σαγαΐικων και έχει σκοπό την παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και την κοινωνική τους προστασία με απώτερο στόχο την κοινωνική τους ένταξη. Ο ρόλος του ΙΑΚ είναι κυρίως συμβουλευτικός, παραπεμπτικός, διαμεσολαβητικός και έχει να κάνει με την διευθέτηση των αστικοδημοτικών θεμάτων και νομικών εκκρεμοτήτων, την υγεία (εμβολιασμοί παιδιών), την εκπαίδευση, την απασχόληση, την διαμεσολάβηση ανάμεσα σε Ρομά και υπηρεσίες.

Α) Στο κοινωνικό τομέα το κέντρο ασχολείται:

1. Με την διευθέτηση αστικοδημοτικών θεμάτων (έκδοση ταυτότητας, έκδοση και θεώρηση βιβλιαρίων υγείας, συνεργασία με Πρόνοια, ΙΚΑ, Νοσοκομεία, Αστυνομία, Περιφέρεια διεύθυνση ιθαγένειας, δικαστήρια και δικηγόρους για την ρύθμιση νομικών υποθέσεων.

2. Συνεργασία με σχολεία της περιοχής για την εγγραφή των παιδιών και την παρακολούθηση αυτών για την αποφυγή σχολικής διαρροής. Σημαντική είναι και η συνεργασία του Κέντρου με το πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Αθηνών που έχει σαν στόχο την ένταξη των παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση.

3. Συνεργασία με Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων και με Σχόλες Γονέων.

4.Συνεργασία με ΝΕΛΕ και ΚΕΚ για σεμινάρια κυκλοφοριακής αγωγής (επιδοτούμενα και μη).

5. Συνεργασία με ΕΟΜΜΕΧ, ΚΕΤΤΑ για προγράμματα επιχειρηματικότητας για Ρομά.

6.Συνεργασία με ΟΑΕΔ για προγράμματα που αναφέρονται σε ευπαθείς ομάδες αλλά και για έκδοση κάρτα ανεργίας.

7.Συνεργασία με ΑΤΕΙ Πατρών, στα πλαίσια της πρακτικής άσκησης των φοιτητών της Κοινωνικής Εργασίας.

Η προσπάθεια του ΙΑΚ δεν μόνο σε αυτές τις ενέργειες, υπάρχει συνεργασία με οπουδήποτε φορέα είναι δυνατόν όπως ΚΕΔΔΥ, ΚΕΘΙ, ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΕΑ Ψυχιατρικές Κλινικές Νοσοκομείων, φυλακές, ειδικά σχολεία και Υπουργείο Εσωτερικών π.χ. για στεγαστικά δάνεια.

Β)Στον ιατρικό τομέα το κέντρο ασχολείται:

Στο ιατρείο του κέντρου πραγματοποιείται φυσική εξέταση για οξεία και χρόνια νοσήματα, στιγμιογράφηση σε βιβλιάρια πρόνοιας και ΟΓΑ, γενικότερα παρέχετε κάθε βοήθεια πρωτοβάθμιας ιατρικής φροντίδας, επίσης πραγματοποιούνται και κατ 'οίκον επισκέψεις .

Μια άλλη σημαντική κίνηση του κέντρου αποτελούν οι εμβολιασμοί, σύμφωνα με το Εθνικό πρόγραμμα Εμβολιασμού σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας και το ΚΕ.ΕΛ.Π.Ν.Ο. Το 2011 εμβολιαστήκαν 108 παιδιά και από το 2012 μέχρι και σήμερα έχουν εμβολιαστεί 120 παιδιά.

Σημαντική εξίσου είναι και η συνεργασία του κέντρου με το Τμήμα Μεσογειακής Αναιμίας, με τον Ιατρικό Σύλλογο , με την Αντικαρκινική Εταιρία και με την κινητή μονάδα περιφέρειας.

Επίσης έχουν διοργανωθεί ημερίδες με ιατρικά θέματα όπως για τη γεροντική άνοια, τα ουρολογικά προβλήματα, για τον ιό του AIDS.

Το ΙΑΚ σήμερα απασχολεί μια κοινωνιολόγο και μια νοσηλεύτρια. Για τους εμβολιασμούς παραχωρεί η Κοινοφελής Επιχείρηση του Δήμου έναν γιατρό 2-3 φορές το μήνα. Το κυρίως πρόβλημα που αντιμετωπίζει το

κέντρο είναι η έλλειψη προσωπικού. Υπάρχει η αναγκαιότητα για την παρουσία ενός γιατρού τουλάχιστον 2 φορές την εβδομάδα σε μόνιμη βάση. Απαραίτητη θεωρείται και η θέση ενός παιδαγωγού, για την δημιουργική απασχόληση των παιδιών Ρομά και την υποστήριξη τους στα μαθήματα τους . Τέλος, ένας ψυχολόγος είναι απαραίτητος για θέματα ψυχολογικής υποστήριξης του πληθυσμού . (Ριζογιάννη, 2011)

2. Κοινωφελής Επιχείρηση Δήμου Δυμαίων (Κ.Ε.Δ.ΔΥ)

Σκοπός της επιχείρησης είναι η συντονισμένη παρέμβαση για την ανάπτυξη δράσεων, και δραστηριοτήτων στους τομείς της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης και ο καθορισμός ενός μακροχρόνιου πλαισίου, το οποίο θα αποσκοπεί στην ουσιαστική και ολοκληρωμένη κοινωνική ανάπτυξη του Δήμου Δυτικής Αχαΐας.

Κάποιες από τις βασικές αποστολές της υπηρεσίας αποτελούν :

1. Η εφαρμογή πολιτικών και η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικού ιατρείου, κέντρου αγωγής υγείας, κέντρου υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρου ψυχικής υγείας, κέντρου συμβουλευτικής στήριξης θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συνοικούντων προσώπων, κέντρου πρόληψης από εξαρτησιογόνες ουσίες κ.λπ.
2. Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρεια του Δήμου, με τη δημιουργία και λειτουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.
3. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων ή η συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη τσιγγάνων, παλιννοστούντων

ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.

4. Η ενθάρρυνση δράσεων πρόνοιας και κοινωνικής οικονομίας σε τοπικό επίπεδο με την δημιουργία Τράπεζας τροφίμων, ένδυσης και παιχνιδιών
5. Η πληροφόρηση των δημοτών για θέματα δημόσιας υγείας.

2.4.2 Φορείς Προστασίας των Ρομά στην Ελλάδα

Στο σημείο αυτό κρίνουμε απαραίτητο την αναφορά σε κάποιους από τους βασικούς φορείς προστασίας των Ρομά.

1. Πανελλήνια Ένωση Ελληνίδων Ρομά « Η στήριξη της Γυναίκας»

Η Πανελλήνια Ένωση Ελληνίδων Ρομά «Η Στήριξη της Γυναίκας», είναι μη-κερδοσκοπικού χαρακτήρα (Μ.Κ.Ο) και ιδρύθηκε το 2002 μετά από πρωτοβουλία 10 γυναικών.

Ο σύλλογος υλοποιεί δράσεις με κύριο στόχο:

1. Σύσφιξη σχέσεων μεταξύ των μελών
2. Επικοινωνία και συνεργασία ανάμεσα στα μέλη
3. Διατήρηση-διάδοση των ηθών και εθίμων της φυλής των Ρομά
4. Μείωση του αναλφαριθμισμού στις ενήλικες γυναίκες
5. Προστασία των νέων από την χρήση ουσιών (τοξικών)
6. Φροντίδα του περιβάλλοντος διαβίωσης
7. Προβολή της θετικής εικόνας των Ρομά

(http://rom-klimaka.blogspot.gr/2010/01/blog-post_4522.html)

2. Κέντρο Ημέρας από την ΚΛΙΜΑΚΑ

Η ΚΛΙΜΑΚΑ ιδρύθηκε το 2000 και είναι ένας φορέας Ανάπτυξης Ανθρώπινου και Κοινωνικού Κεφαλαίου, με δραστηριότητες που στοχεύουν αφενός στην παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας, αφετέρου στον προγραμματισμό και την υλοποίηση δράσεων αναπτυξιακής κοινωνικής ένταξης αποκλεισμένων ομάδων πληθυσμού και γενικότερα στην ανάπτυξη του κοινωνικού και ανθρώπινου κεφαλαίου.

Η Κλίμακα μέσω του προγράμματος «Ψυχαδέλφεια» της Διεύθυνσης Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης λειτουργεί από το 2001, Κέντρο Ημέρας για τους Έλληνες Ρομ με προβλήματα ψυχικής υγείας και σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα στο Ζεφύρι και Μενίδι Αττικής.

Οι υπηρεσίες του Κέντρου Ημέρας διαχωρίζονται σε:

α. ψυχοκοινωνικές σε ατομικό, οικογενειακό και κοινοτικό επίπεδο. Οι οποίες περιλαμβάνουν συμβουλευτική και υποστήριξη για ποικίλα θέματα (κοινωνικά, ιατρικά, προνοιακά, επαγγελματικά, νομικά κ.α.)

β. τις ειδικές υποστηρικτικές σχετικά με την ψυχική υγεία, οι οποίες έχοντας προληπτικό και συνάμα θεραπευτικό χαρακτήρα, αποσκοπούν σε μια ολική προσέγγιση των καταστάσεων και των προβλημάτων που συνδέονται με τον κοινωνικό αποκλεισμό και λειτουργούν ως παράγοντες εκδήλωσης ψυχιατρικών διαταραχών. Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες, δράσεις αγωγής υγείας, δημιουργικής απασχόλησης και κοινωνικοποίησης, ενισχυτικής διδασκαλίας Κ.Ο.Κ., κ.α. (<http://www.mighealth.net>)

3. ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Η Ε.Ε.Δ.Α αποτελεί συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας σε θέματα προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που συνεστήθη σύμφωνα με τις Αρχές του Παρισιού.

Σκοπός της ΕΕΔΑ είναι η συνεχής επισήμανση σε όλα τα όργανα της Πολιτείας της ανάγκης αποτελεσματικής κατοχύρωσης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όλων όσων διαβιούν στην ελληνική επικράτεια.

Σύμφωνα με τον ιδρυτικό της Νόμο η ΕΕΔΑ έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

1. Εξέταση ζητημάτων που αφορούν την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
2. Υποβολή συστάσεων-προτάσεων, εκπόνηση μελετών, υποβολή εκθέσεων και γνωμοδοτήσεων που συμβάλλουν στη βελτίωση της προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
3. Ανάπτυξη πρωτοβουλιών για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης ή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης σε θέματα σεβασμού των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
4. Ανάλυση πρωτοβουλιών για την καλλιέργεια του σεβασμού των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος.
5. Διατήρηση επικοινωνίας-συνεργασίας με διεθνείς οργανισμούς καθώς και εθνικές ή διεθνείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.
6. Γνωμοδότηση για εκθέσεις-προτάσεις που πρόκειται να υποβάλει η χώρα σε διεθνείς οργανισμούς για θέματα προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
7. Δημόσια γνωστοποίηση των θέσεων της ΕΕΔΑ
8. Σύνταξη ετήσιας έκθεσης για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

9. Οργάνωση Κέντρου Τεκμηρίωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.
10. Εξέταση της προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις του διεθνούς δικαίου για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τη σχετική γνωμοδότηση προς τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας.

4. Γιατροί του Κόσμου

Οι Γιατροί του Κόσμου ασχολούνται με τα προβλήματα των πληθυσμών Ρομά από την αρχή της δράσης τους στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό, πραγματοποιείται ένα πρόγραμμα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και ψυχοκοινωνικής στήριξης αυτής της κοινωνικής ομάδας με εβδομαδιαίες επισκέψεις σε καταυλισμούς τσιγγάνων στην περιφέρεια της Αθήνας, της Πάτρας και της Θεσσαλονίκης. (<http://www.mighealth.net>)

5. Δίκτυο DROM για τα Κοινωνικά Δικαιώματα των Τσιγγάνων

Το Δίκτυο DROM για τα Κοινωνικά Δικαιώματα των Τσιγγάνων ιδρύθηκε το 1995. Πρόκειται για μη κυβερνητική οργάνωση που λειτουργεί κατά αποκλειστικότητα με εθελοντές, για την προώθηση-υπεράσπιση των δικαιωμάτων των Ρομά. Οι κύριοι άξονες της οργάνωσης σχετίζονται με:

1. ακτιβιστική δράση στους καταυλισμούς με εκπαιδευτικά και άλλα προγράμματα,
2. παρακολούθηση των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ρομά και
3. αναπτυξιακές προτάσεις.

(<http://www.mighealth.net>)

6. Ελληνική Ομάδα για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων

Η Ελληνική Ομάδα για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων (ΕΟΔΜ) δημιουργήθηκε το 1992 ως ελληνικό τμήμα της Διεθνούς Ομάδας για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων (Minority Rights Group International). Ασχολείται με τη μελέτη των μειονοτήτων σε Ελλάδα και Βαλκάνια και παράλληλα έχει συντάξει λεπτομερείς εκθέσεις για εθνικές, εθνογλωσσικές, θρησκευτικές και μεταναστευτικές κοινότητες στην Ελλάδα καθώς και τις ελληνικές μειονότητες σε Αλβανία και Τουρκία. Το 1998, η ΕΟΔΜ υπήρξε μια από τις οργανώσεις που ίδρυσαν το "Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφοριών για τις Μειονότητες στην Ευρώπη - Νοτιοανατολική Ευρώπη" [Center of Documentation and Information on Minorities in Europe – Southeast Europe (CEDIME-SE)], με μια ιστοσελίδα που καλύπτει θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και αναλυτικές και συγκριτικές παρουσιάσεις όλων των μειονοτήτων στην περιοχή. (<http://www.mighealth.net>)

7. «Εύξεινη Πόλη»

Το Κέντρο Πληροφόρησης και Υποστήριξης Κοινωνικά Αποκλεισμένων Ομάδων "ΕΥΞΕΙΝΗ ΠΟΛΗ", ιδρύθηκε το 1995 με τη συνεργασία των Δήμων Άνω Λιοσίων και Αχαρνών και με κύριο σκοπό την πληροφόρηση, την υποστήριξη και την προώθηση στην απασχόληση κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων με στόχο την κοινωνική τους ένταξη. Το 1998 πιστοποιήθηκε από το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Δομών ως φορέας παροχής Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΚΕ.Σ.Υ.Υ) και παρέχει υπηρεσίες κυρίως στον πληθυσμό των παλιννοστούντων και των Ρομά. (<http://www.mighealth.net>)

Οι κύριες δραστηριότητες της «Εύξεινης Πόλης» είναι :

1. Πληροφόρηση και συμβουλευτική για καθημερινά ζητήματα (πχ. εκπαίδευσης, απασχόλησης, υγείας, στέγασης, ασφάλισης, επιδομάτων, στρατολογίας και γενικά διοίκησης του Ελληνικού κράτους)
2. Νομική υποστήριξη
3. Ψυχοκοινωνική στήριξη
4. Προώθηση στην απασχόληση (μέσω προγραμμάτων επαγγελματικού προσανατολισμού, διαμεσολάβησης μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας, εκπόνησης μελετών, δημιουργίας "λέσχης εργασίας")
5. Διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας
6. Ενημέρωση - ευαισθητοποίηση φορέων και ευρύτερης κοινότητας απέναντι στις ειδικές κοινωνικές ομάδες
7. Διοργάνωση πολιτιστικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών δράσεων
8. Προώθηση συνεργασιών σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο
9. Συμμετοχή σε προγράμματα

Σήμερα, η Εύξεινη Πόλη με έδρα το Δήμο Αχαρνών έχει 11 παραρτήματα - Κέντρα Πληροφόρησης σε όλη την Ελλάδα.
(<http://www.mighealth.net>)

8. Ελληνικό Παρατηρητήριο Συμφωνιών Ελσίνκι – Greek Helsinki Monitor

Η Ελληνική Ομάδα για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων (ΕΟΔΜ) δημιουργήθηκε ως το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Ομάδας για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων τον Ιανουάριο του 1992. Τα μέλη της ίδρυσαν το Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι (ΕΠΣΕ) στα τέλη του 1992, ύστερα από παρότρυνση της Διεθνούς Ομοσπονδίας Ελσίνκι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (IHF – International Helsinki Federation for Human Rights).

Οι σκοποί του Παρατηρητηρίου των Συμφωνιών του Ελσίνκι όπως αυτές παρουσιάζονται στο Καταστατικό της Διεθνούς Ομοσπονδίας Ελσίνκι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα είναι:

- να υποστηρίζει και να δημοσιοποιεί τις αρχές της τελικής πράξης της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, που υπογράφηκε στο Ελσίνκι της Φινλανδίας τον Αύγουστο του 1975 (οι Συμφωνίες του Ελσίνκι) από 35 κυβερνήσεις κρατών της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής και, ακολούθως από κυβερνήσεις άλλων κρατών (τα Συμμετέχοντα Κράτη), καθώς και να υποστηρίζει τα μεταγενέστερα κείμενα του ΟΑΣΕ.
- να ενισχύει, να βοηθάει και να συντονίζει τις προσπάθειες των μελών του, να εποπτεύουν τη συμμόρφωση των Συμμετεχόντων Κρατών προς τις αρχές των Συμφωνιών του Ελσίνκι και τα μεταγενέστερα έγγραφα στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του ανθρωπιστικού ενδιαφέροντος. (<http://www.greekhelsinki.gr>)

2.5 Κοινωνική εργασία και Ρομά.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί που ασχολούνται με την κοινωνική ομάδα των Ρομά θα πρέπει να έχουν τα εξής:

1. Ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να γνωρίζει καλά τα θέματα που αφορούν τον εξυπηρετούμενο Ρομά. Καλή γνώση των αναγκών και του τρόπου ζωής και των αξιών των Ρομά. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να έχουν γνώσεις για την κουλτούρα, αξίες, θρησκεία και συστήματα των Ρομά
2. Καλή γνώση των υπηρεσιών και της κοινωνικής πολιτικής για τους Ρομά. Ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να γνωρίζει καλά τις διαθέσιμες υπηρεσίες για τις ανάγκες των Ρομά, να γνωρίζει τους νόμους που τους προστατεύουν και τους τρόπους που εκείνος θα διεκδικήσει τα δικαιώματά τους όταν αυτά θίγονται
3. Καλή εκπαίδευση στην διευθέτηση των κοινωνικών προβλημάτων που προκύπτουν. Η ανέχεια, η φτώχεια και η απομόνωση είναι θέματα που αντιμετωπίζουν συχνά οι Ρομά. Ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να γνωρίζει τον τρόπο που θα βοηθήσει τους εξυπηρετούμενους να τα ξεπεράσουν χρησιμοποιώντας τεχνικές και κανόνες, χρήση υπηρεσιών , παροχών ή δημιουργώντας δίκτυα όταν δεν υπάρχουν και ενισχύοντας τα ήδη υπάρχοντα.
4. Μη φυλετικές, ξενοφοβικές ή εθνοκεντρικές τάσεις και στερεότυπα προς τα μέλη της ομάδας των Ρομά. Ένα μεγάλο θέμα είναι οι προκαταλήψεις των επαγγελματιών. Οι προκαταλήψεις μπορεί να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα του επαγγελματία
5. Εκπαίδευση του κοινωνικού λειτουργού πάνω στην πρακτική εφαρμογή των αξιών του επαγγέλματος και στους τρόπους παρέμβασης. Ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να γνωρίζει τις αξίες και οφείλει να τις εφαρμόζει. (Συμβούλιο Επιμόρφωσης στην Κοινωνική Εργασία,1996)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο :
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Στα πλαίσια της πτυχιακής μας εργασίας, σε συνδυασμό με το θεωρητικό κομμάτι, ασχοληθήκαμε με έρευνα σχετικά την αξιολόγηση των υφισταμένων δράσεων κοινωνικής πολιτικής σε σχέση με τις ανάγκες των τσιγγάνων του Δήμου Δυτικής Αχαΐας. Ως ερευνητικό εργαλείο στην έρευνα αυτή χρησιμοποιήσαμε το ερωτηματολόγιο. Ο πληθυσμός της έρευνας ήταν άτομα ηλικίας άνω των 12 ετών, τσιγγάνοι του Δήμου Δυτικής Αχαΐας.

3.1 Ποσοτική Έρευνα

Σύμφωνα με την Κυριαζή (2002), η ποσοτική έρευνα χαρακτηρίζεται από την έμφαση που δίνει στην αντικειμενική και ακριβή μέτρηση των κοινωνικών φαινομένων, στην προσπάθεια για εμπειρικές γενικεύσεις και εντοπισμό κανονικοτήτων και τέλος, στον έλεγχο αιτιωδών θεωρητικών υποθέσεων.

Στην έρευνά μας χρησιμοποιούμε την ποσοτική μέθοδο έρευνας, γιατί:

- Μας προσφέρει τη δυνατότητα να προσεγγίσουμε μεγάλο μέρος του πληθυσμού για τον έλεγχο της θεωρίας, έτσι ότι οι θεωρητικές υποθέσεις υποβάλλονται σε πιο αυστηρό και έγκυρο έλεγχο.

3.2 Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα αποτελούν τον κορμό του ερευνητικού σχεδιασμού. Έτσι, πρέπει να είναι :

- ✓ Διατυπωμένα με σαφήνεια
- ✓ Νοηματικά αξιόλογα
- ✓ Να μπορούν να διερευνηθούν (Mason, 2003)

Τα ερευνητικά ερωτήματα της συγκεκριμένης εργασίας είναι τα ακόλουθα:

- Ποιες είναι οι δράσεις κοινωνικής πολιτικής που έχουν γίνει στο Δήμο Δυτικής Αχαΐας σε σχέση με τις ανάγκες των τσιγγάνων του δήμου.
- Ποιους τομείς- ανάγκες αφορούν- καλύπτουν.
- Ποιος ο βαθμός ικανοποίησης των τσιγγάνων του δήμου από τις υφιστάμενες δράσεις
- Τι άλλο θα ήθελαν οι τσιγγάνοι του δήμου σε σχέση με τις ανάγκες τους που η πολιτεία και οι φορείς κοινωνικής πρόνοιας δεν τους παρέχουν.

3.3 Πληθυσμός και δείγμα έρευνας

Ένα σημαντικό βήμα στο σχεδιασμό μίας μελέτης είναι ο προσδιορισμός του πληθυσμού. Πληθυσμός είναι το σύνολο των μονάδων (ατόμων, αντικειμένων) μιας ομάδας. Το κλασματικό μέρος που θα μελετήσει ο ερευνητής και με βάση το οποίο θα διατυπώσει τα συμπεράσματα για τον γενικό πληθυσμό, ονομάζεται δείγμα. (Κυριαζή, 2005)

Η μέθοδος δειγματοληψίας που χρησιμοποιήθηκε ήταν η απλή τυχαία δειγματοληψία. Σύμφωνα με την μέθοδο αυτή κάθε άτομο στον πληθυσμό έχει την ίδια πιθανότητα να επιλεγεί στο δείγμα.

Κατά την έναρξη της ερευνητικής διαδικασίας καθορίσαμε ως κύρια χαρακτηριστικά του δείγματός μας, να είναι μέλη της κοινωνίας των Ρομά και η ηλικία. Οι ερωτώμενοι έπρεπε να είναι από 12 ετών και άνω.

3.4 Τόπος και χρόνος της έρευνας

Η έρευνα διεξήχθη στον Δήμο Δυτικής Αχαΐας και συγκεκριμένα στην περιοχή της Κάτω Αχαΐας και τα Σαγαίικα, περιοχές στις οποίες διαμένει το μεγαλύτερο μέρος των Ρομά. Ο χρόνος πραγματοποίησης της έρευνας ήταν οι μήνες Ιούλιος και Αύγουστος (01-07-2013 έως 10-08-2013).

3.5 Μέθοδος συλλογής δεδομένων

Για τη συλλογή των ερευνητικών μας δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο, ενώ αντίστοιχα, για την επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων αυτών χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική ανάλυση μέσω του στατιστικού πακέτου SPSS21.0

Πιο αναλυτικά, βασικό εργαλείο της ποσοτικής έρευνας θα αποτελέσει το ανώνυμο ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κλειστού τύπου. Με τις ερωτήσεις κλειστού τύπου, λοιπόν, θα γίνει καλύτερη κωδικοποίηση των δεδομένων.

3.5.1 Εργαλείο Έρευνας: Ερωτηματολόγιο.

Μέθοδος της έρευνας μας είναι η επισκόπηση:« Οι επισκοπήσεις συλλέγουν δεδομένα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο, αποσκοπώντας να περιγράψουν την φύση των υπαρχουσών συνθηκών ή να εντοπίσουν σταθερές με βάση τις οποίες μπορούν να συγκριθούν οι υπάρχουσες ή να προσδιορίσουν τις σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα σε συγκεκριμένα γεγονότα». (Cohen&Manion, 1994)

Ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήσαμε το ερωτηματολόγιο.

Το ερωτηματολόγιο αυτό λοιπόν, αναφέρει στην πρώτη σελίδα ένα συνοδευτικό κείμενο, στο οποίο περιλαμβάνονταν ένα σύντομο πλαίσιο της έρευνας και ο σκοπός του ερωτηματολογίου, ενώ, παράλληλα, δίνονταν οδηγίες στους συμμετέχοντες. Το ερωτηματολόγιο, εξάλλου, χρησιμοποιείται στη διεθνή βιβλιογραφία ως το βασικό μεθοδολογικό εργαλείο το οποίο συμβάλλει στην ταχύτερη και μαζικότερη συλλογή δεδομένων, αλλά και στην ταχύτερη επεξεργασία τους. Θεωρείται, συγκεκριμένα, ως εκείνο το μεθοδολογικό εργαλείο το οποίο καθοδηγεί τη διαδικασία επιλογής των πληροφοριών και προωθεί την καταγραφή τους με συστηματικό τρόπο (Ρόντος & Παπάνης, 2007). Η σωστή σύνθεσή του, επομένως, είναι καθοριστικής σημασίας για την επιτυχία της έρευνας.

Όπως τονίζει ο Παπαναστασίου (1996:61), «η διατύπωση των ερωτήσεων, η έκταση και η παρουσίαση του ερωτηματολογίου έχουν μεγάλη

σημασία για τα αποτελέσματα της έρευνας». Προκειμένου να εξασφαλιστούν ειλικρινείς απαντήσεις, η δόμηση του ερωτηματολογίου στηρίχθηκε σε δοκιμασμένες από τις έρευνες πρακτικές σε αυτό το χώρο.

Οι Ρόντος & Παπάνης (2007) υποστηρίζουν ότι τα χαρακτηριστικά του ερευνώμενου πληθυσμού πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό των ερωτηματολογίων, στη διατύπωση των ερωτήσεων (θα πρέπει οι ερωτήσεις να διατυπώνονται με τον απλούστερο τρόπο) και στη χρησιμοποίηση των κατάλληλων λέξεων (θα πρέπει, δηλαδή, να αποφεύγεται η χρήση λιγότερο κομψών λέξεων ή λέξεις ειδικής κατηγορίας). Έτσι, η διατύπωση των ερωτήσεων ήταν σαφής και περιεκτική, ενώ ο αριθμός τους ήταν περιορισμένος, μόλις 17 ερωτήσεις, καθώς θελήσαμε να αποφύγουμε ενδεχόμενη κούραση των συμμετεχόντων στην έρευνά μας.

Άλλωστε, οι Ρόντος & Παπάνης (2007), τονίζουν ότι ένα αποτελεσματικό ερωτηματολόγιο πρέπει να είναι σύντομο. Ερωτηματολόγια τα οποία επεκτείνονται σε μεγάλο αριθμό ερωτημάτων μπορεί να κουράζουν τον ερωτώμενο ή να του δημιουργούν την αίσθηση ότι θα χάσει πολύ χρόνο και είναι δυνατόν να μην απαντηθούν (πράγμα το οποίο παρατηρήθηκε σε μεγάλο βαθμό και στην περίπτωση της δικής μας έρευνας, παρά το γεγονός πως ο αριθμός των ερωτήσεων ήταν τόσο περιορισμένος). Φαίνεται, μάλιστα, ότι ο αριθμός των ερωτημάτων ενός αποτελεσματικού ερωτηματολογίου δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τις 20 ερωτήσεις, χωρίς αυτό βέβαια να θεωρηθεί ως απόλυτος κανόνας.

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να επιλέξουν μέσα από κλειστές, κυρίως, ερωτήσεις την απάντηση που τους ταιριάζει. Το ερωτηματολόγιο ήταν ανώνυμο και οι ερωτήσεις διατυπώθηκαν έτσι, ώστε να έχουν σαφήνεια. Επίσης, τηρήθηκαν ορισμένοι κανόνες δεοντολογίας. Τα υποκείμενα ενημερώθηκαν για το σκοπό της έρευνας, συμμετείχαν εκούσια, οι απόψεις τους έγιναν σεβαστές και υπήρξε απόλυτη εχεμύθεια.

Βασικό κριτήριο για την χρήση αποκλειστικά ερωτήσεων κλειστού τύπου, αποτέλεσαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των υποκειμένων. Παρά το γεγονός ότι οι ερωτήσεις αυτές δεν παρέχουν σε βάθος πληροφορίες και

απαιτούν μεγαλύτερη κατάρτιση και ικανότητα από τον ερευνητή για την κατασκευή τους, παρουσιάζουν το πλεονέκτημα να απαντώνται ταχύτερα και συνεπώς ευκολότερα, γεγονός που εξασφαλίζει περισσότερες απαντήσεις σε δεδομένο χρόνο και τελικά τη συμπλήρωση περισσότερων ερωτηματολογίων(Δημητρόπουλος, 2004:206).

Παράλληλα, διευκολύνεται η κωδικοποίηση, η στατιστική επεξεργασία και η ανάλυση των δεδομένων καθώς ο ερευνητής εστιάζει την προσοχή του σε αυτό που θέλει να μάθει (Μακράκης,1997:47). Άλλωστε, σύμφωνα με τους Cohen & Manion (1997:137), οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου πρέπει να αποφεύγονται στα ερωτηματολόγια που παραδίδονται ιδιοχείρως, γιατί αφενός δεν είναι πολύ ικανοποιητικός τρόπος εκμείυσης πληροφοριών και αφετέρου απαιτούν πολύ από τον χρόνο των απαντούντων. Τέλος, χρησιμοποιείται η συνηθέστερη και πιο αξιόπιστη κλίμακα διαθέσεων Likert (απαντήσεις του τύπου *πολύ, λίγο, αρκετά*) σε μια προσπάθεια να ποσοτικοποιηθούν ποιοτικά χαρακτηριστικά όπως είναι οι διαθέσεις και οι στάσεις των υποκειμένων απέναντι στο αντικείμενο της έρευνας(Δημητρόπουλος, 2004:218,220 - Κυριαζή, 2005:70).

3.5.2 Στατιστική ανάλυση δεδομένων ερωτηματολογίου

Για την στατιστική ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από την έρευνα, χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο SPSS v. 21.0 (Statistical Package for the Social Sciences), το οποίο θεωρείται διεθνώς ως το πιο ολοκληρωμένο πακέτο για στατιστική ανάλυση στην εμπειρική έρευνα, καθώς είναι ιδιαίτερα φιλικό προς τον χρήστη και με πολλές δυνατότητες επεξεργασίας στοιχείων. Πρόκειται για ένα εργαλείο επεξεργασίας δεδομένων ιδιαίτερα διαδεδομένο στο χώρο των κοινωνικών επιστημών (Δημητρόπουλος, 2004:239 - Ψαρρού & Ζαφειρόπουλος, 2004:210).

Σε πρώτη φάση, όλες οι μεταβλητές (συνολικά 86) που προέκυψαν από τη συλλογή και καταγραφή των δεδομένων κωδικοποιήθηκαν(π.χ. η μεταβλητή *φύλο* κωδικοποιήθηκε με τιμές άνδρας 1 - γυναίκα 2) και στη συνέχεια καταγράφηκαν και αποθηκεύτηκαν στο SPSS για περαιτέρω επεξεργασία.

Σε δεύτερη φάση, διενεργήθηκε η στατιστική ανάλυση σε δύο επίπεδα. Σε πρώτο επίπεδο στατιστικής ανάλυσης, υπολογίστηκαν οι κατανομές συχνοτήτων, οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις όλων των μεταβλητών, στοιχεία που αποτελούν περιγραφικά χαρακτηριστικά και μας επιτρέπουν τη σύνοψη, οργάνωση και παρουσίαση των σπουδαιότερων πληροφοριών.

Σε δεύτερο επίπεδο στατιστικής επεξεργασίας χρησιμοποιήθηκε ο στατιστικός έλεγχος χ^2 (chisquare), ο οποίος χρησιμοποιείται για τον έλεγχο των σχέσεων μεταξύ δύο ή περισσότερων ονομαστικών ή και τακτικών μεταβλητών και ενδείκνυται στο είδος της συγκεκριμένης έρευνας (Δημητρόπουλος, 2004:234, Μακράκης, 1997:148 - Ψαρρού& Ζαφειρόπουλος, 2004:213). Πιο συγκεκριμένα, έγινε συσχέτιση των μεταβλητών της έρευνας με τη χρήση των διασταυρωμένων πινάκων (crosstabulation) και πραγματοποιήθηκε ο έλεγχος χ^2 για να διαπιστωθεί εάν υπάρχει συσχέτιση των μεταβλητών της προσωπικότητας με τις εξαρτημένες μεταβλητές, με αυτές δηλαδή, που εκφράζουν πιθανές στάσεις και απόψεις των υποκειμένων σχετικά με το εργασιακό άγχος, με σκοπό να διαπιστωθούν οι στατιστικά σημαντικές και οι στατιστικά πολύ σημαντικές σχέσεις.

Ως επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας επιλέχθηκε το $\alpha=0.05$, το οποίο αποτελεί για τις περισσότερες μελέτες ένα λογικό επίπεδο πιθανότητας (Μακράκης, 1997:112). Στην συσχέτιση των αποτελεσμάτων με τα ερευνητικά ερωτήματα, οι σχέσεις χαρακτηρίζονται ως στατιστικά σημαντικές σε επίπεδο μικρότερο ή ίσο του 0.05 ($p \leq 0.05$) και στατιστικά πολύ σημαντικές σε επίπεδο μικρότερο ή ίσο του 0.01 ($p \leq 0.01$).

3.6 Αξιοπιστία Ποσοτικής Έρευνας

Η αξιοπιστία αφορά κατά πόσο το εργαλείο που χρησιμοποιείται σε μία έρευνα εμφανίζει σταθερά τα ίδια αποτελέσματα σε επαναλαμβανόμενες μετρήσεις σε ίδιο δείγμα και σε διαφορετικές χρονικές στιγμές.

3.7 Εγκυρότητα Ποσοτικής Έρευνας

Ένα εργαλείο μέτρησης θεωρείται έγκυρο όταν έχει χρησιμοποιηθεί επανειλημμένα με επιτυχία σε πληθυσμό για τον οποίο έχει σχεδιαστεί ερευνητικά (Bowling, 2002:150–156).

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία, η εγκυρότητα της έρευνας επιτυγχάνεται μέσα από την συμπλήρωση ενός ικανοποιητικού αριθμού ερωτηματολογίων (100) από τσιγγάνους του δήμου Δυτικής Αχαΐας.

3.8 Δεοντολογικά Ζητήματα

Ορισμένα από τα πιο σημαντικά θέματα ηθικής και δεοντολογίας στην ποιοτική κοινωνική έρευνα είναι τα εξής :

- ✓ **Εμπιστευτικότητα και ανωνυμία:** Η ανωνυμία των συμμετεχόντων κρίνεται υποχρεωτική για την προστασία της ιδιωτικής σφαίρας καθώς οι συμμετέχοντες μοιράζονται με τον ερευνητή στοιχεία από την προσωπική και την κοινωνική τους ζωή που δεν θα δημοσιοποιούσαν επώνυμα.
- ✓ **Πληροφορημένη- συνειδητή συναίνεση:** Πρέπει να έχουμε την συγκατάθεση των ερευνώμενων επομένως είναι απαραίτητη η πληροφόρηση σχετικά με τους σκοπούς και στόχους της έρευνας
- ✓ **Εντιμότητα και εμπιστοσύνη :** σε όλη την πορεία της ερευνητικής διαδικασίας ο ερευνητής θα πρέπει να είναι έντιμος απέναντι στους συμμετέχοντες της έρευνας.
- ✓ **Προστασία από τυχόν κινδύνους.**
- ✓ **Μη εξαπάτηση σχετικά με τους σκοπούς έρευνας**
- ✓ **Εχεμύθεια -προστασία προσωπικών δεδομένων:** η προστασία του πολίτη από την παράνομη επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων σύμφωνα με τις διατάξεις των Ν. 2472/1997 και 3471/2006.
- ✓ **Πρόσβαση στα αποτελέσματα της έρευνας.**
- ✓ **Οι ερωτώμενοι πρέπει να ενημερωθούν από την αρχή ότι έχουν δικαίωμα να αποχωρίσουν από την έρευνα όποτε θελήσουν.** (Cohen&Lawrence, 1994- Ιωσηφίδης , 2003)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο :

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν τα ερευνητικά δεδομένα, τόσο τα δημογραφικά δεδομένα όσο και τα δεδομένα σχετικά με τις παροχές του κράτους και την κάλυψη των αναγκών του δείγματος.

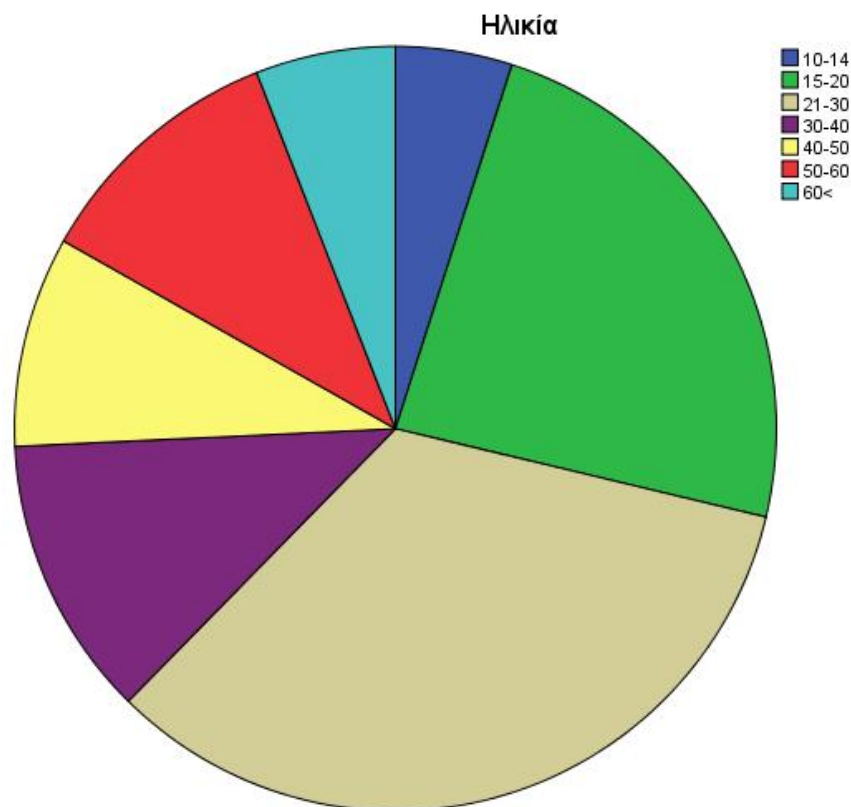
Όπως έχει ήδη αναφερθεί, για τους σκοπούς της έρευνας αυτής μελετήσαμε τις απόψεις 100 ατόμων, οι οποίοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε ένα ερωτηματολόγιο 17 συνολικά ερωτήσεων. Το πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου αυτού περιείχε ερωτήσεις σχετικά με το φύλο, την οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο και την επαγγελματική κατάσταση των συμμετεχόντων, ενώ στο δεύτερο μέρος οι συμμετέχοντες απάντησαν σε ερωτήσεις αναφορικά με τις παροχές του κράτους ή/και τη διενέργεια προγραμμάτων με σκοπό την κάλυψη των αναγκών της ιδιαίτερης αυτής κατηγορίας πληθυσμού.

4.1 Παρουσίαση δημογραφικών δεδομένων

Όπως μπορεί να δει κανείς στον παρακάτω πίνακα (*Πίνακας 1*), από το σύνολο του δείματός μας (100 άτομα), τα 77 άτομα (δηλαδή, το 76.2% του συνόλου του δείγματος) είναι άντρες, ενώ μόλις τα 23 άτομα (δηλαδή, το 22.8%) είναι γυναίκες. Πρόκειται, κυρίως, για άτομα ηλικίας 21-30 ετών (σε ποσοστό 33.7% του συνόλου του δείγματος), ενώ σημαντικό ποσοστό κατέχουν και οι συμμετέχοντες ηλικίας 15-20 ετών (23.8% του συνόλου του δείγματος). Ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα των 30-40 ετών (σε ποσοστό 11.9% του συνόλου του δείγματος), ενώ οι συμμετέχοντες ηλικίας 50-60 ετών είναι σαφώς λιγότεροι (σε ποσοστό 10.9%). Τέλος, το δείγμα μας συμπληρώνουν πέντε (5) άτομα ηλικίας 10-14 ετών, εννέα (9) άτομα ηλικίας 40-50 ετών και μόνον έξι (6) άτομα άνω των 60 ετών (*Σχήμα 1*).

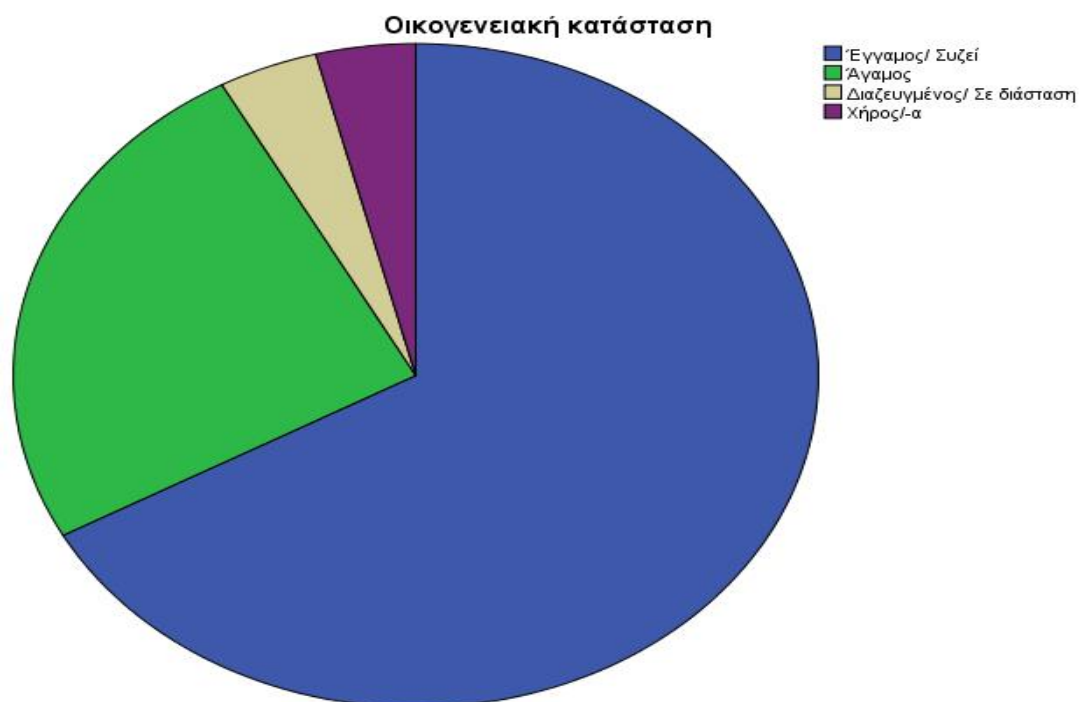
Πίνακας 1:Κατανομή ως προς το φύλο

		Φύλο	
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
	ΑΝΔΡΑΣ	77	76,2
	ΓΥΝΑΙΚΑ	23	22,8
	Total	100	99,0
Missin g	System	1	1,0
	ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

Σχήμα 1: Κατανομή ως προς την ηλικία

Επιπλέον, όπως φαίνεται στο Σχήμα 2, στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες είναι έγγαμοι ή συζούν με τους/τις συντρόφους τους (σε ποσοστό 66.3%), ενώ μόνο το 24.8% του συνόλου του δείγματος (δηλαδή, οι 25 από τους 100 συμμετέχοντες) είναι άγαμοι. Αντίθετα, μόλις τέσσερα (4) άτομα (σε ποσοστό, δηλαδή, 4% του συνόλου του δείγματος) δήλωσαν πως είναι διαζευγμένοι ή χήροι/-ες.

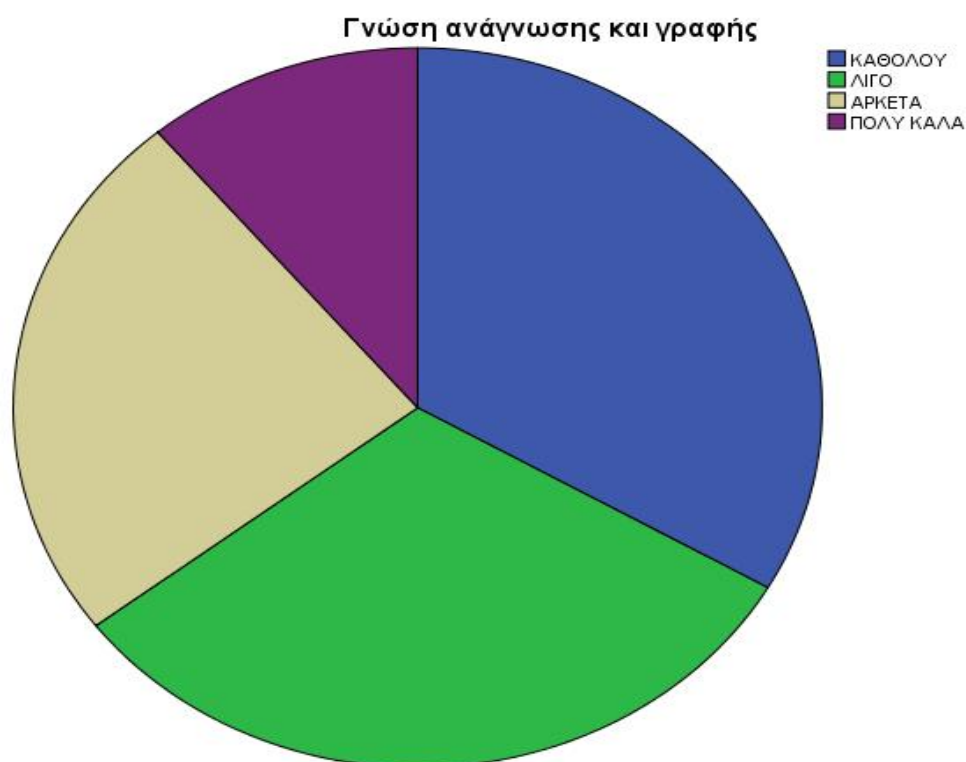
Σχήμα 2: Κατανομή ως προς την οικογενειακή κατάσταση

Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων, τώρα, βλέπουμε ότι σε μεγάλο ποσοστό οι τελευταίοι είναι απόφοιτοι Δημοτικού (το 26.7% του συνόλου του δείγματος) ή δεν έχουν πάει καθόλου σχολείου (το 25.7% του συνόλου των συμμετεχόντων). Ένα μικρότερο ποσοστό δηλώνει πως έχει ολοκληρώσει μόνο τις 3 πρώτες τάξεις του Δημοτικού (το 16.8% των συμμετεχόντων) ή και κάποιες από τις επόμενες τάξεις (το 13.9% του δείγματος). μόνο το 11.9% του συνόλου των συμμετεχόντων δηλώνει πως έχει ολοκληρώσει τις πρώτες τάξεις του Γυμνασίου, ενώ μόλις το 4% είναι απόφοιτοι Λυκείου (Πίνακας 2).

Για το λόγο αυτό, άλλωστε, το 32.7% του συνόλου του δείγματος δηλώνει πως δεν γνωρίζει καθόλου ανάγνωση και γραφή, ενώ το 30.7% του συνόλου των συμμετεχόντων γνωρίζει λίγο ανάγνωση και γραφή. Ένα μικρότερο ποσοστό (το 23.8%) φαίνεται πως γνωρίζει αρκετά ανάγνωση και γραφή, ενώ πολύ καλά γνωρίζει μόλις το 10.9% των συμμετεχόντων (Σχήμα 3).

Πίνακας 2: Κατανομή ως προς το μορφωτικό επίπεδο

		Μορφωτικό επίπεδο	
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
	Δεν πήγα σχολείο	26	25,7
	1-3 τάξεις του Δημοτικού	17	16,8
	4-6 τάξεις Δημοτικού	14	13,9
	Απόφοιτος Δημοτικού	27	26,7
	Πρώτες τάξεις Γυμνασίου	12	11,9
	Άλλο	4	4,0
	Total	100	99,0
Missin	System	1	1,0
g			
	ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

Σχήμα 3: Κατανομή ως προς τη γνώση ανάγνωσης και γραφής

Τέλος, όσον αφορά την επαγγελματική δραστηριότητα των συμμετεχόντων, βλέπουμε ότι ο μεγαλύτερος αριθμός αυτών είναι άνεργοι

(το 43.6% του συνόλου του δείγματος). Ένα σημαντικό ποσοστό είναι ελεύθεροι επαγγελματίες (το 26.7%), ενώ σε πολύ μικρότερα ποσοστά οι συμμετέχοντες δηλώνουν ότι είναι μαθητές και εργαζόμενοι ταυτόχρονα απασχολούμενοι σε οικογενειακή επιχείρηση, συνταξιούχοι με κοινωνικά οφέλη ή οτιδήποτε άλλο (Πίνακας 3).

Πίνακας 3: Κατανομή ως προς την επαγγελματική δραστηριότητα

	Επαγγελματική Δραστηριότητα	
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Σχολείο και δουλειά	5	5,0
Ελεύθερος Επαγγελματίας	27	26,7
Απασχολούμενος σε οικογενειακή επιχείρηση	9	8,9
Άνεργος	44	43,6
Συνταξιούχος που έχει κοινωνικά οφέλη	6	5,9
Άλλο	10	9,9
ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

4.2 Παρουσίαση δεδομένων σχετικά με τις παροχές του κράτους και την κάλυψη των αναγκών του δείγματος

Στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να καταγράψουν τις απόψεις τους σχετικά με τις παροχές που τους προσφέρει το κράτος ως προς την κάλυψη των ποικίλων αναγκών τους.

Από το σύνολο των ερωτηματολογίων, λοιπόν, φάνηκε, πως οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες διαμένουν σε σπίτια στα οποία ζει και ένας σημαντικός αριθμός άλλων μελών. Με άλλα λόγια, από την επεξεργασία του συνόλου των δεδομένων φάνηκε πως στο ίδιο σπίτι μπορούν να ζουν 8 και περισσότερα άτομα, τα οποία είναι ηλικίας 2 έως και 60 (ή και πλέον) ετών! Αντιλαμβανόμαστε, επομένως, πως οι ανάγκες τους για στήριξη από τους υπεύθυνους φορείς είναι ακόμα περισσότερες.

Επιπλέον, βλέπουμε πως το 93% του συνόλου του δείγματος κατέχει ταυτότητα ή /και διαβατήριο, ενώ το 94.1% του συνόλου των συμμετεχόντων είναι εγγεγραμμένο στο δημοτολόγιο (Πίνακας 4 και Πίνακας 5, αντίστοιχα).

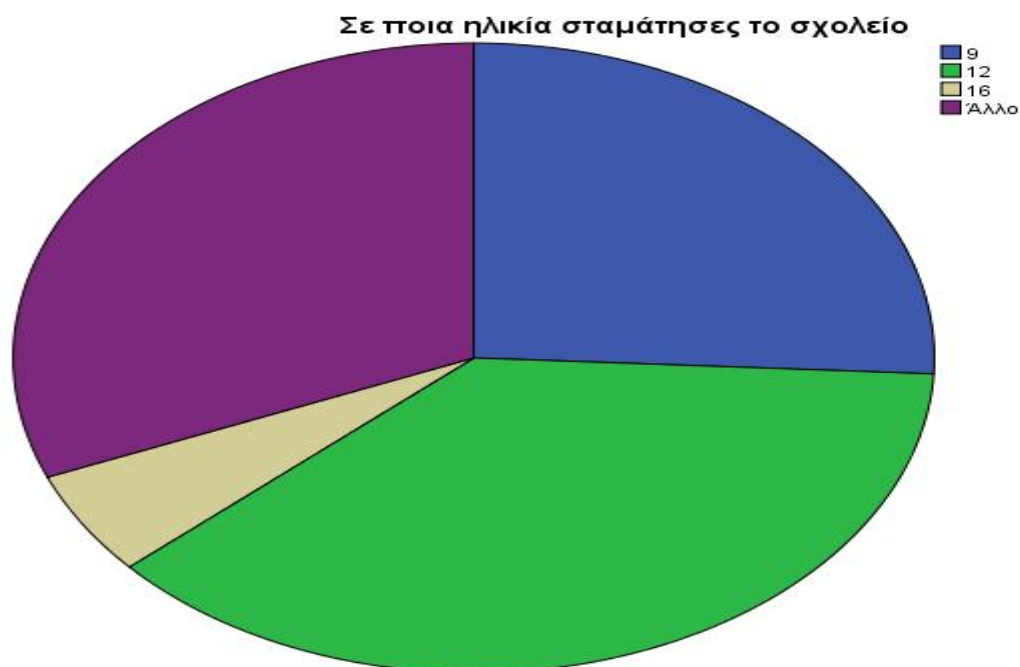
Πίνακας 4: Κατοχή ταυτότητας/διαβατηρίου

		Έχεις ταυτότητα/διαβατήριο	
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
NAI		93	92,1
OXI		8	7,9
ΣΥΝΟΛΟ		101	100,0

Πίνακας 5: Εγγραφή στο δημοτολόγιο

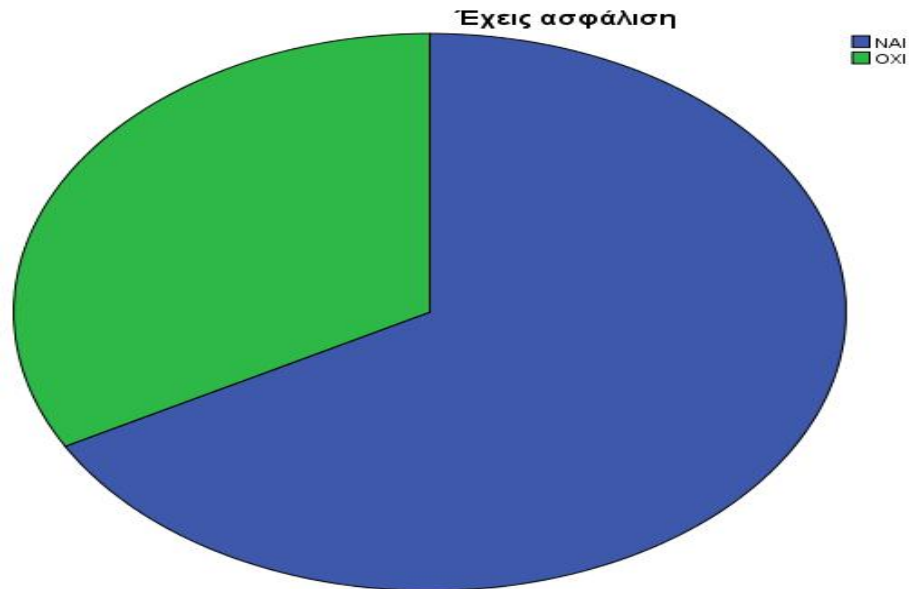
		Είσαι εγγεγραμμένος στο δημοτολόγιο	
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
NAI		95	94,1
OXI		5	5,0
Total		100	99,0
Missing	System	1	1,0
ΣΥΝΟΛΟ		101	100,0

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες είναι απόφοιτοι Δημοτικού ή δεν έχουν πάει ποτέ σχολείο. Για το λόγο αυτό, φαίνεται πως η ηλικία των 12 ετών ήταν η καθοριστικότερη για τους περισσότερους (για το 37.5% του συνόλου του δείγματος), καθώς τότε σταμάτησαν το σχολείο. Αντίστοιχα, δεν είναι λίγοι αυτοί που σταμάτησαν τη φοίτησή τους στο σχολείο κατά την ηλικία των 9 ετών (το 23.8% του συνόλου των ερωτηθέντων) (Σχήμα 4). Όπως δείχνουν οι απαντήσεις των συμμετεχόντων, οι λόγοι για μια τέτοια απόφαση ήταν κυρίως βιοποριστικοί. Με άλλα λόγια, οι περισσότεροι δηλώνουν πως σταμάτησαν το σχολείο γιατί αναγκάζονταν να εργάζονται με τους γονείς τους. αρκετοί δήλωσαν πως οι πολλές μετακινήσεις δεν τους επέτρεπε να συνεχίζουν να φοιτούν στο σχολείο, ενώ δεν έλειψαν και εκείνοι οι οποίοι απάντησαν πως το γεγονός ότι ζούσαν σε τσαντίρι σε συνδυασμό με το φόβο τους ανάγκασε να σταματήσουν το σχολείο.

Σχήμα 4: Ηλικία στην οποία σταμάτησαν το σχολείο

Αναφορικά με τις παροχές που λαμβάνουν από το κράτος, τώρα, βλέπουμε πως το 66.3% του δείγματος δηλώνει πως έχει ασφάλιση, ενώ το υπόλοιπο 32.7% απάντησε αρνητικά (Σχήμα 5).

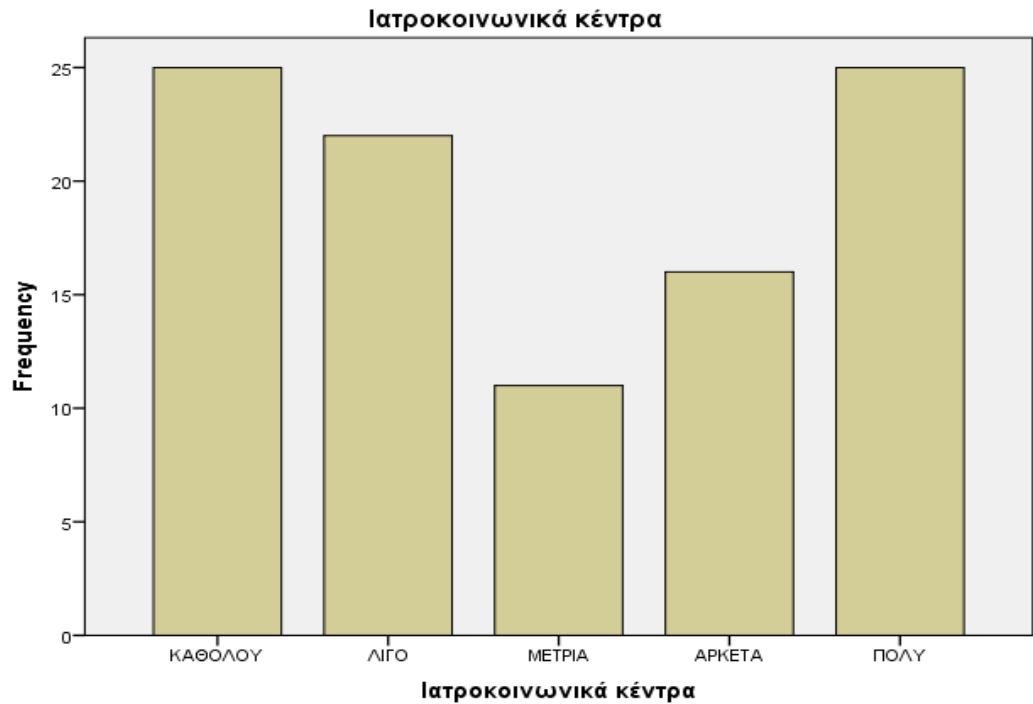

Σχήμα 5: Έχεις ασφάλιση

Όσον αφορά την ύπαρξη Ιατροκοινωνικών κέντρων τα οποία έχουν ιδρυθεί στην περιοχή στην οποία διαμένουν οι συμμετέχοντες (στην ευρύτερη περιοχή της Κάτω Αχαΐας, δηλαδή), βλέπουμε πως το 24.8% του συνόλου του δείγματος απαντά *καθόλου*, ενώ ένα αντίστοιχο ποσοστό απάντησε *πολύ*. *Λίγο* απάντησε το 21.8% του δείγματος, ενώ *αρκετά* μόλις το 15.8% του συνόλου του δείγματος (Πίνακας 6, Σχήμα 6).

Πίνακας 6: Ιατροκοινωνικά κέντρα

		Ιατροκοινωνικά κέντρα	
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	25	24,8
	ΛΙΓΟ	22	21,8
	ΜΕΤΡΙΑ	11	10,9
	ΑΡΚΕΤΑ	16	15,8
	ΠΟΛΥ	25	24,8
	Total	99	98,0
Missin	System	2	2,0
g	ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

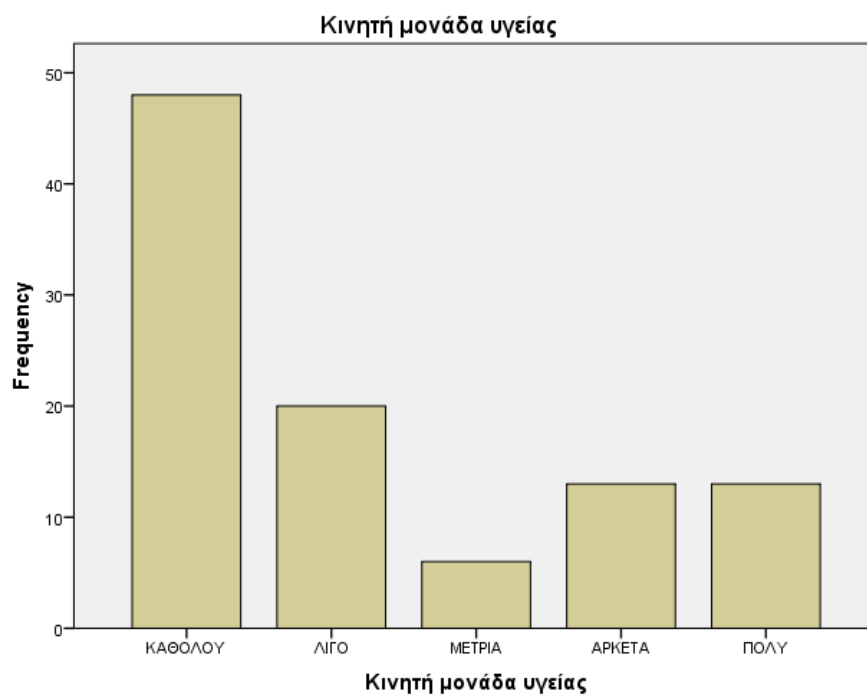

Σχήμα 6: Ιατροκοινωνικά έργα

Αντίθετα, φαίνεται πως δεν έχει εφαρμοσθεί η ίδρυση και λειτουργία κινητών μονάδων υγείας, καθώς το 47.5% απάντησε *καθόλου*, ενώ το 19.8% του συνόλου του δείγματος απάντησε πως τέτοιες κινητές μονάδες υγείας έχουν εφαρμοσθεί σε *λίγο* βαθμό (Πίνακας 7, Σχήμα 7). Αντίστοιχα, αρνητικές είναι οι απαντήσεις των συμμετεχόντων αναφορικά με την εφαρμογή προγραμμάτων συμβουλευτικής υποστήριξης. Για την ακρίβεια, το 71.3% του συνόλου των ερωτηθέντων απάντησε πως τέτοια προγράμματα δεν έχουν εφαρμοσθεί *καθόλου*, ενώ το 14.9% απάντησε πως έχουν εφαρμοσθεί σε πολύ μικρό βαθμό (Πίνακας 8, Σχήμα 8).

Πίνακας 7: Κινητή μονάδα υγείας

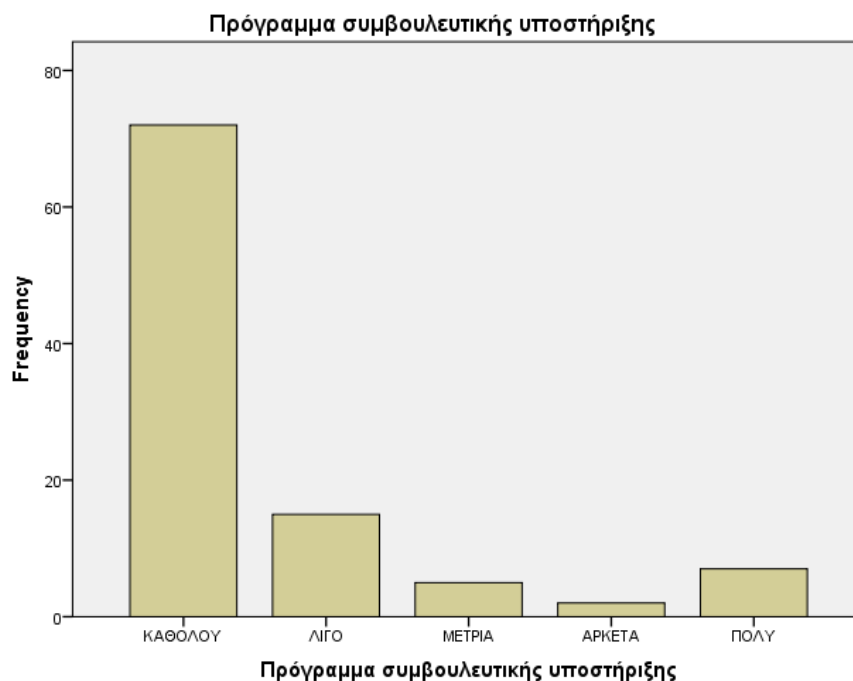
		Κινητή μονάδα υγείας	
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	48	47,5
	ΛΙΓΟ	20	19,8
	ΜΕΤΡΙΑ	6	5,9
	ΑΡΚΕΤΑ	13	12,9
	ΠΟΛΥ	13	12,9
	Total	100	99,0
Missin	System	1	1,0
g	ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

Σχήμα 7: Κινητή μονάδα υγείας

Πίνακας 8: Πρόγραμμα συμβουλευτικής υποστήριξης

Πρόγραμμα συμβουλευτικής υποστήριξης		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	72	71,3
ΛΙΓΟ	15	14,9
ΜΕΤΡΙΑ	5	5,0
ΑΡΚΕΤΑ	2	2,0
ΠΟΛΥ	7	6,9
ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

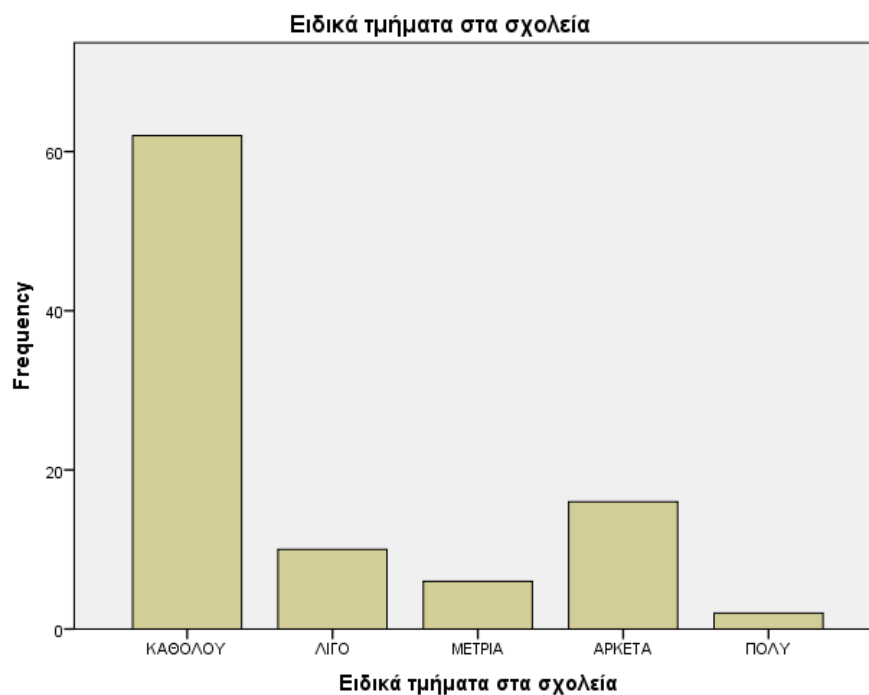

Σχήμα 8: Πρόγραμμα συμβουλευτικής υποστήριξης

Συνεχίζοντας με τα προγράμματα που έχουν εφαρμοσθεί ή όχι στις περιοχές όπου διαμένουν οι συμμετέχοντες στην έρευνά μας, βλέπουμε πως δεν έχουν εφαρμοσθεί *καθόλου* ή έχουν εφαρμοσθεί *αρκετά* προγράμματα ειδικών τμημάτων στα σχολεία (61.4% του συνόλου του δείγματος και 15.8%, αντίστοιχα) (Πίνακας 9, Σχήμα 9). Ίδια εικόνα προκύπτει και για την εφαρμογή προγραμμάτων προώθησης στις απασχόληση, όπου και πάλι οι απαντήσεις *καθόλου* και *λίγο* κυριαρχούν, σε ποσοστά εμφάνισης 65.3% και 22% αντίστοιχα (Πίνακας 10, Σχήμα 10).

Πίνακας 9:Ειδικά τμήματα στα σχολεία

		Ειδικά τμήματα στα σχολεία	
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
	ΚΑΘΟΛΟΥ	62	61,4
	ΛΙΓΟ	10	9,9
	ΜΕΤΡΙΑ	6	5,9
	ΑΡΚΕΤΑ	16	15,8
	ΠΟΛΥ	2	2,0
	Total	96	95,0
Missin	System	5	5,0
σ	ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

Σχήμα 9: Ειδικά τμήματα στα σχολεία

Πίνακας 10: Προγράμματα προώθησης στην απασχόληση

Προγράμματα προώθησης στην απασχόληση			
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	
ΚΑΘΟΛΟΥ	66	65,3	
ΛΙΓΟ	22	21,8	
ΜΕΤΡΙΑ	8	7,9	
ΑΡΚΕΤΑ	2	2,0	
ΠΟΛΥ	3	3,0	
ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0	

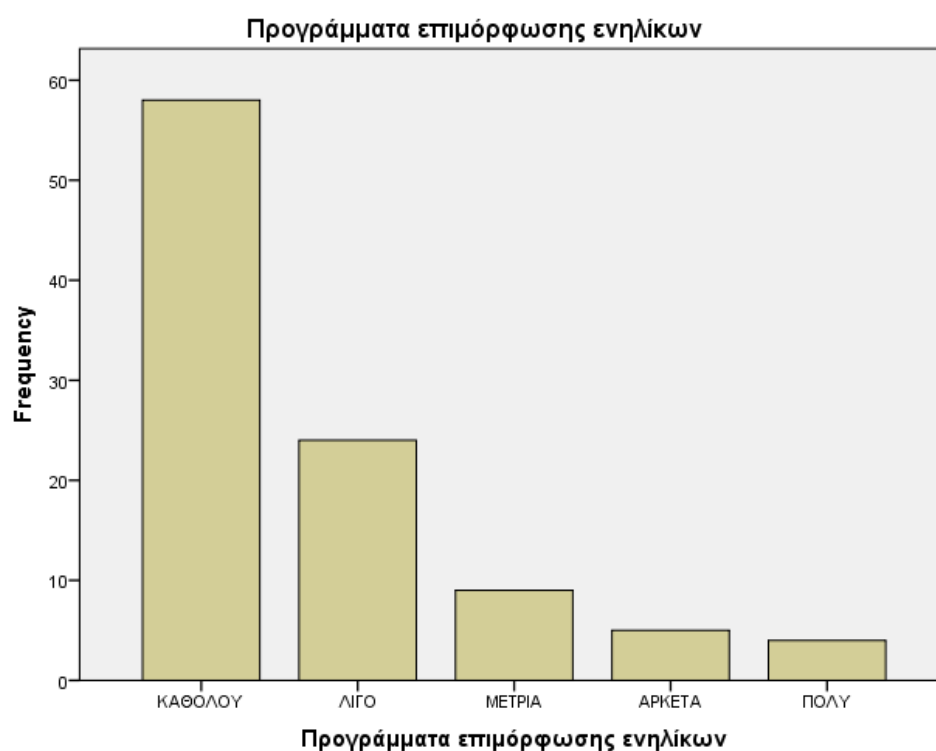

Σχήμα 10: Προγράμματα προώθησης στην απασχόληση

Τέλος, φαίνεται πως προγράμματα επιμόρφωσης ενηλίκων και κατασκευής σπιτιών δεν έχουν εφαρμοσθεί στις περιοχές του δείγματος. Πιο αναλυτικά, στο ερώτημα αν έχουν εφαρμοσθεί στην περιοχή σας προγράμματα επιμόρφωσης ενηλίκων, το 57.4% του συνόλου του δείγματος απάντησε *καθόλου*, ενώ το 23.8% απάντησε *λίγο* (Πίνακας 11, Σχήμα 11). Αντίστοιχα, στο ερώτημα αν έχουν εφαρμοσθεί προγράμματα κατασκευής σπιτιών, το 70.3% απάντησε *καθόλου*, ενώ μόλις το 17.8% απάντησε *λίγο* (Πίνακας 12, Σχήμα 12).

Πίνακας 11: Προγράμματα επιμόρφωσης ενηλίκων

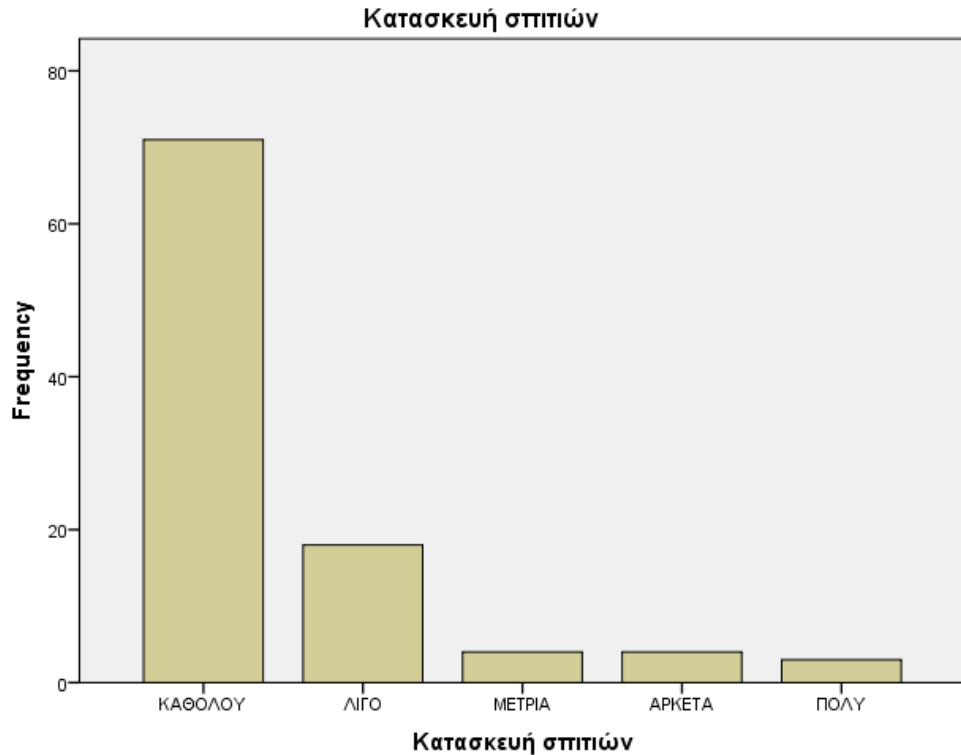
Προγράμματα επιμόρφωσης ενηλίκων			
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
	ΚΑΘΟΛΟΥ	58	57,4
	ΛΙΓΟ	24	23,8
	ΜΕΤΡΙΑ	9	8,9
	ΑΡΚΕΤΑ	5	5,0
	ΠΟΛΥ	4	4,0
	Total	100	99,0
Missin	System	1	1,0
σ	ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

Σχήμα 11: Προγράμματα επιμόρφωσης ενηλίκων

Πίνακας 12: Κατασκευή σπιτιών

		Κατασκευή σπιτιών	
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	71	70,3
	ΛΙΓΟ	18	17,8
	ΜΕΤΡΙΑ	4	4,0
	ΑΡΚΕΤΑ	4	4,0
	ΠΟΛΥ	3	3,0
	Total	100	99,0
Missin	System	1	1,0
g	ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

Σχήμα 12: Κατασκευή σπιτιών

Αντίθετα, όπως φαίνεται στους παρακάτω πίνακες (Πίνακας 13, Πίνακας 14 και Πίνακας 15), στην περιοχή όπου διαμένει το δείγμα της έρευνά μας έχουν εφαρμοσθεί σε μεγάλο ποσοστό έργα υποδομής. Τέτοια είναι έργα υποδομής ύδρευσης (Πίνακας 14), έργα υποδομής αποχέτευσης (Πίνακας 14) και έργα υποδομής ηλεκτρισμού (Πίνακας 15).

Πίνακας 13: Έχουν εφαρμοσθεί στην περιοχή σου έργα υποδομής ύδρευσης

		Έχουν εφαρμοσθεί στην περιοχή σου έργα υποδομής ύδρευσης	
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
	NAI	80	79,2
	OXI	20	19,8
	Total	100	99,0
Missin g	System	1	1,0
	ΣΥΝΟΛΟ	101	100,0

Πίνακας 14: Έχουν εφαρμοσθεί στην περιοχή σου έργα υποδομής αποχέτευσης

Έχουν εφαρμοσθεί στην περιοχή σου έργα υποδομής αποχέτευσης			
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Valid	NAI	83	82,2
	OXI	17	16,8
	Total	100	99,0
Missing	System	1	1,0
ΣΥΝΟΛΟ		101	100,0

Πίνακας 15: Έχουν εφαρμοσθεί στην περιοχή σου έργα υποδομής ηλεκτρισμού

Έχουν εφαρμοσθεί στην περιοχή σου έργα υποδομής ηλεκτρισμού			
		ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Valid	NAI	87	86,1
	OXI	13	12,9
	Total	100	99,0
Missing	System	1	1,0
ΣΥΝΟΛΟ		101	100,0

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ-
ΣΥΖΗΤΗΣΗ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

5.1. Αποτελέσματα- Συζήτηση

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, στόχος της εργασίας αυτής ήταν να διερευνήσει την υλοποίηση ή όχι των κατάλληλων προγραμμάτων προς την ικανοποίηση των αναγκών των αθίγγανων. Για το λόγο αυτό, ερευνήσαμε τις απόψεις 100 αθίγγανων, οι οποίοι διαμένουν στην ευρύτερη περιοχή της Κάτω Αχαΐας, οι οποίοι κλήθηκαν να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο 17 ερωτήσεων.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που θέσαμε αφορούσαν τις δράσεις κοινωνικής πολιτικής που έχουν γίνει στο Δήμο Δυτικής Αχαΐας σε σχέση με τις ανάγκες των τσιγγάνων του δήμου, του τομείς- ανάγκες αφορούν-καλύπτουν, το βαθμό ικανοποίησης των τσιγγάνων του δήμου από τις υφιστάμενες δράσεις, αλλά και τι άλλο θα ήθελαν οι τσιγγάνοι του δήμου σε σχέση με τις ανάγκες τους που η πολιτεία και οι φορείς κοινωνικής πρόνοιας δεν τους παρέχουν.

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να τονίσουμε πως στο σύνολο το δείγμα μας ήταν ηλικίας 21-30 ετών, κατά κύριο λόγο απόφοιτοι Δημοτικού με ελάχιστη γνώση γραφής και ανάγνωσης και άνεργοι ή απασχολούμενοι ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Άλλωστε, η μειονότητα των Ρομά κινείται ουσιαστικά στερούμενη το δικαίωμα για μόρφωση. Το ποσοστό των αναλφάβητων Ρομά ανέρχεται στο 90%. (Ντούσας, 1997).

Αναφορικά, τώρα, με την εφαρμογή προγραμμάτων ή τις παροχές του κράτους προς τους Ρομά, φαίνεται πως στην πλειοψηφία τους διαθέτουν ταυτότητα ή διαβατήριο, είναι εγγεγραμμένοι στα δημοτολόγια και έχουν ιατρική ασφάλιση.

Παρόλα αυτά, φαίνεται πως στην συγκεκριμένη περιοχή η εφαρμογή προγραμμάτων είναι ιδιαίτερα περιορισμένη. Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο *Κεφάλαιο 2*, υπάρχουν προγράμματα για την προστασία ή και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά. Ένα από αυτά σχετίζεται με την ύπαρξη Ιατροκοινωνικών κέντρων. Μάλιστα, ο Δήμος Μόβρης, το 2005, δημιούργησε το Ιατροκοινωνικό Κέντρο το οποίο ασχολείται αποκλειστικά με τους Ρομά της περιοχής των Σαγαϊκών και έχει σκοπό την παροχή

πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και την κοινωνική τους προστασία με απώτερο στόχο την κοινωνική τους ένταξη. Ο ρόλος του ΙΑΚ είναι κυρίως συμβουλευτικός, παραπεμπτικός, διαμεσολαβητικός και έχει να κάνει με την διευθέτηση των αστικοδημοτικών θεμάτων και νομικών εκκρεμοτήτων, την υγεία (εμβολιασμοί παιδιών), την εκπαίδευση, την απασχόληση, την διαμεσολάβηση ανάμεσα σε Ρομά και υπηρεσίες.

Παρόλα αυτά, από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων φάνηκε πως τέτοια προγράμματα και κινητές μονάδες υγείας δε λειτουργούν καθόλου ή λειτουργούν σε ελάχιστο βαθμό, με αποτέλεσμα να μη μπορούν να καλύψουν της ποικίλες ανάγκες της ιδιαίτερης της, αλλά και μειονοτικής ομάδας των Ρομά.

Αντίστοιχα, ενώ φαίνεται πως λειτουργούν προγράμματα κοινωνικής φροντίδας των Ρομά, φαίνεται ότι η λειτουργία της είναι και στην περίπτωση αυτή πολύ περιορισμένη. Για την ακρίβεια, φαίνεται πως προγράμματα συμβουλευτικής υποστήριξης, προώθησης στην απασχόληση, επιμόρφωσης ενηλίκων ή ύπαρξης ειδικών τμημάτων στα σχολεία δε λειτουργούν καθόλου ή εφαρμόζονται σε πολύ μικρό βαθμό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οι Ρομά της περιοχής να στερούνται όλων εκείνων των παροχών και προνομίων που θα έκαναν τη διαβίωσή της καλύτερη.

Βέβαια, θα ήταν παράλειψή της να μην αναφέρουμε πως ενώ προγράμματα προστασίας και κοινωνικής μέριμνας των αθίγγανων απουσιάζουν, προγράμματα υποδομής έχουν εφαρμοσθεί και εφαρμόζονται,. Πρόκειται για προγράμματα έργων υποδομής ύδρευσης, αποχέτευσης και ηλεκτρισμού.

Σε κάθε περίπτωση, οι Ρομά της περιοχής ζητούν από το κράτος την εφαρμογή προγραμμάτων υγείας και απασχόλησης, αλλά και εκπαίδευσης ενηλίκων, ώστε να λειτουργούν και να διαβιούν ως ισότιμα μέλη της κοινωνίας.

5.2 Προτάσεις

Μετά την ολοκλήρωση της παρούσας πτυχιακής εργασίας και τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώσαμε πως υπάρχει σοβαρό έλλειμμα κοινωνικής πολιτικής για τους τσιγγάνους όλη της Ελλάδας και ειδικότερα του Δήμου Δυτικής Αχαΐας. Επειδή επιδίωξη της έρευνας που πραγματοποιήσαμε ήταν η βελτίωση της θέσης των Ρομά θα θέλαμε να παραθέσουμε κάποιες προτάσεις για την καλύτερη αντιμετώπιση τους από την πολιτεία. Οι προτάσεις είναι οι κάτωθι:

- Η δημιουργία περισσότερων υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας για τους Ρομά, τις οποίες θα στελεχώνουν ειδικοί επαγγελματίες, συμπεριλαμβανομένου και αυτή του κοινωνικού λειτουργού έχοντας ως σκοπό την ενημέρωση, την ψυχολογική υποστήριξη και συμβουλευτική των Ρομά
- Η συνεχής ενημέρωση της κοινότητας σε θέματα αγωγής υγείας καθώς και προγράμματα προληπτικών εμβολιασμών
- Ανάπτυξη ολοκληρωμένων προγραμμάτων για Τσιγγάνους με στόχο την πρόληψη του αναλφαβητισμού μέσα από την διδασκαλία γραφής και ανάγνωσης για την επιμόρφωση ενηλίκων και παιδιών καθώς και προσπάθειες συγκράτησης των τσιγγανόπαιδων στις τάξεις του δημοτικού και η οργάνωση ενισχυτικής διδασκαλίας.
- Όσον αφορά τις υποδομές βελτίωση των υφιστάμενων κατοικιών με προσθήκες για τον εκσυγχρονισμό τους και την κάλυψη των αναγκών των πολυμελών νοικοκυριών.
- Τέλος, καμπάνιες ενημέρωσης της κοινής γνώμης και εκδηλώσεις όπου οι τσιγγάνοι και οι άλλες κοινωνικές ομάδες θα μπορούν να συνευρίσκονται με στόχο την άμβλυνση του κοινωνικού αποκλεισμού .

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Εκ κατακλείδι μπορούμε να ισχυριστούμε ότι οι Τσιγγάνοι στην Ελλάδα αντιμετωπίζονται, παρά τη μακράιωνη παρουσία τους στο χώρο, ως μια ακόμη μειονότητα με περιορισμένα επί της ουσίας δικαιώματα αναφορικά με τους Έλληνες πολίτες και κυρίως με αδυναμία ουσιαστικής αφομοίωσης τους στο κοινωνικό σύνολο. Εξάλλου σε σχέση με το μειονοτικό ζήτημα, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, σημασία δεν έχει τόσο τι λέει κάποιος, αλλά απλώς το γεγονός ότι αποφεύγει να πει. Σύμφωνα μάλιστα με τον επίσημο διπλωματικό λόγο τα μειονοτικά είναι μη- ζητήματα. Το επιθυμητό για τα θέματα των μη - αποφάσεων είναι να μη συμπεριληφθούν στην πολιτική ατζέντα. (Χριστόπουλος, 2008)

Ο μειονοτικός όπως και κάθε άλλος πολίτης επιθυμεί να ζει πάνω απ' όλα με ησυχία και δικαιοσύνη. Αν εξασφαλιστούν οι όροι αυτοί τότε δεν μπορεί ούτε θύμα προπαγάνδας να πέσει, ούτε να δημιουργεί προβλήματα.

«Όταν όμως δεν υπάρχει σαφώς καθορισμένη ενιαία γραμμή πλευσης απέναντι στις μειονότητες, η διαχείριση αυτού του κατεξοχήν ευαίσθητου προβλήματος εναπόκειται στα αδαή χέρια των τοπικών αρχών οι οποίες αντιδρούν υπερβολικά και σπασμωδικά επιτείνοντας το χάσμα με τους αυτόχθονες». (Διβάνη, 1999).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βαξεβανόγλου Α. , (2001). *Έλληνες τσιγγάνοι περιθωριακοί και οικογενειάρχες*. Αθήνα. Εκδ: Αλεξάνδρεια.
- Bowling A. (2002) *Research methods in health. 2nd ed.* New York: Open University Press.
- Γιαννακόπουλος Τ. , (1979). *Τα τσιγγάνικα παραμύθια*. Αθήνα. Εκδ: Προμηθεύς.
- Γκότοβος Α. , (1996). *Ρατσισμός: Κοινωνικές, ψυχολογικές και παιδαγωγικές όψεις μιας ιδεολογίας και μιας πρακτικής*. Αθήνα. Εκδ: ΓΓΛΕ.
- Cohen, L. & Manion, L. (1994). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Δημητρόπουλος Ε. , (2004). *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της Επιστημονικής Έρευνας* (3^ηεκδ.). Αθήνα. Εκδ: Έλλην.
- Δημόπουλος Δ. , (2003). *Η καταγωγή των Ελλήνων, οι ρίζες, οι συγγενείς, οι γείτονες*. Αθήνα. Εκδ: Ελεύθερη σκέψις.
- Διβάνη Λ. , (1999). *Ελλάδα και μειονότητες*. Αθήνα. Εκδ: Καστανιώτη.

- ΕΚΚΕ. , (2005). *Διαστάσεις του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα - Τόμος Α'*. Αθήνα. Εκδ: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
- Έξαρχος Γ. , (1996). *Αυτοί είναι οι τσιγγάνοι*. Αθήνα. Εκδ: Γαβριηλίδης.
- Έξαρχος Γ. , (2001). *Μικρό λεξικό της τσιγγάνικης γλώσσας (Ρομάνι)*. Αθήνα. Εκδ: Μέδουσα.
- Ζεγκίνης Ε. ,(1994). *Οι Μουσουλμάνοι Αθίγγανοι της Θράκης*. Θεσσαλονίκη. Εκδ: Ινστιτούτο Βαλκανικών Σπουδών.
- Ιωσηφίδης Θ. , (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα. Εκδ : Κριτική.
- Καραθανάση Ε. , (2000). *Το κατοικείν των τσιγγάνων*. Αθήνα. Εκδ: Gutenberg.
- ΚΕΚΜΟΚΟΠ. , (1998). *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Ελληνική εμπειρία*. Αθήνα. Εκδ: Gutenberg .
- Kenrick D. , (1997). *Τσιγγάνοι: Από τις Ινδίες στη Μεσόγειο*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Kenrick D. , (2001) *Η γενοκτονία των Τσιγγάνων*. Ιστορικά- Ελευθεροτυπία, τχ 88. 26-31.

- Κόμης Κ. , (1998). *Τσιγγάνοι: Ιστορία, Δημογραφία, Πολιτισμός* , Αθήνα. Εκδ: Ελληνικά Γράμματα
- Κυριαζή Ν., (2005). *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα. Εκδ: Ελληνικά Γράμματα.
- Λιεζουά. ,(1999). *Ρομά, τσιγγάνοι, ταξιδευτές*. Αθήνα. Εκδ: Καστανιώτης.
- Λούλε – Θεοδωράκη Ν. , (1981). *Εμείς οι τσιγγάνοι*. Αθήνα. Εκδ: Καραμπερόπουλος.
- Λυδάκη Α. , (1998). *Οι τσιγγάνοι στην πόλη*. Αθήνα. Εκδ: Καστανιώτης.
- Μακράκης. , Β. (1997). *Ανάλυση Δεδομένων στην Επιστημονική Έρευνα με τη χρήση του SPSS*. Από τη θεωρία στην πράξη. Αθήνα. Εκδ: Gutenberg.
- Μάρκου. , Γ. (1996). *Η πολυπολιτισμικότητα της ελληνικής κοινωνίας. Η διαδικασία διεθνοποίησης και η αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης*. Αθήνα. Εκδ: ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Γ.Γ.Λ.Ε.
- Mason, J. (2003). *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.
- Ντούσας Δ. , (1997). *Rom και φυλετικές διακρίσεις*. Αθήνα. Εκδ: Gutenberg.

- Ριζογιάννη Μ. , (2011). *Απειλή λουκέτου για το Ιατροκοινωνικό Κέντρο του πρώην Δήμου Μόβρης* .Πελοπόννησος της Κυριακής, τχ 13/03/2011
- Ρόντος, Κ. & Παπάνης, Ε. (2007) *Οι τεχνικές του καλού ερωτηματολογίου* . Αθήνα. Εκδ: Σιδέρης.
- Παπαναστασίου Κ., (1996): *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*, Λευκωσία. Εκδ: Έκδοση του συγγραφέα.
- Σταθόπουλος Π. , (1999). *Κοινωνική πρόνοια: μια γενική θεώρηση*. Αθήνα. Εκδ: Έλλην
- Σταθόπουλος Π. , (2005). *Κοινωνική Πρόνοια: Ιστορική Εξέλιξη- Νέες Κατευθύνσεις*. Αθήνα. Εκδ : Παπαζήσης
- Στρατίκη- Πανταζάκα Α. , (2010). *Σημειώσεις μαθήματος: Πολιτική κοινωνικής πρόνοιας- προγράμματα*. ΑΤΕΙ Πατρών, Τμ. Κοινωνικής Εργασίας
- Συμβούλιο Επιμόρφωσης στην Κοινωνική Εργασία,(1996): *Μετακινούμενοι πληθυσμοί. Μέθοδοι ψυχοκοινωνικής αντιμετώπισης* . Αθήνα. Εκδ: Σ.Ε.Κ.Ε.
- Todosijevic, B., & Enyedi, Z. (2002). Authoritarianism vs. cultural pressure: Antigypsy prejudice in Hungary. *Journal of Racism and East European Psychology*, 40(5), 31-54
- Tomasen (1994). *Gypsies of the world*. New York : Henri Halt & Company

- Τσάμαν Λαλ. , (1992). *Gypsy: Ο ατελείωτος δρόμος*. Αθήνα. Εκδ: Στύγα
- Τσαούσης Δ. , (1989). *Η Κοινωνία του Ανθρώπου*. Αθήνα. Εκδ: Gutenberg
- Φράγκος Κ. (μετάφραση) , (1994), *Λεξικό εθνών εθνοτήτων λαών*, Αθήνα. Εκδ: Επικαιρότητα
- Χριστόπουλος Δ., -Τσιτσελίκης Κ., (1997), *Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα*. Αθήνα. Εκδ: Κριτική
- Χριστόπουλος Δ. ,(2008), *Το ανομολόγητο ζήτημα των μειονοτήτων στην ελληνική έννομη τάξη*. Αθήνα. Εκδ: Κριτική
- Ψαρρού Μ., - Ζαφειρόπουλος Κ., (2004). *Επιστημονική έρευνα: θεωρία και εφαρμογές στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα. Εκδ : Τυπωθήτω/ Δαρδάνος

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- WIKIDEDIA, (2013) <http://el.wikipedia.org/wiki> . Πρόσβαση στις : 12/01/ 2013.
- Ralph. W .Fasold, (2005) *Making Languages*. www.lingref.com Πρόσβαση στις: 12/11/2012.

- Δράσεις κοινωνικής ένταξης ευάλωτων ομάδων Δήμων Ερυμάνθου και Δυτικής Αχαΐας, περιφερειακής ενότητας Αχαΐας». <http://www.topeko.gr/>. Πρόσβαση στις: 05/06/2013.
- Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. <http://www.mighealth.net/>. Πρόσβαση στις 12/12/2012.
- Ελληνικό Παρατηρητήριο Συμφωνιών Ελσίνκι (2013). <http://www.greekhelsinki.gr>. Πρόσβαση στις 05/01/2013.
- Καλογερόπουλος, (2012). *Γλωσσικές περιπέτειες των Ρομά*. <http://www.24grammata.com>. Πρόσβαση στις :22/08/2012.
- Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής (2012), <http://www.keda.uoa.gr/roma> . Πρόσβαση στις: 20/02/2013.
- Μουχελή , Α. (1995) «*Θρησκευτικότητα και Λατρεία*», Καθημερινή, 8 Ιανουαρίου, ένθετο: Ταξιδεύοντας με τους Τσιγγάνους. <http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1995/01/08011995.pdf> . Πρόσβαση στις 03/03/2013.
- Νόβα-Καλτσούνη, Χ. (2011). *Η τσιγγάνικη οικογένεια στην ελληνική κοινωνία*. http://reader.ekt.gr/bookReader/show/index.php?lib=EDULLL&item=265&bitstream=265_01#page/1/mode/2up . Πρόσβαση στις 15/3/2012

- Πανελλήνια Ένωση Ελληνίδων ΡΟΜΑ, (2010). http://rom-klimaka.blogspot.gr/2010/01/blog-post_4522.html. Πρόσβαση στις 02/11/2012
- Πρόγραμμα: «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά». <http://www.keda.uoa.gr/roma>. Πρόσβαση στις : 18/4/2013.
- Τοπικές δράσεις κοινωνικής ένταξης για ευάλωτες ομάδες. <http://www.cais.upatras.gr/node/1700>. Πρόσβαση στις 20/04/2013

Τέλος, οι πληροφορίες σχετικά με το Ιατροκοινωνικό κέντρο πρώην Δήμου Μόβρης και την Κοινωνική Επιχείρηση του Δήμου Δυτικής Αχαΐας δόθηκαν από τις υπεύθυνες των υπηρεσιών σε σχέση με τους Ρομά Μαρία Τζόλα και Γκοτσοπούλου Πηνελόπη αντίστοιχα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας για την ολοκλήρωση των σπουδών μας στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Τ.Ε.Ι.) Δυτικής Ελλάδας διεξάγουμε έρευνα με θέμα την αξιολόγηση των υφιστάμενων δράσεων κοινωνικής πολιτικής σε σχέση με τις ανάγκες των τσιγγάνων του δήμου δυτικής Αχαΐας.

Θα θέλαμε να σας παρακαλέσουμε να διαθέσετε λίγο από το χρόνο σας για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Η βοήθειά σας είναι πολύτιμη. Θα θέλαμε επίσης να γνωρίζετε ότι το ερωτηματολόγιο είναι **ΑΝΩΝΥΜΟ** και κάθε απάντηση είναι σεβαστή.

Σας ευχαριστούμε πολύ για τη συνεργασία.

Με εκτίμηση,

ΚΑΚΑΦΩΝΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗ ΕΛΕΑΝΑ

ΤΡΙΑΝΤΗ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ

A. ΜΕΡΟΣ

Δημογραφικά στοιχεία

1. Φύλο: Άνδρας
Γυναίκα

2. Ηλικία

10-14	☐
15-20	☐
21-30	☐
30-40	☐
40-50	☐
50-60	☐
60<	☐

3. Οικογενειακή κατάσταση

Έγγαμος/ Συζεί	☐
Άγαμος	☐
Διαζευγμένος/ Σε διάσταση	☐
Χήρος/-α	☐

4. Τόπος μόνιμης κατοικίας.....

5. Μορφωτικό επίπεδο

Δεν πήγα σχολείο

1-3 τάξεις του Δημοτικού

4-6 τάξεις Δημοτικού

Απόφοιτος Δημοτικού

Πρώτες τάξεις Γυμνασίου

Άλλο.....

6. Γνώση ανάγνωσης και γραφής

ΚΑΘΟΛΟΥ

ΛΙΓΟ

ΑΡΚΕΤΑ

ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ

7. Επαγγελματική Δραστηριότητα

Σχολείο και δουλειά

Ελεύθερος Επαγγελματίας

Απασχολούμενος σε οικογενειακή επιχείρηση

Άνεργος

Συνταξιούχος που έχει κοινωνικά οφέλη

Άλλο.....

B. ΜΕΡΟΣ

8. Πόσα άτομα ζείτε στο ίδιο σπίτι.....

9. Τι ηλικίας είναι τα άτομα αυτά.....

10. Έχεις ταυτότητα/διαβατήριο

ΝΑΙ

ΟΧΙ

11. Είσαι εγγεγραμμένος στο δημοτολόγιο

ΝΑΙ

ΟΧΙ

12. Σε ποια ηλικία σταμάτησες το σχολείο

9

12

16

Άλλο.....

13. Για ποιους λόγους σταμάτησες το σχολείο

.....
.....
.....
.....

14. Έχεις ασφάλιση

ΝΑΙ

ΟΧΙ

15. Σε ποιο βαθμό εφαρμόστηκαν τα παρακάτω προγράμματα στην περιοχή σου

A) Ιατροκοινωνικά κέντρα

ΚΑΘΟΛΟΥ

ΛΙΓΟ

ΜΕΤΡΙΑ

ΑΡΚΕΤΑ

ΠΟΛΥ

B) Κινητή μονάδα υγείας

ΚΑΘΟΛΟΥ

ΛΙΓΟ

ΜΕΤΡΙΑ

ΑΡΚΕΤΑ

ΠΟΛΥ

Γ) Πρόγραμμα συμβουλευτικής υποστήριξης

ΚΑΘΟΛΟΥ

ΛΙΓΟ

ΜΕΤΡΙΑ

ΑΡΚΕΤΑ

ΠΟΛΥ

Δ) Ειδικά τμήματα στα σχολεία

ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΜΕΤΡΙΑ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

Ε) Προγράμματα προώθησης στην απασχόληση

ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΜΕΤΡΙΑ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

Στ) Προγράμματα επιμόρφωσης ενηλίκων

ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΜΕΤΡΙΑ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

Ζ) Κατασκευή σπιτιών

ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΜΕΤΡΙΑ ΑΡΚΕΤΑ ΠΟΛΥ

16. Έχουν εφαρμοσθεί στην περιοχή σου

Α) Έργα υποδομής ύδρευσης

ΝΑΙ ΟΧΙ

Β) Έργα υποδομής αποχέτευσης

ΝΑΙ ΟΧΙ

Γ) Έργα υποδομής ηλεκτρισμού

ΝΑΙ ΟΧΙ

17. Ποια προγράμματα θα θέλατε να εφαρμοσθούν κατά τα επόμενα χρόνια
(πρόγραμμα αγωγής υγείας, προώθησης της επιχειρηματικότητας των νέων, προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων, λειτουργία τμημάτων στο σχολείο κ.α)

.....
.....
.....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΡΟΜΑ

1. Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Η Οικουμενική Διακήρυξη είναι η πιο πλατιά αναγνωρισμένη δήλωση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και χαρακτηρίζεται «ως κοινό ιδανικό για όλους τους λαούς και όλα τα έθνη». Η πιο αποτελεσματική διεθνής κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ουσιώδης προϋπόθεση της διεθνούς ειρήνης και προόδου.

Σύμφωνα με το πνεύμα αυτής της δέσμευσης υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις 10 Δεκεμβρίου 1948, ημέρα που σήμερα γιορτάζεται σ' ολόκληρο τον κόσμο ως Ημέρα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Τα 30 άρθρα της Οικουμενικής Διακήρυξης ορίζουν:

A. ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

1. Ελευθερία και ισότητα στα δικαιώματα.
«Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα»
2. Το δικαίωμα για δίκαιη- ίση μεταχείριση και απαγόρευση κάθε μορφής διακρίσεων.
3. Το δικαίωμα στη ζωή- ελευθερία -προσωπική ασφάλεια.
4. Απαγόρευση της δουλείας.
5. Απαγόρευση των βασανιστηρίων, απάνθρωπων ποινών και κακομεταχείρισης
6. Το δικαίωμα στην αναγνώριση της νομικής προσωπικότητας.
7. Το δικαίωμα της ισότητας απέναντι στον νόμο.
8. Το δικαίωμα της νομικής προστασίας.
9. Απαγόρευση της αυθαίρετης σύλληψης, κράτησης, εξορίας.

10. Το δικαίωμα για τίμια δίκη.
11. Εξασφάλιση αμερόληπτης δικαστικής κρίσης (Το τεκμήριο της αθωότητας)
12. Το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής.(Κανείς δεν επιτρέπεται να υποστεί αυθαίρετες επεμβάσεις στην ιδιωτική του ζωή, την οικογένεια, την κατοικία ή την αλληλογραφία του, ούτε προσβολές της τιμής και της υπόληψης του)
13. Το δικαίωμα της ελεύθερης διακίνησης και εγκατάστασης. .
14. Το δικαίωμα του πολιτικού ασύλου.
15. Το δικαίωμα της ιθαγένειας.
16. Το δικαίωμα του γάμου (χωρίς κανένα περιορισμό εξαιτίας της φυλής, της εθνικότητας ή της θρησκείας και με ελεύθερη και πλήρη συναίνεση των μελλονύμφων)
17. Το δικαίωμα της ιδιοκτησίας.
18. Ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας.
19. Το δικαίωμα της ελευθερίας της γνώμης και της έκφρασης.
20. Το δικαίωμα των ειρηνικών συγκεντρώσεων και του συνεταιρισμού.

B. ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

21. Το δικαίωμα της συμμετοχής στα δημόσια πράγματα.

Γ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ -ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ -ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Κοινωνικά, Οικονομικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα που καταρτίστηκε μαζί με το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα τέθηκε σε εφαρμογή στις 3 Ιανουαρίου 1976. Το σύμφωνο αυτό εκφράζει την πεποίθηση ότι η προαγωγή των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, όπως και των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων είναι «υψίστης σημασίας για την πλήρη αναγνώριση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και αξίας και για την επίτευξη των θεμιτών επιδιώξεων του κάθε ατόμου. το ιδεώδες του ελεύθερου, του απαλλαγμένου από φόβο και ένδεια ανθρώπινου όντος, δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνον εφόσον δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες ο καθένας θα μπορεί να απολαμβάνει τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά του δικαιώματα, όπως και τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματά του.

Τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά δικαιώματα εξασφαλίζουν την ικανοποίηση των περισσότερων φυσικών αναγκών του ανθρώπου και η συνειδητοποίηση τους μας φέρνει πιο κοντά στο ιδεώδες της κοινωνίας των ίσων πολιτών. Από το βαθμό συνειδητοποίησης των δικαιωμάτων αυτών στις διάφορες κοινωνίες εξαρτάται και η δυνατότητα των πολιτών τους να ασκούν τα ατομικά και πολιτικά τους δικαιώματα.

22. Το δικαίωμα για κοινωνική προστασία.

Η κοινωνία έχει χρέος να εξασφαλίσει την ικανοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων που είναι απαραίτητα για την αξιοπρέπεια και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου.

23. Το δικαίωμα στην εργασία.

-δικαίωμα να εργάζεται και να επιλέγει ελεύθερα το επάγγελμά του, να έχει δίκαιες και ικανοποιητικές συνθήκες δουλειάς και να προστατεύεται από την ανεργία.

- δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίση εργασία.

- δικαίωμα δίκαιης και ικανοποιητικής αμοιβής, που να εξασφαλίζει σε αυτόν και την οικογένειά του συνθήκες ζωής άξιες στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η αμοιβή της εργασίας, αν υπάρχει, πρέπει να συμπληρώνεται με άλλα μέσα κοινωνικής προστασίας.

- δικαίωμα να ιδρύει μαζί με άλλους συνδικάτα και να συμμετέχει σε συνδικάτα για την προάσπιση των συμφερόντων του.

24. Το δικαίωμα στην ανάπαυση και τον ελεύθερο χρόνο

25. Το δικαίωμα για επαρκές βιοτικό επίπεδο.

-δικαίωμα σε ασφάλιση για την ανεργία, την αρρώστια, την αναπηρία, τη χηρεία, τη γεροντική ηλικία, όπως και για όλες τις άλλες περιπτώσεις που στερείται τα μέσα της συντήρησής του, εξαιτίας περιστάσεων ανεξαρτήτων της θέλησής του.

-Η μητρότητα και η παιδική ηλικία έχουν δικαίωμα ειδικής μέριμνας και περίθαλψης. Όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα αν είναι νόμιμα ή εξώγαμα, απολαμβάνουν την ίδια κοινωνική προστασία.

26. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση (Πρέπει να είναι δωρεάν και υποχρεωτική στη στοιχειώδη και υποχρεωτική βαθμίδα . Η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και στην ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιακών ελευθεριών. Πρέπει να προάγει την κατανόηση, την ανεκτικότητα και τη φιλία ανάμεσα σε όλα τα έθνη και σε όλες τις φυλές και τις θρησκευτικές ομάδες.)

27. Το δικαίωμα ελεύθερης συμμετοχής στην πνευματική ζωή της κοινότητας, να χαιρέται τις καλές τέχνες και να μετέχει στην επιστημονική πρόοδο και στα αγαθά της.

28. Το δικαίωμα της προστασίας των δικαιωμάτων.

29. Καθήκοντα προς την κοινότητα και σεβασμό των δικαιωμάτων. (Τα δικαιώματα συνεπάγονται υποχρεώσεις. Ελευθερία χωρίς αίσθηση ευθύνης εύκολα εκφυλίζεται σε κατάχρηση της ελευθερίας.)

30. Επαγρύπνηση για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων.

2. ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΕ ΕΘΝΙΚΕΣ Ή ΕΘΝΟΤΙΚΕΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ.

Στις 18 Δεκεμβρίου 1992 εγκρίθηκε από την Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. η «Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των προσώπων που ανήκουν σε εθνικές ή εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες» (Απόφαση Ο.Η.Ε. 47/135/18. 12.1992).

Στην διακήρυξη αυτή γίνονται συστάσεις προς τα κράτη να θεσπίσουν νόμους ή άλλα μέτρα προκειμένου να απολαμβάνουν οι μειονότητες τον πολιτισμό, την γλώσσα, τη θρησκεία τους κ.λ.π. και να προάγουν γενικά όλες τις ιδιαίτερες πολιτισμικές τους ανάγκες.

Επίσης τονίζεται η αναγκαιότητα συμμετοχής των μειονοτήτων σε όλες τις δικές τους οργανώσεις ή η συνεργασία τους με άλλες μειονότητες και την κυρίαρχη ομάδα.

Άρθρο 1

1. Τα Κράτη θα προστατεύουν την ύπαρξη και την εθνική, θρησκευτική και γλωσσική ταυτότητα των μειονοτήτων και της επικράτειας τους και θα ενθαρρύνουν τις συνθήκες προαγωγής αυτής της ταυτότητας.
2. Τα Κράτη θα υιοθετήσουν τα κατάλληλα νομοθετικά και άλλα μέτρα προκειμένου να επιτύχουν στους στόχους αυτούς.

Άρθρο 2

1. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες (στο εξής αποκαλούμενα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες) δικαιούνται να απολαμβάνουν του δικού τους πολιτισμού, να δηλώνουν δημόσια και να ασκούν την δική τους θρησκεία, και να χρησιμοποιούν την δική τους γλώσσα, κατ' ιδίαν ή δημοσίως, ελεύθερα και χωρίς καμία παρέμβαση ή άλλης μορφής διάκριση.
2. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες δικαιούνται να συμμετέχουν αποτελεσματικά στην μορφωτική, θρησκευτική, κοινωνική, οικονομική και δημόσια ζωή.
3. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες δικαιούνται να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε αποφάσεις εθνικού και περιφερειακού επιπέδου που αφορούν την μειονότητα όπου ανήκουν ή τις περιφέρειες στις οποίες ζουν, με τρόπο που δεν αντίκειται στην εθνική νομοθεσία.
4. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες δικαιούνται να δημιουργούν και να διατηρούν τις δικές τους οργανώσεις.
5. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες δικαιούνται να δημιουργούν και να διατηρούν χωρίς καμία διάκριση, ελεύθερες και ειρηνικές επαφές με άλλα μέλη της ομάδας τους και με πρόσωπα που ανήκουν σε άλλες μειονότητες, καθώς και επαφές εκτός των συνόρων του Κράτους όπου ζουν με πολίτες άλλων Κρατών με τους οποίους σχετίζονται λόγω εθνικών, θρησκευτικών ή γλωσσικών δεσμών.

Άρθρο 3

1. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες μπορούν να ασκούν τα δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένων αυτών που αποτυπώνονται στην παρούσα Διακήρυξη, μεμονωμένα καθώς και σε ομάδα με άλλα μέλη της ομάδας τους, χωρίς καμία διάκριση.
2. Δεν συνεπάγεται μειονέκτημα για κάθε πρόσωπο που ανήκει σε μειονότητα η άσκηση ή μη άσκηση των δικαιωμάτων που αποτυπώνονται στην παρούσα Διακήρυξη.

Άρθρο 4

1. Όταν απαιτείται, τα Κράτη υιοθετούν μέτρα για να εξασφαλίζουν ότι τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες μπορούν να ασκήσουν πλήρως και αποτελεσματικά όλα τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες χωρίς καμία διάκριση και με πλήρη ισότητα έναντι του νόμου.
2. Τα Κράτη υιοθετούν μέτρα για να δημιουργηθούν ευνοϊκές συνθήκες ώστε να έχουν την δυνατότητα τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες να εκφράζουν τα χαρακτηριστικά τους και να αναπτύσσουν τον πολιτισμό τους, την γλώσσα, την θρησκεία, τις παραδόσεις και τα έθιμά τους, εκτός από τις ιδιαίτερες πρακτικές που αποτελούν παραβίαση του εθνικού δικαίου και είναι αντίθετες με τα διεθνή κριτήρια.
3. Τα Κράτη υιοθετούν τα αναγκαία μέτρα ώστε όταν αυτό είναι δυνατό, τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες να έχουν κατάλληλες ευκαιρίες να μαθαίνουν την μητρική τους γλώσσα ή να μορφώνονται στην μητρική τους γλώσσα.
4. Τα Κράτη, όταν αυτό είναι δυνατό, υιοθετούν μέτρα στον τομέα της εκπαίδευσης, προκειμένου να ενθαρρύνουν την γνώση της ιστορίας, των παραδόσεων, της γλώσσας και του πολιτισμού των μειονοτήτων που ζουν στο έδαφός τους. Τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες πρέπει να έχουν τις κατάλληλες ευκαιρίες να γνωρίζουν την κοινωνία ως σύνολο.
5. Τα Κράτη υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα ώστε τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες να μπορούν να συμμετέχουν πλήρως στην οικονομική πρόοδο και ανάπτυξη της χώρας τους.

Άρθρο 5

1. Η εθνική πολιτική και τα προγράμματα πρέπει να σχεδιάζονται και να εφαρμόζονται με αναφορά στα νόμιμα συμφέροντα των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες.
2. Τα προγράμματα συνεργασίας και βοήθειας μεταξύ των Κρατών πρέπει να σχεδιάζονται και να εφαρμόζονται με αναφορά στα νόμιμα συμφέροντα των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες.

Άρθρο 6

1. Τα Κράτη συνεργάζονται σε θέματα που αφορούν πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες, μεταξύ άλλων, ανταλλάσσοντας πληροφορίες και εμπειρίες, προκειμένου να προάγουν αμοιβαία κατανόηση και εμπιστοσύνη.

Άρθρο 7

Τα Κράτη συνεργάζονται για την προαγωγή του σεβασμού των δικαιωμάτων που αποτυπώνονται σε αυτήν την Διακήρυξη.

Άρθρο 8

1. Καμία διάταξη αυτής της Διακήρυξης δεν εμποδίζει την εκπλήρωση των διεθνών υποχρεώσεων των Κρατών σχετικά με τα πρόσωπα που ανήκουν σε μειονότητες. Ειδικότερα, τα Κράτη οφείλουν να εκπληρώνουν καλόπιιστα τις υποχρεώσεις και τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει σύμφωνα με διεθνείς συμβάσεις και συμφωνίες στις οποίες είναι Μέρη.
2. Η άσκηση των δικαιωμάτων που αποτυπώνονται στην παρούσα Διακήρυξη δεν θίγει την εφαρμογή και τον σεβασμό των διεθνώς αναγνωρισμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών.
3. Τα μέτρα που υιοθετούνται από τα Κράτη ώστε να απολαμβάνονται απο-

τελεσματικά τα δικαιώματα που αποτυπώνονται στην παρούσα Διακήρυξη δεν πρέπει να θεωρούνται κατ' αρχήν ως αντίθετα με την αρχή της ισότητας που περιλαμβάνεται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

4. Καμία διάταξη της παρούσας Διακήρυξης δεν μπορεί να ερμηνευθεί ότι επιτρέπει δραστηριότητα αντίθετη με τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών συμπεριλαμβανομένων της ισότητας της κυριαρχίας, της εδαφικής ακεραιότητας και της πολιτικής ανεξαρτησίας των Κρατών.

Άρθρο 9

1. Οι ειδικευμένοι οργανισμοί και άλλες οργανώσεις των Ηνωμένων Εθνών θα συνεισφέρουν στην πλήρη πραγμάτωση των δικαιωμάτων και των αρχών που αποτυπώνονται στην παρούσα Διακήρυξη, στα πλαίσια των αντίστοιχων πεδίων δικαιοδοσίας τους.

Γενικότερα, η πρώτη αναφορά για τους Ρομά σε κείμενο του Ο.Η.Ε. έγινε το 1977 όπου στα πλαίσια Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η Υποεπιτροπή για την πρόληψη των διακρίσεων και την προστασία των μειονοτήτων διατυπώνει έκκληση προς τις χώρες στα όρια των οποίων κατοικούν Ρομά να τους παραχωρήσουν όλα τα δικαιώματα που απολαμβάνει ο υπόλοιπος πληθυσμός. (Απόφαση 31 Αυγούστου 1977)

Έπειτα το 1991η Υποεπιτροπή επανέρχεται στους Ρομά « Σε πολλές χώρες υπάρχουν διάφορα εμπόδια για την πλήρη συνειδητοποίηση των ατομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν στην κοινότητα Ρομά. Τα εμπόδια αυτά συνιστούν διάκριση που στρέφεται άμεσα εις βάρος της κοινότητας καθιστώντας την ιδιαίτερα ευάλωτη».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΑΙΤΗΣΗ

ΑΠΟ:

Σπουδάστριες ΑΤΕΙ Δυτ. Ελλάδας,
Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας
Κακαφώνη Αγγελική
Κατσαντώνη Ελεάννα
Τριάντη Κλεοπάτρα

ΠΡΟΣ:

Δήμο Δυτικής Αχαΐας
Κοινωφελή Επιχείρηση Δ.
Δυτικής Αχαΐας
Πλ.Δημοκρατίας, 25200 Κ. Αχαΐα
Δήμος Δυτικής Αχαΐας

Σας παραθέτουμε αυτή την αίτηση με σκοπό να μας επιτραπεί η διεξαγωγή έρευνας στον δήμο σας, στα πλαίσια της Πτυχιακής εργασίας των ανωτέρω σπουδαστριών του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας, με τίτλο «Πρόνοια και κοινωνική φροντίδα για τους τσιγγάνους. Μελέτη και έρευνα αξιολόγησης των υφιστάμενων δράσεων κοινωνικής πολιτικής σε σχέση με τις ανάγκες των τσιγγάνων του Δήμου Δυτικής Αχαΐας». Η συγκεκριμένη έρευνα έχει ως σκοπό την αξιολόγηση των δράσεων κοινωνικής πολιτικής σε σχέση με τις ανάγκες των τσιγγάνων του Δήμου Δυτικής Αχαΐας. Να εξετάσουμε δηλαδή από την πλευρά των ενδιαφερομένων (τσιγγάνων) αν οι υπηρεσίες και τα προγράμματα που προσφέρονται επιτυγχάνουν τους σκοπούς τους, αν καλύπτονται οι ανάγκες των τσιγγάνων και σε ποιον βαθμό, όπως επίσης να εντοπίσουμε τυχόν δυσκολίες και αδυναμίες των φορέων. Τέλος, ένας άλλος σημαντικός σκοπός μας είναι να δώσουμε μέσω της έρευνας ένα ερέθισμα για την καλύτερη αντιμετώπιση της εν λόγω κοινωνικής ομάδας από την πολιτεία.

Το είδος της έρευνας που επιθυμούμε να διεξάγουμε είναι ποσοτική έρευνα, η οποία χαρακτηρίζεται από την έμφαση που δίνει στην αντικειμενική και ακριβή μέτρηση των κοινωνικών φαινομένων, στην προσπάθεια για εμπειρικές γενικεύσεις και εντοπισμό κανονικότητων. Ο πληθυσμός της έρευνάς μας είναι οι τσιγγάνοι του δήμου Δυτικής Αχαΐας, από τους οποίους θα επιλεγθεί τυχαία ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα. Ως ερευνητικό εργαλείο θα χρησιμοποιήσουμε το ερωτηματολόγιο, επειδή μας επιτρέπει να κωδικοποιήσουμε τις απαντήσεις των ερωτώμενων, να τις επεξεργαστούμε στη συνέχεια στατιστικά, ώστε να καταλήξουμε σε αποτελέσματα που θα μπορούν να γενικευτούν και να παρουσιαστούν με συνοπτική και αποτελεσματική παρουσίαση. Η διανομή των ερωτηματολογίων θα γίνει αυτοπροσώπως από τις σπουδάστριες που θα διεξάγουν την έρευνα προς τους τσιγγάνους.

Το χρονικό περιθώριο που θα διεξάγουμε την έρευνά μας είναι από τις 01/07/2013 έως 10/08/2013.

Οι σπουδάστριες του
Τμήματος Κοινωνική
Εργασίας, ΑΤΕΙ Δυτικής
Ελλάδας :

Κακαφώνη Αγγελική

Κατσαντώνη Ελεάννα

Τριάντη Κλεοπάτρα

Πάτρα, 20/06/2013